

AKKREDITÁCIÓS ÉRTESÍTŐ

**A MAGYAR
FELSŐOKTATÁSI AKKREDITÁCIÓS BIZOTTSÁG**

HIVATALOS LAPJA

14. évfolyam 1. szám

2009. április

Kiadja a MAB Titkársága

A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság 2008. december 5-i, 2009. január 23-i, február 27-i és március 27-i üléseinek határozatait, véleményezéseket, tájékoztatókat

TARTALOMJEGYZÉK

TÁJÉKOZTATÁSOK.....	3
A Magyar Tanácsadó Testület dokumentumai.....	3
A Nemzetközi Tanácsadó Testület ajánlásai.....	7
Nemzetközi felkérések.....	9
MAB-FTT találkozó a kamarák képviselőivel.....	10
A MAB-ot értékelő kérdőív eredményei – összesítés 2008.....	10
A MAB hazai értékelése - A MAB működésére vonatkozó mérések elemzése (2008).....	10
Felsőoktatási konferencia a BCE-n.....	13
MŰKÖDÉSI HATÁROZATOK	15
Az LB jelentés szerkezete.....	15
Intézményakkreditációs LB jelentéseket megvitató ad hoc kollégiumok működési szabályzata ...	16
A MAB intézkedési terve.....	16
A MAB intézkedési terve (magyar fordítás), feladatok-felelősök.....	16
Alap- és mesterszakok indításához készült útmutatók, bírálati lapok frissítése.....	17
Közös képzések véleményezésének irányelvei (módosítás).....	17
Kiegészítés a szakindítási követelményekben.....	18
Elnöki beszámoló.....	18
Főtitkári beszámoló.....	18
Állásfoglalás a MAB 2009. évi költségvetési támogatásáról.....	19
MAB vélemény a Bologna-szakrendszer felülvizsgálatához.....	19
Javaslatok a MAB stratégiája aktualizálásához és a felsőoktatási törvény módosításához.....	40
A MAB SzMSz módosítása.....	44
SZEMÉLYI HÍREK.....	45
Intézmény-akkreditációs értékelést végző látogató bizottságok tagjai.....	45
Változás bizottságokban.....	46
Változás a <i>Doktori bizottság</i> személyi összetételében.....	46
Változás a <i>Művészeti bizottság</i> személyi összetételében.....	46
Változás a <i>Hadtudományi és haditechnikai ad hoc bizottság</i> személyi összetételében.....	46
Változás a <i>BME-t</i> látogató bizottságban.....	46
Változás az <i>EKF-et</i> látogató bizottságban.....	46
Változás a táncművészeti főiskolákat (MTF és BKF) látogató bizottságban.....	46
Változás a művészeti egyetemeket (LFZE, MOME, MKE és SzFE) látogató bizottságban.....	46
<i>Egyetemi Tanári Kollégiumban</i> történt személyi változás.....	46
DOKTORI ISKOLÁK	47
Doktori szabályzatok véleményezése.....	47
Doktori iskolák létesítésének és működésének akkreditációs követelményei módosítása.....	47
Törzstagai megfeleléségi módosítások - felülvizsgálat.....	47
Támogatott doktori iskola létesítések.....	53
Nem támogatott doktori iskola létesítések.....	53
DI-vezetőváltások.....	49
INTÉZMÉNYI, KARI HATÁROZATOK.....	50
A színház- és táncművészeti szakok párhuzamos értékelő akkreditációs jelentése.....	50
SZAKLÉTESÍTÉSI ÉS SZAKINDÍTÁSI VÉLEMÉNYEZÉSEK.....	51
Támogatott alapképzési szak képzési és kimeneti követelmények.....	51
Támogatott mesterszak képzési és kimeneti követelmények.....	51
Nem támogatott mesterszak képzési és kimeneti követelmények.....	51
Támogatott alapképzési szakindítási kérelmek.....	52
Nem támogatott alapképzési szakindítási kérelmek.....	52
Támogatott mesterszak indítási kérelmek.....	52
Nem támogatott mesterszak indítási kérelmek.....	54

TÁJÉKOZTATÁSOK

A Magyar Tanácsadó Testület dokumentumai

Az MTT nem akar csak ülésező testület lenni, szeretnék, ha véleményük visszhangra találna. Pakucs János kapott megbízást a testülettől, hogy írjon az OKM szakállamtitkárának:

Tisztelt Szakállamtitkár Úr!

A MAB Magyar Tanácsadó Testület 2008. október 10-i ülésén született az a javaslat, hogy Szakállamtitkár Urat közvetlenül is tájékoztassam a Testület véleményéről, ill. javaslatairól. Fodor István úrral egyeztetve az alábbiakban foglalom össze a legfontosabb megállapításokat, egyidejűleg mellékelem a Testület két ülésén készült emlékeztetőt.

Általában nem könnyű a munkaadói igényeket előre, pontosan meghatározni, talán könnyebb megjelölni azokat a szakmákat és ezen belül is azokat a létszámokat, amelyekre a munkaadói oldalnak nagy valószínűséggel nincs igénye. Mindemellet a munkaadói igényeket hangoztatóknak és az oktatáspolitikusoknak is számolniuk kell azzal, hogy a felsőoktatás változtatásának tehetetlensége nagyobb, mint a gazdaságban a szakember-igények változásának üteme. A két ütem közötti különbséget szakszerű tervezéssel lehet optimalizálni, de ennek egyik feltétele, hogy a képzést nem szabad sok és szűk szakmai sávokra osztani.

Fontosabb észrevételek:

1. A szakok létesítését és indítását tisztán a meglévő erőforrás által vezérelt módszer helyett, esetleg mellett folyamatos piacfelmérésre kellene alapozni. A meghatározó és potenciális munkahelyektől rendszeresen be kell kérni, hogy milyen követelményeket támasztanak a végzettekkel szemben, és ezeket az adatokat fel kell dolgoztatni.
2. Évente vagy két évente komoly és részletes piacfelmérést kellene végezni, hogy a munkaadói oldalnak mi a véleménye és mekkora igénye van, ill. lesz a BSc diplomával rendelkezőkre. (Van olyan európai ország, ahol ez a felmérés néhány ágazatban meglepetést okozott.)
3. Az új, bizonytalan fogadtatású szakok indítása esetén az intézmények adjanak be a munkaadói oldal által kiadott, arányos mértékű garanciát jelentő támogatói nyi-

latkozatot. A felsőoktatás minden intézményénél be kell vezetni a pályakövetési rendszert.

4. A minőségi követelmények és az intézmények finanszírozása közötti ellentmondást meg kell szüntetni. A normatív, létszámtól függő, minél nagyobb állami források megszerzésének nem lehet az ára a minőség feladása, ezért új, a minőséget figyelembe vevő támogatási rendszerre van szükség.
5. Az államigazgatás a felsőfokú végzettségűek egyik legnagyobb befogadója, ezért a felsőfokú oktatásnak erre külön koncepciót, programot kell kidolgoznia.
6. Magyarországon – sok szempontból is – fontos szerepet töltenek be a vidéki, korábbi főiskolákból létrejött intézmények. Jövőjüket, a térség szempontjából fontos szerepüket nem adminisztratív módon kell támogatni, hanem segíteni kell a színvonalas oktatási központok, műhelyek kialakulását. A jelenlegi minőségjavító intézkedések mellett, például olyan oktatói, professzori programokat kell célirányosan indítani, amelyek során – megfelelően vonzó díjazás mellett – nemzetközi hírű oktatók töltenek el minimum 4-5 évet egy intézményben, mialatt létrehoznak egy jelentős vonzásterrel rendelkező szakmai bázist, elsősorban a színvonalas BA képzésre. Ennek többletköltségeit az oktatási kormányzat és az önkormányzatok közösen vállalhatják.
7. A Bologna rendszer léte ma már ténykérdés, ezt vitatni értelmetlen dolog. A hogyan tovább kérdése azonban nagyon fontos, mert az elkövetett hibák és a bevezetés módja is indokolják a mielőbbi korrekciót. Ezt körültekintően és lehetőleg egyszerre kell végrehajtani, hogy mielőbb megszűnjene az oktatáspolitikában már szinte szokássá vált, folyamatos változtatások:
 - a. A felsőoktatás minden szintjén a minőségi képzésre kell törekedni. A BA szakaszban egyidejűleg kell a jó alapképzettségre és – szakonként eltérő mértékben – jó gyakorlati tudásra törekedni. Vannak ipari ágazatok, ahol a gyakorlati képzést vállalati közreműködéssel kell megoldani.

- b. A jelenlegi helyzetben a BA szakaszra bemenő tehetséges fiatalok egy jelentős része - az intézményes tehetség-gondozás hiánya és a könnyű teljesítés miatt - a szakasz végére átlagossá válik. Ez az egyetemek és a társadalom igen komoly vesztesége a Bologna előtti időszakhoz képest.
- c. A tapasztalatok szerint a hallgatók minősége csökken, ez összefüggésben van – a középfokú oktatás minőségcsökkenésén túl – a felvettek nagy létszámával. A jövő érdekében szükséges a tömegképzést és az elitképzést szétválasztani. Ennek több útja van: intézményi szinten, vagy vertikálisan, gyakorlati és akadémiai BA ágak indításával.
- d. Az MSc képzés létszámát nem statisztikai, hanem minőségi kritériumok alapján kell meghatározni, engedélyezni. A százalékos küszöb ne legyen jog a gyengék befogadására, vagy ne legyen akadály a jók bekerülésének.
- e. Minél jobban szakosodnak a végzősök, annál nehezebben helyezkednek el. A MAB-nak meg kell akadályoznia a túlzott szakosodást. Az ezzel kapcsolatos ipari visszajelzéseket nem szabad általánosítani.
- f. Az MSc szintjén, a természettudományi szakokon a diplomásnak – a gazdaság általános igénye szerint – jó alaptudás-ossal és jó tanulási képességgel kell rendelkeznie, természetesen nyelvtudás és elfogadható mértékű műveltség mellett. A nagyobb létszámot foglalkoztató gazdasági szereplők általában maguk végzik a diplomások szakirányú továbbképzését.
- g. A féléves gyakorlati időszakra a normatív támogatás nem elég, megfontolandó a külső intézményeket, ipari partnereket társfinanszírozóként bevonni.
8. Az elmúlt éveket az jellemezte, hogy a felsőoktatás nem vállalt szerepet a közoktatás, pontosabban a középfokú oktatás átalakításában. Szükségserűnek tűnik ezen változtatni, harmonizálni a kell a két oktatási sáv stratégiáját.
- a. A felsőoktatás néhány szereplője részéről hiba volt az emelt szintű érettségi figyelmen kívül hagyása, mert ezzel csökkent a felvételi kritérium.
- b. A felsőfokú intézmények részéről megfontolandó, hogy középiskolai programokkal segítsék és készítsék elő a leendő hallgatóikat, népszerűsítsék a természettudományos és műszaki pályákat.
- c. A felsőfokú szakképzés bővítése és minőségének javítása érdekében kezdeményezni kell a középfokú - a megfelelő szakirányú - technikai rendszer visszaállítását.
- d. Megfontolandó a kétszintű érettségi létjogosultsága. Az eddigi eredmények jelentős tudásvagyon veszteséget jeleznek. Minden esetre az érettségivel – a veszélyes helyzetbe került természettudományos pályaválasztás miatt is – vissza kell állítani (az ötből) a matematika mellett legalább egy természettudományi tantárgy kötelezővé tételét.

Budapest, 2008. november 18.
Üdvözlettel: Pakucs János

Fodor István, a MAB Magyar Tanácsadó Testület tagjának beszéde a Magyar Rektori Konferencia 2008. november 18-i ülésén

Tisztelt Rektor Hölgyek és Urak, Hölgyeim és Uraim!

A munkaadói, felhasználói oldal képviselőiben megtiszteltetésnek tartom a rektori konferencia érdeklődését. A rendelkezésre álló rövid időtartam tézisszerű megfogalmazásra készített.

#

Az elmúlt 3-4 évben, az egyidejűleg végrehajtott felsőoktatási reform és a bolognai képzés előkészítése, bevezetése számtalan munkaadói reakciót váltott ki. A kamarák, a különböző szövetségek a fejlődés reménye mellett sokszor féltették a minőséget. A felhasználói oldal javaslatait - egy kivételével - az oktatáspolitikai lényegében nem vette figyelembe. Példaként engedjék meg, hogy a 2006 februárjában kiadott, de 2005 végén, a Felsőoktatási és Tu-

dományos Tanáccsal együttműködve készült, többek között a Magyar Telekom, a MOL, a GE, az Elektrolux, Richter, Ericsson stb által jegyzett „Magyar vállalatok a jobb felsőoktatásért!” sajtóközleményből néhány pontot megemlítek:

„Örömteli a „bachelor” fokozat megjelenése, de ennek nem lehet ára az eddigi képzés színvonalának feladására.”

„Az új rendszer bevezetése – hasonlóan több európai országhoz - az adottságok, és a sajátosságok figyelembe vételével több körültekintést, felkészülést és megfelelő ütemezést igényel, továbbá a felsőoktatás ilyen mértékű átalakításához többlet-forrásokra van szükség. Az átalakítást csak az összes feltétel létrejötté esetén célszerű elvégezni, és kizárólag a társadalom és a gazdaság igényei szerinti területeken.”

„A pedagógusképzésben és ezen belül a tanárképzésben a ciklikus-lineáris oktatás bevezetése jelenleg megalapozatlannak és indokolatlannak tűnik.”

„A kontrollált többlet-tudásmennyiség a gazdaság fejlődését segíti, ezért támogatandó. A gazdaság intenzív fejlődésének egyik feltétele a megfelelő mennyiségi és minőségi tudásvagyon többlet megléte.”

„A jelenleginél szorosabb stratégiai kapcsolat szükséges a közép- és felsőfokú oktatási rendszerek között.”

Ennyit a 2006 eleji közleményről!

#

Mi a helyzet három évvel később?

Valóban nem könnyű a munkaadói igényeket előre, pontosan meghatározni. De ennél – a jelenlegi helyzetben – könnyebb megjelölni azokat a szakmákat, és ezen belüli azokat a menynyiségeket, amelyekre a munkaadói oldalnak nagy valószínűséggel nincs szüksége. Mindemellett a munkaadói igényeket hangoztatónak és az oktatáspolitikusoknak is számolniuk kell azzal, hogy a felsőoktatás változtatásának ritmusa jellemzően lassúbb, mint például a gazdaságban a szakember-igény változásának üteme. A két ritmus közötti különbséget szakszerű tervezéssel optimalizálni lehet. Ugyan-

akkor ez is indokolja, hogy a képzést nem szabad sok, szűk szakmai sávra osztani. Mindezen túl a közelmúltban az alábbi észrevételek hangoztak el a munkaadói oldal részéről:

1. A szakok létesítését és indítását, tisztán a meglévő oktatói erőforrás által vezérelt módszer helyett és mellett komoly piacfelmérésre kellene alapozni. A meghatározó és potenciális munkahelyektől be kellene kérni, hogy milyen követelményeket támasztanak a végzettekkel szemben. Ezeket az adatokat az előbb elhangzott ellenmondásosságok miatt szakszerűen kellene feldolgozni.
2. A BSc diplomák jellemzői most már jó közelítéssel meghatározhatók. Ágazatonként komoly és részletes piacfelmérést kellene végezni, hogy a munkaadói oldalnak mekkora az igénye ezekre a BSc-s végzősökre. (Van olyan európai ország, ahol ez a felmérés néhány ágazatban nagy meglepetést okozott.)
3. Az új, bizonytalan fogadtatású szakok indítása esetén – a felelős gondolkodás jegyében - az intézményeknek célszerű lenne beszerezni és beadni a munkaadói oldal által megfogalmazott, arányos mértékű garanciát jelentő támogatói nyilatkozatot. Továbbá a szakot indítók még nagyobb arányban támaszkodjanak azokra a reál-gazdaságban, államszervezetben dolgozó tudományos minősítésű, főiskolákhoz, egyetemekhez is kötődő gyakorlati szakemberekre, akiknek van bizonyos ismeretük, rálátásuk az ott képzettek foglalkoztatására, az oktatott anyag hasznosítására.
4. A felsőoktatás minden intézményénél be kellene vezetni a pályakövetési rendszert. Ez már közép távon is a stratégiák kidolgozásának is egyik fontos kiindulópontja lehetne.
5. A minőségi követelmények és az intézmény finanszírozása közötti ellentmondást jó lenne megszüntetni. A normatív, létszámtól függő, minél nagyobb értékű állami forrás megszerzésének a minőség feladása nem lehet az ára. Más támogatási rendszerre volna szükség.
6. Az államigazgatás a felsőfokú végzettségűek egyik legnagyobb befogadója. E téren nem ismeretes a felsőfokú oktatás koncepciója, programja.
7. A felsőoktatásban Budapest – vidék konfliktusa: a vidéki, többnyire a korábbi főiskolákból létrejött intézmények a térségük-

ben - sok szempontból is - fontos szerepet töltenek be. Szükség van ezekre az oktatási és kulturális szerepet betöltő központokra. Jövőjüket, szerepüket nem elsősorban adminisztratív módon kell támogatni, hanem segíteni kell a színvonalas oktatási központok, műhelyek tovább fejlesztését, kialakítását. A jelenlegi minőségjavító intézkedések mellett, például olyan oktatói, professzori programokat lehetne célirányosan indítani, amelyek során - megfelelően vonzó díjazás mellett - kiváló oktatók töltenének el minimum 4-5 évet egy-egy intézményben, mialatt létrehoznának egy jelentős vonzástérrel rendelkező szakmai bázist, PhD műhelyt. Ennek többletköltségeit az oktatási kormányzat és a térség közösen vállalják.

#

8. Bár tény, a **Bologna-rendszer** bevezetésre került, de a korábbi, a kialakításának módjával kapcsolatban elhangzott ellenérveken túl, a tények is indokolják a mielőbbi korrekció szükségességét. Ezt a módosítást körültekintően, presztízs szempontok nélkül, mielőbb és az összes területen egyszerre kellene végrehajtani, hogy megszűnjene az oktatáspolitikában már szinte szokássá vált, folyamatos változtatások.

Észrevételek a Bologna folyamatok bevezetésével kapcsolatban:

8.1. A felsőoktatás minden szintjén a minőségi képzésre kell törekedni. A BA szakaszban egyidejűleg kell a jó alapképzettségre és – szakonként eltérő mértékben – jó gyakorlati tudásra törekedni. Vannak ipari ágazatok, ahol a gyakorlati képzésben vállalati közreműködéssel is lehetne jobban számolni.

8.2. A jelenlegi helyzetben a BA szakaszra bemenő kiválóságok egy jelentős része, az intézményes tehetséggondozás hiánya és a könnyű teljesítés miatt a szakasz végére sokat veszít minőségéből, átlaggá válik. Ez az egyetemek és a társadalom - a Bologna előtti időszakhoz képest - igen komoly vesztesége. Korrekcióra van szükség!

8.3. A tapasztalatok szerint a hallgatóság minősége csökken, ez összefüggésben van – a középfok minőségszűkülésénél – a felvettek nagy létszámával. A jövő érdekében megfontolandó a tömegképzést és az elitképzést szétválasztani. Ennek több útja van. Az egyik például

az intézményi szinten, vertikálisan, gyakorlati és akadémiai BA ágak indítása. Az akadémiai ágon az igényekkel arányos, minőségi képzésre lenne szükség, amelyben a kiválóságok megkaphatják a lehetőséget tehetségük kibontakoztatására.

8.4. Az MSc képzés létszámát nem statisztikai, hanem minőségi kritériumok alapján kellene meghatározni, engedélyezni. A százalékos küszöb ne legyen jog a gyengék befogadására, vagy ne legyen akadály a jók bekerülésének.

8.5. Minél jobban szakosodnak a végzősök, általában annál nehezebben helyezkednek el. A MAB-nak meg kellene akadályoznia a túlzott szakosodást. Az ezzel kapcsolatos partikuláris ipari visszajelzések általánosítása kockázattal jár.

8.6. A féléves gyakorlati időszakra a normatív támogatás nem elég. Megfontolandó külső intézményi, ipari partnert társfinanszírozóként bevonni.

8.7. Az MSc szintjén, a természettudományi szakokon a diplomásnak – a gazdaság általános igénye szerint – jó alaptudással és jó tanulási képességgel kell rendelkeznie, természetesen nyelvtudás és elfogadható mértékű műveltség mellett. A nagyobb létszámot foglalkoztató gazdasági szereplők általában maguk végzik a diplomások specializálódását, továbbképzését. De a kisebb cégek is sok esetben.

#

9. Az elmúlt években nem volt érzékelhető, hogy a felsőoktatás szereplői mint befogadók, meghatározó szerepet játszottak volna a közoktatás, pontosabban a középfokú oktatás átalakításában, formálásában. Szükségszerűnek tűnik ezen változtatni, harmonizálni kellene a két oktatási sáv stratégiáját.

Néhány javaslat, észrevétel a **középfokkal** kapcsolatban:

9.1. A felsőoktatás legtöbb szereplője részéről hiba volt a felvételinél követelményként az emelt szintű érettségi elvetése.

9.2. A felsőfokú szakképzés bővítése és minőségének javítása, valamint a középfokú szakképzés érdekében kezdeményezni kellene a megfelelő szakirányú technikai rendszer visszaállítását. Ez is segítene, hogy a szakmunkás, a technikus szint társadalmilag ismét

megbecsült legyen, és így a képességeik alapján életcél lehet az arra érdemeseknek.

9.3. A felsőfokú intézmények részéről megfontolandó, hogy középiskolai programokkal segítsék és készítsék elő a leendő hallgatóikat. Például ilyen módszerrel is lehet népszerűsíteni a természettudományos pályákat. Ilyen programnak - széles körű intézményi részvétel esetén - jelentős hatása lenne.

9.4. Megfontolandó a kétszintű érettségi létjogosultsága. Az eddigi eredmények jelentős tudásvagyron veszteséget jeleznek. Mindenesetre az érettségivel – a veszélyes helyzetbe került természettudományos pályaválasztás miatt is – vissza kell állítani (az ötből) legalább egy természettudományi tantárgy kötelezővételét.

9.5. A természettudományos pályák esetében nagy értéket jelentenek a középiskolai speciális

tagozatok. Ezek minőségét a megfelelő felvételiztetés segíti, ahol sokszor a hátrányos helyzetű jelentkező rejtett tehetségét hozza felszínre a szóbeli felmérés. Indokolatlannak és hibás döntésnek tartjuk a középfokú speciális matematikai szakon a szóbeli felvételi eltörlését.

Végül:

Tisztelettel kérjük és javasoljuk, hogy az eddigi tapasztalatok alapján nézzünk szembe a ténnyel!

Megerősítjük, hogy a felsőoktatás szereplőivel közös az érdekünk: a végzett hallgatók munkaerőpiaci kilátásainak javítása, a magyar gazdaság fejlődési igényeinek megfelelő mennyiségben és minőségben képzett szakemberek kibocsátása, azaz a hazai oktatás hatékonyságának és minőségének javítása.

A Nemzetközi Tanácsadó Testület ajánlásai

HAC International Advisory Board Meeting 23-24 November 2008

MEETING SUMMARY AND RECOMMENDATIONS

Introduction

After a one year hiatus in the otherwise annual sessions of the HAC's International Advisory Board, the 2008 meeting was held at the HAC's new offices on 23-24 November. The interruption followed the passing of the new higher education act, which no longer mandates such a board. Nevertheless, the HAC decided to reinstitute it in light of the highly useful discussions and recommendations the international advisors have provided since the HAC's establishment.

The meeting was chaired by HAC President György Bazsa. Board members present were Stanislaw Chwirot, Nick Harris, Jürgen Kohler, Helmut Konrad, Helena Jasna Mencer, and Christian Thune, while Eric Froment sent regrets. HAC members were Gábor Szabó, presidium member and chair of the doctoral sub-committee and György Inzelt, chair of the chemistry sub-committee. András Róna Tas, chair of the Board of Appeals and HAC member István Gera attended the Sunday, 23 November session while Péter Lenkei, chair of the building and architecture sub-committee

were present on Monday, 24 November. Secretary General Tibor Szántó and program officer for foreign affairs Christina Rozsnyai represented the HAC staff, Deputy Secretary General Éva Ruff also sat in on part of the Monday session.

In accordance with the meeting agenda the participants discussed HAC developments in light of the Bologna process, the doctoral schools database, the HAC's appeals process and a general overview of the HAC's work in 2007/08, in addition to the HAC's recently completed external evaluation and resulting action plan. Concluding the meeting the Board formulated the ensuing recommendations.

The Board noted that in preparation for the meeting it was presented with documents for each agenda item that served as a basis for discussions, and which it considered informative and analytical. The President's address also provided a clear analysis of the work of the HAC and the challenges it faces. All in all, the Panel considered itself well prepared to provide recommendations to the HAC. As a general observation the Board wished to point out that the HAC has been one of the frontrunners of quality assurance in Europe for nearly a decade and a half; the following recommendations serve to contribute to the HAC's continuing success as an

international and national player in higher education quality assurance.

Recommendations

International issues

1. Having discussed the HAC's "wait-and-see" position in relation to the European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR), the Board believes there is a potential value in the Register, even though the purpose is parallel to that of the European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). ENQA has recently further tightened its membership criteria, thus making membership itself a strong indication of credibility. While the Board believes that the HAC may consider the value of EQAR as that becomes clearer in the future, the HAC should bear in mind the Register's potential legal consequences, especially for the recognition of Hungarian education and qualifications and for making accreditation of international joint programs easier.
2. Having discussed the issue of the European and National Qualifications Frameworks, the Board believes that it is essential that Hungary work out its National Framework in accordance with the Bologna process. The HAC informed the Board that the Hungarian Ministry of Education and Culture is responsible for the development of the Framework. A national framework is important not only to make international recognition of qualifications easier but also for benchmarking competencies of international programs and facilitating the recognition of joint programs. The Board notes the quality assurance aspect of the national frameworks and that the existing framework for higher education programs will need to be linked with the (two) European Qualifications Frameworks, notably with the Bologna framework. Therefore the HAC should become involved in the process and encourage and support the ministry at the various stages of its development. Moreover, once the National Qualifications Framework is in place, the HAC should apply it stringently in its accreditation processes.

Quality assurance policies and practices

3. The European Standards and Guidelines define "independence" in terms of an agency's methodology, its processes and reporting. The implementation of this European standard is made precise in Hungary's new higher education act of 2005. The Board welcomes that the law does not allow the minister to change HAC decisions. The minister may overrule certain HAC decisions only following a defined legal and appeals procedure. The panel assumes that overruling takes place only in rare and exceptional cases where there are valid reasons outside the scope of HAC's mandated field of investigation, and that the minister makes these reasons explicit.
4. When assessing quality assurance at higher education institutions the HAC should ensure that the interface structure between higher education institutions and schools match. At the level of higher education admission and student support measures the quality assurance system needs to assess this interface, but should recognize that a variety of responses is possible.
5. Concerning the question of moving towards a solely institutional accreditation scheme,
 - a. the Board supports the processes that lead towards such a scheme (possibly focusing also on the departmental or faculty levels). The scheme should take into consideration the policy level and the preparedness of higher education institutions, where the internal quality assurance first needs to take place and hence needs to be developed first. The HAC should examine what role it can play in building up the higher education institutions' own ability to oversee the quality of their programs and to develop a quality culture in the broad sense of the term.
 - b. In this respect the Board recommends that the HAC review its internal set-up and committee structure in view of making it as fit as possible for the purpose and the challenges of addressing the specifics of an institutional approach to quality assurance, so that quality assurance is ensured an ongoing process of reflection.

- c. At the same time, the Board feels that ex ante evaluation and accreditation should be retained both on the program and institutional levels for the time being.
6. The Board encourages the HAC to promote an understanding of learning outcomes at higher education institutions via its quality assurance activities.
 7. In relation to competences as part of the process of teaching and learning it is necessary to determine
 - a. How competences are identified,
 - b. How higher education institutions can validate them ex ante against external reference points,
 - c. How higher education institutions can align their assessment schemes and identify indicators for the accomplishment of competences, and
 - d. How these aspects can be measured both in ex ante (from the point of concept) and in ex post (from the point of accomplishment) evaluation and accreditation processes within higher education institutions and by the HAC.
 8. The Board identified three different topics in relation to the question of employability of Bachelor graduates.
 - a. Firstly, an understanding of the scope and meanings of 'employability' and of the concerns about the employability of Bachelor graduates should be promoted.
 - b. Secondly, when Bachelor programs are planned, their content with respect to employability should be considered, and in doing so, the opinions of stakeholders should be requested and considered (which does not necessarily mean that these opinions should be adopted uncritically in all cases or seen as the only orientation for higher education).
 - c. Finally, Bachelor programs should be marketed and promoted within society at large as well as on the legislative level (e.g. to ensure the adjustment of salary scales for public servants). It is essential that Bachelors are accepted as academics.

The HAC should contribute to ensuring the employability of Bachelor graduates by promoting a dialog on the issues and via its quality assurance processes. It should do so in a joint and permanent effort with other relevant partners.

9. The Board noted that the HAC's resources continue to be of concern both with respect to the reliability of its budget allocation by the ministry and with respect to the HAC's tasks. The Board supports the comments of the external panel in their recent review report that the tasks and resources need to be aligned.

Personal issues

10. The Board encourages the HAC to ensure a balance between "experts" and "peers" among its membership, expert committees and evaluators. From a quality assurance perspective the HAC needs a broad spectrum of talents, both disciplinary and generic, ensuring real stakeholder representation and recognizing that a quality expert is a broad concept that transcends disciplinary limits and is concerned with generic and transversal elements of what constitutes quality in higher education.
11. The Board recognizes the concerns within HAC and Hungarian higher education regarding the use of international experts in quality evaluation. It encourages the HAC to use international experts selectively in particular in quality matters which center around specific quality features where an outside perspective promises added value.
12. The Board repeats its earlier recommendation that the HAC should ensure a balanced membership in terms of gender, students and age.

Recorded by Christina Rozsnyai on 25 November 2008

Amended and approved by the HAC Board via electronic mail

Nemzetközi felkérések

Bazsa György az ENQA-tól kapott felkérést a román ügynökséget (ARACIS) értékelő nemzetközi panel elnöki tisztségére. Rozsnyai

Krisztina, a MAB titkárság munkatársa az Osztrák AQA minőségbiztosítási ügynökség board tagságára kapott felkérést.

MAB-FTT találkozó a kamarák képviselőivel
(2009.01.16)

A MAB és az FTT által kezdeményezett találkozóon valamennyi kamara képviseltette magát. A szervezők igyekeztek a felhasználók számára érthetővé tenni, mit várhatnak a BSc szintű diplomásoktól. A felhasználók várják is az alapszakon végzeteket, ma már nem kérdőjelezzik meg a Bologna-folyamat szükségességét Mo-on. A mesterszakon diplomázók majdani

elhelyezkedési lehetőségeinek azonban egyelőre nem rajzolódik ki egyértelmű munkaerőpiaci tendenciája. A munkaerőpiaci szféra valószínűleg finanszírozza néhány végzős alapszakos továbblépését mesterképzésbe, erről egy-két kamara képviselője pozitívan nyilatkozott. A válság ellenére az FTT optimista az elhelyezkedési lehetőségeket illetően.

A MAB-ot értékelő kérdőív eredményei – összesítés 2008

A MAB 2008-ban a működésére vonatkozó részletes kérdőívvel kereste meg tevékenységének érintettjeit. Az 1-5-ig osztályozó vissza-

jelzések eredményeit összesíti az alábbi táblázat.

Magas pontszám jó: 1-2, 4-9 kérdések
Alacsony pontszám jó: 3, 10-14, 18-21 kérdések
Nézőpont kérdése: 15-17 kérdések

Válaszadók: Æ	Plénium	Állami E-ek	Állami F-k	Egyh. E-k	Egyh. F-k	Alapítv. E-ek	Alapítv. F-k	Nem def.FOI	ODT, DOSZ, HÓOK	Titkárság	Átlagok átlaga
Válaszadók száma / összes lehetőség:	28/30*	15/18	5/12	0/5	6/21	0/2	4/13	5	2/3	15/20	
Kérdések: / Válaszolók aránya:	93%	83%	42%	0%	29%	0%	31%		66%	75%	
1 infrastruktúra	3,46	3,56	3,50	-	3,50	-	3,67	3,00	3,17	3,27	3,39
2 finanszírozottság	2,50	3,00	3,50	-	3,25	-	3,50	2,25	2,67	2,53	2,90
3a leterheltség, plénium	4,64	4,00	4,33	-	3,75	-	4,33	4,60	3,00	4,60	4,16
3b KÁB-ok	4,07	4,17	4,00	-	3,25	-	4,00	4,50	3,83	3,60	3,93
3c titkárság	4,86	4,64	4,33	-	3,75	-	4,33	4,75	4,83	4,87	4,55
4 szakmai színv. diszciplín.lefedettség	4,11	3,46	3,40	-	3,25	-	4,25	3,50	3,83	3,47	3,66
5 szervezeti felépítés	4,14	4,14	3,40	-	4,00	-	3,25	4,67	3,50	3,53	3,83
6 a MAB vezetése	4,59	4,07	3,80	-	4,00	-	4,00	4,25	4,50	3,73	4,12
7 a MAB rugalmassága	3,89	3,47	2,60	-	3,75	-	1,67	3,25	2,67	3,80	3,14
8 a titkárság felkészültsége	4,57	4,62	4,00	-	4,40	-	3,67	5,00	4,83	4,27	4,42
9a partneri elfogadottság: FOI-k	3,52	3,60	2,80	-	3,50	-	2,33	4,00	3,50	2,93	3,27
9b : OKM	3,56	3,33	3,50	-	3,25	-	1,50	3,75	3,83	2,80	3,19
9c : FTT, HÓOK, ODT	3,56	3,58	3,00	-	3,50	-	3,00	3,33	3,83	3,46	3,41
10 partikuláris érdekvégyesítési igény	3,32	3,14	5,00	-	3,25	-	4,50	3,50	4,00	3,86	3,82
11 a 10. érvényesülése a döntésekben	2,86	3,23	4,80	-	3,00	-	4,50	3,75	3,33	3,43	3,61
12 a követelmények bonyolultsága	3,39	3,00	3,60	-	3,16	-	3,33	4,00	3,83	3,40	3,46
13 többszintű döntés, formalitás, szubjektivitás	3,36	3,15	4,60	-	3,50	-	4,00	3,00	3,83	3,33	3,60
14 sok ügy, korlátozott idő hatása a döntésekre	3,79	3,20	3,00	-	3,00	-	3,00	3,00	3,67	3,73	3,30
15 problémafeltáró elemzések szükségessége	3,96	3,71	3,40	-	3,00	-	3,75	3,60	3,67	3,86	3,62
16 vegyünk-e részt a felsőokt.politikában	3,96	2,67	2,00	-	3,66	-	1,50	2,20	3,17	3,27	2,80
17a tréningek a KÁB-ok számára	3,25	3,00	4,33	-	3,33	-	4,00	3,50	3,67	3,80	3,61
17b a külső szakértőknek	3,54	3,40	4,60	-	3,33	-	4,67	3,00	3,50	3,67	3,71
18 elégedetlenség politikai síkra terelése	3,36	3,33	4,00	-	3,00	-	3,25	4,00	2,67	3,67	3,41
19 politikai tényezők befolyásának veszélye	3,14	2,67	3,00	-	3,00	-	4,50	4,00	3,33	3,60	3,41
20 túlterheltség miatti minőségromlás veszélye	3,43	3,47	3,00	-	3,00	-	3,75	3,25	3,67	3,60	3,40
21a hitelesség, tekintélyveszt veszélye: FOI-knél	3,36	2,87	4,00	-	3,00	-	4,00	3,25	3,33	3,60	3,43
21b az OKM-nél	2,93	2,58	2,67	-	3,00	-	4,00	3,00	2,50	3,33	3,00

* 30 pléniumtagnak lett kiosztva a kérdőív

A MAB hazai értékelése - A MAB működésére vonatkozó mérések elemzése (2008)

A visszaérkezett értékelések tanulságosak, részben ismerjük a problémák okát (leterheltség, pénzügyi helyzet). Érkeztek névtelen válaszok is, amit nem tudunk beazonosítani.

A mellékelt kérdőív a MAB tagok körében a 2008-ban végzett SWOT elemzési adatlap vá-

laszainak feldolgozása alapján készült, és az ott leggyakrabban említett elemek súlyának pontosabb felmérését célozta, hozzájárulva a MAB belső minőségbiztosításához. A megkérdezés kiterjedt a pléniumtagokra (2008. október 2-3-i pléniumülés idején), a MAB titkárság

munkatársaira, a Magyar Rektori Konferencia tagjaira valamint az ODT, a DOSZ és a HÖÖK vezetésére (utóbbtól nem érkezett válasz).

Az 1. mellékletben szereplő kérdőív kérdéseire egy 1-5 (1 leggyengébb – legrosszabb – egyál-

talán nem, 5 legerősebb – legjobb – nagyon) terjedelmű skálán volt mód az értékelésre. A kérdőív kitöltése anonim volt.

A **plénumtagok** által kitöltött kérdőív eredménye alapján megállapítható, hogy a működés **erőssége szerintük:**

- a MAB vezetése,
- a titkárság felkészültsége,
- a MAB szakmai színvonala és diszciplináris lefedettsége,
- a MAB szervezeti felépítése,
- jónak ítéli továbbá a plénum a MAB rugalmasságát, megújulási képességét,
- s azt, hogy a MAB tevékenységében a partikuláris érdekérvényesítési igényeket háttérbe szorítja a végső döntésekben.

Fejlesztendő területek a plénumtagok megítélése szerint:

- a MAB finanszírozása,
- a plénum, a KÁB-ok és kivált a titkárság túlterheltségének csökkentése,
- problémafeltáró elemzések szükségessége,
- a plénum szerint továbbá a MAB-nak nagyobb mértékben kellene részt vennie a felsőoktatás politika formálásában.

Az **állami egyetemek** által kitöltött kérdőívek alapján a működés kiemelkedő elemeként nevesíthető a MAB titkárságának felkészültsége és elkötelezettsége, valamint a MAB szervezeti felépítése és vezetése. Itt is megfogalmazásra került a titkárság túlterheltségének csökkentési igénye. Az állami egyetemek a MAB plénumával szemben úgy látják, hogy a MAB inkább ne vegyen részt a felsőoktatás politika formálásában. Örvendetes, hogy szerintük a politikai tényezők befolyásának veszélye nem túl nagy, s hasonlóképpen, nem látják igazán veszélyeztetve a MAB hitelességét és tekintélyét, sem az intézmények, sem az OKM részéről.

Az **állami főiskolák** által kialakított vélemény kritikusabb az egyeteménél. Az állami főiskolák legpozitívabb elemként a titkárság felkészültségét említik. Ők is magasnak tartják a MAB leterheltségét (mindhárom szervezeti szinten). Nem elég jónak ítélik a MAB rugalmasságát és megújulási képességét, nem tartják jónak továbbá a többszintű döntéshozatali me-

chanizmus működését. Kiemelkedően erősnek tartják a felsőoktatási intézmények befolyását a MAB működésére (5,0), amely igen nagymértékben (4,8) a partikuláris érdekérvényesítési igények megjelenését és érvényesülését is jelenti a végső döntésekben. Az állami egyetemekhez hasonlóan, ám azoknál még erősebben jelzik, hogy a MAB ne vegyen részt a felsőoktatás politika formálásában. Nagy szükség van azonban szerintük a külső szakértők és a KÁB-ok tagjainak képzésére. Nagy a veszélye szerintük a MAB döntéseivel szembeni elégedetlenség politikai síkra terelésének, valamint a MAB hitelessége és tekintélye csökkenésének a felsőoktatási intézmények szemében. Nem látnak ilyen veszélyt viszont az OKM részéről. Az állami főiskolák válaszaiknak értékelése során azonban figyelemmel kell lennünk arra a tényre, hogy a válaszarány itt meglehetősen alacsony, kb. fele az állami egyetemek válaszarányának. Mindössze 5 állami főiskola válaszolt, az sem minden kérdésre.

Az **egyházi főiskolák** szinte minden kérdésre a középső értéktartományban válaszoltak (1-es értéket senki nem adott, 5-ös is mindössze 3 db akadt az összesen 107 értékelő válasz közül). A MAB legerősebb pontjának ők is a titkárságot tartják (a fenti három db 5-ösből kettő itt született), erősnek tartják továbbá a MAB vezetését, s jónak a szervezeti felépítést. Említésre méltó gyengeségek illetve veszélyek nem azonosíthatók válaszaikból. A válaszarány itt még alacsonyabb volt, mint az állami főiskolák esetében.

Az **alapítványi főiskolák** voltak a legkritikusabbak, legalábbis az a négy intézmény, mely a 13-ból válaszolt. A MAB vezetését, szakmai színvonalát és diszciplináris lefedettségét emelték ki erősségként. Igen gyengének tartják viszont a MAB rugalmasságát (1,67 – igaz ez mindössze 3 válasz eredménye), s erősnek a leterheltséget mindhárom szervezeti szinten. Alacsonyra értékelték a partneri elfogadottságot úgy az intézmények, mint az OKM részéről (3 illetve 2 válasz). A négy válaszoló intézmény mindegyike nagyon erősnek tartja a partikuláris érdekérvényesítési igényeket a MAB-

ban, s ezek szerintük érvényesülnek is a végső döntésekben. Nem elégedettek továbbá a többszintű döntéshozatal működésével sem. Határozottan ellenzik, hogy a MAB részt vegyen a felsőoktatás politika formálásában, szükségesnek tartják viszont a külső szakértők és a KÁB tagok számára szervezendő képzéseket. Viszonylag magasnak látják a MAB hitelessége és tekintélye csökkenésének veszélyét.

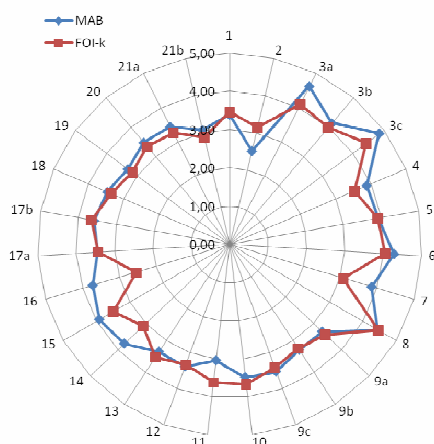
Az **ODT** és a **DOSZ** vezetői általánosságban elégedettek a MAB munkájával, kiemelten a titkárság felkészültségével és a MAB vezetésével. Gyengének tartják a MAB finanszírozottságát, fejlesztendő területnek ítélik a MAB rugalmasságát. Erősen jelen van szerintük a MAB-ban a partikuláris érdekérvényesítési igény, mely azonban nem olyan erősen érvényesül a végső döntésekben. Veszélynek látják a MAB döntéseivel szembeni elégedetlenség politikai síkra terelését, s a MAB hitelességének és tekintélyének csökkenését az OKM szemében.

A MAB **titkársági munkatársak** általában pozitív értékelést adtak a MAB szervezetére, vezetésére, rugalmasságára tekintetében, legerősebb pontnak a titkársági felkészültséget tartják. Kritikusnak látják a finanszírozottságot valamint a plénum és kivált a titkárság leterheltségét, s javítandónak a MAB felsőoktatási intézmények illetve az OKM általi elfogadottságát.

A válaszoló csoportonkénti egyedi értékelések elemzése mellett tanulságos lehet néhány aggregált összevetés is. A **MAB** (plénum + tit-

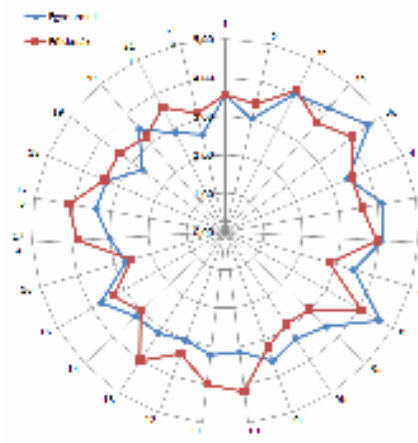
kárság) és a **felsőoktatási intézmények** (az összes többi válaszoló) által kitöltött kérdőívek **összehasonlítása** alapján (1. ábra) megállapítható, hogy a két sokaság értékelő véleménye közel azonos. A MAB finanszírozását a felsőoktatási intézmények jobbnak ítélik, mint a MAB. A felsőoktatási intézmények a MAB rugalmasságát és a megújulási képességét fejlesztendő területnek tartják. A felsőoktatási intézmények a partikuláris érdekérvényesítést a MAB tevékenységében erősnek ítélik. Szembetűnő ugyanakkor, hogy a felsőoktatási intézmények nem tartják fontosnak, hogy a MAB erőteljesebben részt vegyen a felsőoktatás politika formálásában.

Az **egyetemek és a főiskolák** MAB-ról alkotott véleményének **összehasonlítását** tartalmazza a válaszok elemzése alapján a 2. ábra. A jelentős különbségek miatt érdemes az egyetemek és a főiskolák véleményét külön kezelni. Általánosságban elmondható, hogy a főiskolák erősebb kritikát fogalmaznak meg szinte valamennyi területen. A főiskolák rendkívül veszélyesnek ítélik a partikuláris érdekérvényesítési igények érvényesülését a MAB végső döntéseiben. A főiskolák nagyobb mértékű formalitást és szubjektivitást vélnek felfedezni a plénum döntéseiben. Veszélyesnek tartják a MAB hitelességének és tekintélyének csökkenését. Amint fentebb már említettük azonban, a következtetések levonásánál figyelemmel kell lennünk a reprezentativitásra is, a válaszárnyok igen jelentős különbségére az egyetemek és főiskolák között.

1. ábra:

A MAB és a felsőoktatási intézmények által kitöltött kérdőívek eredményének összevetése

2. ábra:

Az egyetemek és a főiskolák MAB-ról alkotott véleményének összevetése a kérdőívek elemzése alapján

Az elemzést készítették: *Varga Emilné Szűcs Edit* és *Veresné Somosi Mariann* (a MAB Minőségfejlesztési bizottságának tagjai), a Minőségfejlesztési bizottság valamint a MAB el-

nöksége észrevételeinek figyelembevételével, a MAB titkárság munkatársainak közreműködésével.

1. melléklet

A minőségértékelő kérdőív

1. Milyenek tartja a MAB infrastrukturális ellátottságát? (nagyon rossz – nagyon jó)
2. Milyenek tartja a MAB finanszírozottságát?
3. Milyenek tartja a MAB leterheltségét?
 - 3.a) a plénumot illetően (nem jelentős - nagyon nagy)
 - 3.b) a képzési ági bizottságokat illetően
 - 3.c) a titkárságot illetően
4. Milyenek tartja a plénum összetételét (szakmai színvonal, diszciplináris lefedettség)? (nagyon rossz – nagyon jó)
5. Racionális-e a MAB szervezeti felépítése? (szakértők – KÁB-ok – kollégiumok – plénum)
6. Milyenek tartja a MAB vezetését? (elnök, elnökség)
7. Milyenek tartja a MAB rugalmasságát, megújulási képességét?
8. Milyenek tartja a MAB titkárság felkészültségét, elkötelezettségét?
9. Milyenek tartja a MAB tekintélyét, elfogadottságát a partnerei részéről.
 - 9.a) FOIk (nagyon rossz – nagyon jó)
 - 9.b) OKM
 - 9.c) Partner szervezetek (FTT, HÖÖK, ODT stb)
10. Mennyire vannak jelen a MAB tevékenységében partikuláris érdekvégyesítési igények? (Lásd a következő kérdést is!) (egyáltalán nem – nagyon)
11. Amennyiben ilyenek jelen vannak, mennyire érvényesülnek a végső döntésekben? (egyáltalán nem – nagyon)
12. Bonyolultak, túlrészletezettek-e a MAB akkreditációs követelményei? (egyáltalán nem – nagyon)

13. Problémás-e a többszintű döntéshozatal, mennyire válnak formálissá, illetve szubjektívvé a döntések a plénum szintjén? (egyáltalán nem – nagyon)
14. A magas ügyszám, a korlátozott idő mennyire befolyásolja a döntések megalapozottságát, hitelességét a MAB teljes rendszerében? (egyáltalán nem – nagyon)
15. Végezz-e a MAB (gyakrabban) rendszerszintű, problémafeltáró elemzéseket? (egyáltalán nem – feltétlenül)
16. Vegyen-e erőteljesebben részt a MAB a felsőoktatás politika formálásában? (egyáltalán nem – feltétlenül)
17. Szükséges-e tréningek, munkaértekezletek szervezése a:
 - 17.a) KÁB tagok számára (egyáltalán nem – nagyon)
 - 17.b) külső szakértők számára (egyáltalán nem – nagyon)
18. Mekkora a veszélye (gyakorlata) annak, hogy az intézmények a MAB döntésekkel szembeni elégedetlenségüket szakmán kívüli, politikai/lobbi síkra terelik? (jelentéktelen – nagyon nagy)
19. Mekkora a veszélye (gyakorlata) általában a politikai tényezők befolyásának a MAB működésére (jogosítványaira, létére) nézve? (jelentéktelen – nagyon nagy)
20. Mekkora a veszélye (hatása) a túlterheltség miatt a kifáradásnak, a MAB munkaminősége romlásának? (jelentéktelen – nagyon nagy)
21. Mekkora a veszélye a fentiek következtében MAB hitelessége, tekintélye csökkenésének
 - 21.a) a FOIk részéről (jelentéktelen – nagyon nagy)
 - 21.b) az OKM részéről (jelentéktelen – nagyon nagy)

Felsőoktatási konferencia a BCE-n (2009.01.28.)

A konferencia számos előadással és három korábbi rektor panelbeszélgetésével zajlott. "Hogyan akarjuk megvalósítani a felsőoktatásban az egyes intézmények közötti átjárhatóságot, ha még hazánkban belül, sőt még a Budapesti Corvinus Egyetem kampuszai között sem

tudjuk maradéktalanul megoldani a szakok közötti váltást" - válaszolta megnyitó beszédében a megreformált rendszer nehézségeit *Mészáros Tamás*, a BCE rektora. Bejelentette, hogy a BCE Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja ezzel a konferenciával kívánja elin-

dítani műhelykonferencia-sorozatát. Megnyitó beszédében egyben vázolta a felsőoktatásban tapasztalt problémaköröket, az intézmények és hallgatók létszámával, a bolognai folyamattal, a PPP-konstrukciókkal pedig a programban szereplő előadások részletesebben foglalkoztak. A 2009-es évvel szemben nem derült ki, szerinte a tavalyi év állami támogatásának csökkentése ugyanis nem segíti a felsőoktatás problémáinak megoldását. A Magyar Rektori Konferencia (MRK) jelentésének rövid értékelésére vállalkozott a konferencián *Temesi József*, a BCE oktatója. Elmondta: "az abban megfogalmazott kimeneteli követelmények nem nyújtanak megfelelő fogódzót az akkreditációhoz, a jelenlegi rendszer pedig a szakok számának emelkedése helyett szakirány-burjánzást idéz elő." Csupán egy-két új szak akkreditációja iránt mutat hajlandóságot az MRK, a jelentés elodázza a problémákat - vázolta tovább a hiányosságokat az oktató. Hoz-

zátette: miközben az alapszakok nem gyakorlatorientáltak, a mesterképzések körül "káosz", információhiány alakult ki a társadalomban és a munkaerőpiacon, illetve szükség volna egy általános stratégia kidolgozására is. *Bókay Antal*, a Pécsi Tudományegyetem oktatója szintén egy egyetemi koncepció kidolgozását szorgalmazta előadásában, a bolognai folyamat ugyanis az európai felsőoktatási rendszer radikális átalakítását jelenti. A felvételi eljárásról, annak hiányairól beszélt referátumában *Jobbágy Ákos*, a BME munkatársa. "A felvételi csak rangsorol, alkalmasságot azonban nem mér, a tudás megszerzését pedig tovább nehezíti, hogy az előadások száma az intézményekben a gyakorlati órák rovására nő" – mondta..

A konferencián több hozzászólótól elhangzott: a problémákat nem a bolognai rendszer, hanem a magyar rendszer európai irányvonalaktól eltérő megoldásai okozzák."

www.eduport.hu/cikk.php?id=20400

MŰKÖDÉSI HATÁROZATOK

Az LB jelentés szerkezete

2008/9/IV. sz. MAB határozat (08.12.05.)

Az Akkreditációs útmutató „Az intézményakkreditáció koncepcionális elemei” című fejezete (8. oldal) ad tájékoztatást az LB jelentésre vonatkozóan¹. Az LB jelentések tartalmi elemeinek egységesebbé tétele érdekében ennél részletesebb tájékoztatást célszerű az LB-k rendelkezésére bocsátani.

I. Akkreditációs minősítési javaslat

I.1. Az akkreditációs minősítés(A{200XX-ig} / NA).

I.2. Az akkreditációs minősítés indoklása.

Az indoklásban arra kell kitérni, hogy az intézmény, illetve a karok teljesítik-e az akkreditációs követelményeket. (Intézmény, ill. kar működésének akkreditációs követelményeit az Akkreditációs útmutató 1. ill. 2. számú melléklete tartalmazza.)

II. Működés- és minőségértékelés

Az intézmény egészének, valamint – kari tagozódású intézmények esetén az egyes karok egyenkénti –értékelése. Az értékelés szempontrendszere az Akkreditációs útmutató „Az intézményakkreditáció koncepcionális elemei” című fejezetének „A minőségértékelés szempontjai” címszava alatt található.

II.1. A szervezeti- és a működési minőségértékelés

II.2. Minőségbiztosítás és -fejlesztés értékelése

III. Működési és minőségfejlesztési javaslatok

Az intézményakkreditációs vizsgálat fő célja az, hogy a MAB az értékelés eredményeként hathatós segítséget nyújtson az intézmény számára megfogalmazott ajánlásaival, minőségfejlesztés javaslataival.

Az LB feladata, hogy az Akkreditációs útmutatóban megadott minőségértékelés szempont-

rendszer alapján értékeljen (jelentés II. fejezete), a III. fejezetben pedig – ha minőségi hiányosságokat tapasztalt –, akkor azok javítására ajánlásokat, javaslatokat fogalmazzon meg.

III.1. Az intézményi működésre vonatkozóan javaslat néhány olyan kiemelt minőségi tényezőre, amelynek összintézményi szintű működését minőségjavító ajánlásokkal segíteni lehet:

- Az intézmény szervezetei közti koordináció, információáramlás, karok közti együttműködés stb. minőségével kapcsolatos esetleges hiányosságok, észrevételek, ajánlások.
- A folyó képzések számára összességében megfelelő mértékben biztosítottak-e a személyi és tárgyi feltételek. Ha az LB lát problémát, milyen minőségjavító ajánlásai vannak? (Az LB rendelkezésére áll az intézmény által beadott új típusú képzésekre vonatkozó MAB határozatok. Ha azokban javaslatokat fogalmazott meg a MAB, azok teljesítése megtörtént-e?)
- Ha van idegen nyelven folyó képzés, ha folyik székhelyen kívüli képzés, és ha felmerülnek minőségi kifogások, akkor tegyen javaslatot az LB ezen típusú képzések minőségének javítását szolgáló intézkedésekre.
- A jövőben indítani kívánt képzéseik – ha vannak ilyen tervek – megalapozottnak tűnnek-e?
- Ha az akkreditációs minősítési javaslat nem 8 évre, hanem annál rövidebb időre szól, akkor az LB adja meg azon hiányosságok összefoglaló felsorolását, amely hiányosságok az adott határidőre kiküszöbölendők.

III.2. Minőségbiztosítási, minőségfejlesztési javaslatok

IV. Függelék

IV.1. Az LB tagjai

IV.2. A látogatás időpontjai

I. ¹ Akkreditációs minősítési javaslat

Az intézmény, valamint – kari tagozódású intézmények esetén karonként¹ – az akkreditációs minősítés(A{200XX-ig} / NA), és annak indoklása.

II. Minőségértékelés

Az intézmény egészének, valamint – kari tagozódású intézmények esetén az egyes karok egyenkénti – minőségértékelése, az értékelési szempontok, valamint a minőség- és teljesítménymutatók alapján.

III. Minőségfejlesztési javaslatok

Ajánlások az intézmény számára.

Az intézményakkreditációs LB jelentéseket megvitató ad hoc kollégiumok működési szabályzata

2008/9/IV/2. sz. MAB határozat (08.12.05.) a 2008/4/V. sz. határozat módosítása

I. Az ad hoc kollégium felállítása

I.1. Az LB jelentését az intézmény által folytatott képzések képzési ágai szerint illetékes testületi tagokból álló, maximum 5 fős „ad hoc kollégium” véleményezi.

I.2. Az ad hoc kollégium tagjait a Testület választja meg. A Minőségfejlesztési bizottság elnöke minden esetben tagja az ad hoc kollégiumnak. Az ad hoc kollégium elnökét a Testület jelöli ki.

I.3. A csak hitéleti képzést folytató egyházi intézmények esetében a véleményező „ad hoc kollégium” a Hit- és vallástudományi bizottság. A bizottság LB jelentést megvitató ülésének vonatkozó napirendi pontjára meghívást kap a Minőségfejlesztési bizottság elnöke által a bizottságából delegált szakértő.

I.4. A hitéleti képzést is folytató egyházi intézmények esetében az I.2. szerint felállított ad hoc kollégium ülésére meghívást kap a Hit- és vallástudományi bizottság elnöke által a bizottságából delegált szakértő.

II. Az ad hoc kollégium feladata

II.1. Az LB jelentés kézhez vételétől számított 30 napon belül a rendelkezésre álló anyagok alapján megvitatja az akkreditációs jelentést. Az ülésre meghívást kap az LB elnöke. Az ad hoc kollégium által elfogadott jelentést az ad hoc kollégium elnöke a plénum elé terjeszti.

II.2. Az ad hoc kollégium az LB jelentés szövegén változtathat (módosíthatja, kiegészítheti, elhagyhat szövegrészt). Az ér-

demi változtatásokról az LB elnökét írásban tájékoztatni kell.

II.3. Ha az LB elnöke nem ért egyet az LB jelentés ad hoc kollégium általi módosításával, akkor az egyet nem értéséről és különvéleményéről írásos formában 1 héten belül tájékoztatja a MAB elnökét.

II.4. Ha az ad hoc kollégium az LB jelentést hiányosnak tartja, akkor egy ízben – a hiányosságok felsorolásával - kiegészítésre, átdolgozásra adhatja vissza az LB elnökének. A kiegészítés elkészítésének ideje maximum 2 hét.

II.5. Ha az ad hoc kollégium az LB jelentését teljes egészében elfogadhatatlannak tartja, akkor erről az ad hoc kollégium elnöke az elnökségnek jelentést tesz. Az intézmény intézmény-akkreditációs eljárásának további menetéről az elnökség dönt.

II.6. Az ad hoc kollégium által nyílt szavazással elfogadott akkreditációs jelentést (határozati javaslatot) az ad hoc kollégium elnöke eljuttatja az intézmény vezetéséhez megjegyzések hozzáfűzése céljából. Az intézménynek a megjegyzés-tételre 30 napot lehet biztosítani.

II.7. Az ad hoc kollégium elnöke az intézményi megjegyzések figyelembe vételével az intézményakkreditációs jelentést határozati javaslatként a plénum elé terjeszti. A jelentést megvitató testületi ülés vonatkozó napirendi pontjára az LB elnöke meghívást kap.

II.8. Ha az LB elnöke II.3. szerint eljárva különvéleményt juttatott el a MAB elnökéhez, akkor az elnökség az intézményakkreditációs jelentés plénumvitáját megelőzően kialakítja a kérdésben az álláspontját.

A MAB intézkedési terve

2008/9/VIII. sz. MAB határozat (08.12.05.)
A plénum elfogadta a MAB külső értékelési jelentésében megfogalmazott javaslatokra vo-

natkozó intézkedési tervét. (Az angol nyelvű dokumentum elérhető a MAB honlapján, A MAB minősége menüpontban.)

A MAB intézkedési terve (magyar fordítás), feladatok-felelősök

2009/2/II/IV. sz. MAB határozat (09.02.27.)
A plénum az intézkedési terv magyar fordítását és kiegészítését az egyes feladatok felelőseivel egyhangú nyílt szavazással jóváhagyta. Az in-

tézkedési terv magyar változata is felkerül a MAB honlapjára
(A dokumentum elérhető A MAB minősége menüpontban.)

Alap- és mesterszakok indításához készült útmutatók, bírálati lapok frissítése

2008/9/IX. sz. MAB határozat (08.12.05.)
A MAB a rendes ülésén hozott határozatában jóváhagyta az alap- és mesterszakok indításához készült útmutatók és bírálati lapok frissített

változatát. (A dokumentumok elérhetők a MAB honlapján, a Tájékoztatók menüpontban.)

Közös képzések véleményezésének irányelvei (módosítás)

2008/9/IX/1. sz. MAB határozat (08.12.05.)
A MAB a rendes ülésén hozott határozatában jóváhagyta a közös képzések véleményezésének irányelveire vonatkozó módosításokat: (Aláhúzással jelölve.)

Mivel egyre több magyar felsőoktatási intézmény kíván részt venni közös képzések indításában nemzetközi vagy hazai együttműködésben, a MAB szükségesnek látja az ilyen képzések MAB általi véleményezésére vonatkozó irányelvek közzétételét, a következők szerint.

1. A közös képzésekre vonatkozó szaklétesítések és szakindítások jogszabályi háttere szempontjából különösen a Felsőoktatási törvény (Ftv.) 31. §-a és a 117. § (4) bekezdése, a 289/2005 (XII.22.) Korm. rend., valamint a 79/2006. (IV.5.) Korm. rend. 29/E. §. ismerete fontos.
2. Az Ftv. 117. § (4) bek. e) pontja szerint az érintett intézmények közös képzésre irányuló megállapodásából egyértelműen ki kell derülnie, hogy melyik magyar alap-, mesterképzés, doktori képzés (vagy szakirányú továbbképzés) képzési és kimeneti követelményeinek (KKK) felel meg a közös képzés.
3. Ennek fényében a tervezett közös képzésű szak lehet:
 - a) Magyarországon már létesített és megjelent képzési és kimeneti követelményekkel (KKK) rendelkező szak.
 - Ha a tervezett közös képzés a KKK-nak megfelel, s a képzésben résztvevő magyar intézmény(ek külön-külön) már rendelkezik/(nek) az adott szak magyarországi indítására vonatkozó támogató MAB szakvéleménnyel, akkor nem kell a MAB újabb szakvéleményét kérni a közös képzésű szak indításához, arról a MAB-ot csak tájékoztatni kell.
 - Ha a tervezett közös képzés a KKK-nak megfelel, s a képzésben résztvevő magyar intézményeknek

csak egyike rendelkezik az adott szak indítására vonatkozó támogató MAB szakvéleménnyel, akkor szakindítási eljárást kell kezdeményezni. Vonatkozik ez arra az esetre is, ha a közös képzést külföldi intézménnyel közösen tervezik.

- Ha a szaknak van megjelent KKK-ja, de az érintett magyar intézmények egyike sem rendelkezik az adott szak indítására vonatkozó támogató MAB szakvéleménnyel, akkor szakindítási véleményezést kell kezdeményezni. (A szak adott intézménybeli nyilvántartásba vételét a MAB támogató szakvéleményének birtokában az Oktatási Hivatalnál kell kezdeményezni.)
- b) Magyarországon még nem létesített, KKK-val még nem rendelkező tervezett szak esetén az új szak létesítésére és indítására vonatkozó MAB szakvéleményt kell kérni, s csak a támogató MAB szakvélemény birtokában kezdeményezni kell a KKK közzétételét miniszteri rendeletben, illetve a szak adott intézményre vonatkozó nyilvántartásba vételét. Új alapszak létesítésére az alapszakok rendszerének teljes körű felülvizsgálata után kerülhet sor, s a szak létesítési beadványához mellékelni kell – többek között – az MRK illetékes szakmai bizottságának állásfoglalását. Új alapszak létesítése esetén a MAB vizsgálata arra is kiterjed, hogy az új szak és a már létező szak(irány)ok között megvan-e az elvárt szaktávolság.
 4. A közös képzésben megvalósítani tervezett szakok létesítési és indítási véleményezésére a MAB hazai szakokra vonatkozó eljárása, akkreditációs követelményei, útmutatói és bírálati lapjai érvényesek, a szakindítási véleményezés tekintetében az alábbi megjegyzésekkel:

- a) A MAB olyan közös képzéseket kíván támogatni, amelyek többet adnak a hallgatónak, mint az egyes intézmények programjai külön-külön („added value”, szinergizmus), és az együttműködés magasabb színvonalat, újfajta képzést biztosít.
- b) Olyan FO intézmény vegyen részt közös képzésben, amely önmagában is képes az adott képzés folytatására. Összetett profilú közös képzés esetén a közös képzésben részt venni kívánó intézmény legalább a közös képzés egyik összetevőjét adó, saját profilja szerinti képzési ágban képzés folytatására legyen alkalmas.
- c) A közös képzésnek az érintett intézmények mindegyikében (a 79/2006. Korm. rend. 29/E. §. (7) értelmében kérelmező és társintézmény(ek)) kell legyen a szakfelelősi követelményeknek megfelelő, a képzésért felelős oktatója. Közülük az elsődleges szakfelelős a kérelmező intézmény oktatója – amely intézmény alapító okiratában, képzési programjában az adott szak képzési területe/ága már szerepel!
- d) A további (tartalmi, kutatási, infrastrukturális stb.) követelmények vonatkozásában a MAB a közös képzést egészében, tehát az összes résztvevő intézményben rendelkezésre álló elemek együttes figyelembe vételével vizsgálja. A szakindítási beadványban a hazai és a külföldi elemeket is a köz-
- tett MAB útmutatók szerint kell bemutatni.
- e) A hallgató a kérelmező (a tanulmányi adminisztrációt végző) intézménybe iratkozik be, a társintézmény(ek)ben vendéghallgató. A közös képzés első-sorban a hallgató mozgása, félév(ek)ben mért vendéghallgatói státusza révén valósulhat meg, a társintézmény(ek) szempontjából ez az Ftv. szerinti részképzésnek felel meg. Kívánatos, hogy ez a részképzés lehetőleg a teljes képzésre előírt kreditek minimum 25%-át elérő együttműködést jelentsen. A MAB ugyanis nem tartja kívánatosnak a kizárólag írott anyagok (tantervek, programok) közös kialakítása, vagy használata révén folytatott „közös képzést” és az erre alapuló közös oklevelet.
5. A közös képzés belső minőségbiztosítása szempontjából több megoldás lehetséges:
- a) A közös képzésben résztvevő intézmények külön-külön gondoskodnak saját képzési részük minőségének biztosításáról.
- b) A konzorciumi partnerek egy-egy tag delegálásával a közös képzés minőségét felügyelő bizottságot hoznak létre.
- c) A konzorciumi partnerek 2-3 független (minőségbiztosítási) szakértőt kérnek fel, akik rendszeresen nyomon követik a képzés működését valamennyi képzőhelyen.

Kiegészítés a szakindítási követelményekben

A személyi feltételek megítélését biztosabbá teszi, ha – elsősorban új, létesülő intézmények esetében – az intézményváltásra készülő oktatók esetében az alkalmazó rektor tudomásával

történik az oktatói szándéknyilatkozat megtétele. Ezért kéri a MAB a rektori tudomásulvételi nyilatkozatot ezekben az esetekben.

Elnöki beszámoló

2009/2/II/1. sz. MAB határozat (09.02.27.)
A plénum a MAB 2008. évi működéséről készült elnöki beszámolót egyhangú nyílt szava-

zással jóváhagyta. (A beszámoló megjelent a MAB 2008. évi működéséről szóló Evkönyvben.)

Főtitkári beszámoló

2009/2/II/2.a. sz. MAB határozat
A plénum a MAB 2008. évi működéséről készült főtitkári beszámolót egyhangú nyílt sza-

vazással jóváhagyta. (A beszámoló megjelent a MAB 2008. évi működéséről szóló Evkönyvben.)

Állásfoglalás a MAB 2009. évi költségvetési támogatásáról

2009/2/II.2.b. sz. MAB határozat (09.02.27.)

A Magyar Köztársaság 2009. évre vonatkozó Költségvetési törvényében a MAB számára az OKM fejezetében külön soron megállapított központi költségvetési támogatás **250 millió Ft**. A MAB testülete arról értesült, hogy a jelenleg ismert szándékok szerint a MAB a 2009. évre várhatóan nem fogja megkapni a fenti összeget, abból **jelentős, még a felsőoktatásban általában is jóval magasabb arányú elvonást tervez az OKM**.

A MAB emlékeztet arra a tényre, hogy a Felsőoktatási és tudományos szakállamtitkár többszöri – a MAB külső értékelését végző nemzetközi szakértői panelnek is tett – ígéretei ellenére, **2008-ban sem kapta meg a felsőoktatási törvény szerint számára járó mértékű költségvetési támogatást, annál mintegy 78 millió Ft-tal, 37 %-kal kevesebbet kapott. A 2009-re tervezett 250 millió Ft még mindig jóval elmarad a 2 ezrelékes mértéktől, s most még ez a csökkentett támogatási összeg is veszélyben forog.**

A MAB testülete ezúton nyomatékosan ad hangot álláspontjának, mely szerint a felsőoktatási törvényben rögzített mértékű támogatás a MAB zavartalan és tőle elvárható magas szintű mű-

ködéséhez elengedhetetlen. Akkor, amikor egy bizonyos törvényi kötelezettségre hivatkozva súlyos milliárdok kerülnek kifizetésre az államkasszából, s akkor, amikor a MAB 2008-as (és előző évekbeli) teljesítménymutatóit igen kevés hazai szervezetéi múlják felül, nem látjuk indokolhatónak, és sem szakmailag, sem erkölcsileg megalapozottnak a MAB esetében a vonatkozó törvény következetes és ismételt be nem tartását, s ezen felül még az amúgy is csökkentett 2009-es támogatási összeg további drasztikus csökkentését.

A MAB úgy látja, hogy az a szemlélet, mely szerint ilyen tervezetek, ilyen döntések születhetnek, nem a felsőoktatás minőségének ügyét szolgálja, nem a tényleges teljesítményt tekinti elismerési mércének, nem a felsőoktatásban érvényes szakmai és etikai normákat érvényesíti.

Őszintén bízunk abban, hogy e folyamatok még nem visszafordíthatatlanok, s a MAB megkapja az – úgy véljük – általa megszolgált erkölcsi és anyagi megbecsülést, melynek révén a magyar felsőoktatás minőségének ügyét a továbbiakban is változatlan intenzitással és felelősséggel szolgálhatja.

MAB vélemény a Bologna-szakrendszer felülvizsgálatához

2009/3/II. sz. MAB határozat (09.03.27)

A magyar felsőoktatásban a **rendszerváltás után** minden tekintetben **extenzív folyamatok** indultak el: négyszeresére nőtt a hallgatói létszám, számos új intézmény alakult, rengeteg új szak létesült és indult, az infrastruktúra jelentősen bővült, a költségvetési támogatás és saját bevételek is nőttek. A többciklusú Bologna-rendszer részben racionalizálni akarta az addigra elburjánzott szakok rendszerét, ugyanakkor megnyitotta a főiskolák számára a mester- és a doktori képzés lehetőségét. Az **oktatói létszám nem tartott lépést** ezzel az expanzióval, annak szükségleteit részben külső (főleg kutatóintézeti) szakemberek „másodállásos” bevonása (saját intézményben és az elszaporodó kihelyezett képzésekben), részben az oktatók többszörös foglalkoztatása („IC-professzorok”) révén próbálta kielégíteni. Mindez egyre nagyobb hangsúlyt adott a minőség problémájának, amire a felsőoktatás-politika részben fontos deklarációkkal, részben néhány intézkedéssel pozitívan reagált, de **a minőséggel kap-**

csolatos lényeges kérdések máig válaszra várnak. Ilyen többek között a bejövő és a bent lévő hallgatóság felkészültsége, aktivitása, ambíciója, motiváltsága, teljesítménye.

Az expanzió az **utóbbi években** már nem (volt) folytatható, sokkal inkább feladatok-fel-tételek, kereslet-kínálat **egyensúly keresése vált (vonna) szükségessé.** A demográfiai apályra, a források csökkenésére az **intézmények jelentős része** nem racionális egyensúlykereséssel, nem átgondolt küldetés és feladat meghatározással, hanem ellenkezőleg: **továbbra is expanzív profilibővítéssel**, olykor agresszív beiskolázási akciókkal, a felvételi követelmények egészen alacsony szinten tartásával, s csak **kisebb részben minőségorientált lépésekkel** reagált és reagál. **A Bologna-rendszer bevezetése csak bonyolította az amúgy sem egyszerű helyzet megoldásainak keresését, és máig nehezíti mind a mennyiség és minőség, mind az érdekek és értékek egészséges arányának megtalálását.** Úgy látjuk, az intézményekben a külső és belső

feltételrendszer hatására erősödik a menedzsmentkultúra, de ehhez képest lassú a minőségkultúra kialakulása. Külön gond, hogy a túldimenzionált „divatszakkal” szemben határozottan gyengült a gazdaságban közvetlenül hozzáadott értéket termelő szakterületek oktatási pozíciója, ide értve ezek közoktatási megalapozottságának súlyos problémáit.

A MAB ilyen körülmények között kulcszerephez jutott, de egyben igen nehéz helyzetbe is került. Eredendően is a minőséget szem előtt tartva már az expanziós szakaszban is erős szelekcióra kényszerült, elsősorban a minőségi személyi feltételek említett korlátai okán, másrészt a Bologna-folyamat nem kellő előkészítettsége miatt rendszerszemléletet nehezen tudott érvényesíteni, s egyedül kapta a magyar felsőoktatásban a nemleges döntések meghozatalának jogát és kötelességét. Olyan nemleges döntéseket, melyek intézményi és ennek következtében személyi egzisztenciális érdekeket sértettek és sértenek, emiatt aránytalanul és méltánytalanul nagy hányadban terhelődött és terhelődik rá a felelősség ebben a komplex rendszerben. Pusztán véleményt formálni mindig kisebb felelősség, mint ezek után a döntéseket is meghozni.

I. A Bologna-átmenet, ahogy a MAB látja

- 1. A többciklusú képzés szakrendszerének felülvizsgálatát az első ciklus lezárása utánra ütemezte a kormányrendelet. Elsősorban néhány újabb alapképzési szak tervének, illetve már létesítésének okán erre már kb. egy évvel korábban sor kerül.*
- 2. A MAB úgy véli, hogy a jelen felülvizsgálat elsősorban az előkészítés és a bevezetés tapasztalatait fogalmazhatja meg, a szakrendszer érdemi felülvizsgálatához és jelentősebb **módosításához** minimum egy (névlegesen) 3+2 éves ciklus lezárása, de még inkább ennél pár évvel több, a társadalmi (munkaerőpiaci) fogadtatást és bevalást is megmutató időszak szükséges.*
- 3. A MAB képzési ági bizottságai (KÁB) és testülete átgondolt, felelős, kritikus és önkritikus elemzés keretében alakították ki álláspontjukat. (A lábjegyzetekben a MAB tagoktól, KÁB-októl beérkezett észrevételek-ből adunk közre néhányat.) Ahogy ez várható volt, a felsőoktatási szféra egyéb szegmenseihez hasonlóan nálunk is vannak **véleménykülönbségek**, amelyek **csak egy***

jól megfogalmazott felsőoktatáspolitikai és –stratégia bázisán lennének rendezhetők.

Ez azonban, sajnos, nem áll rendelkezésünkre. Példaként egyetlen, de annál jelentősebb ilyen szinten tisztázandó kérdés: az alapszakok és mesterszakok funkciói és viszonyuk, mind a munkaerőpiac, mind a rendszeren belüli továbbtanulás oldaláról. A stratégia hiányában különböző, szakmailag is indokolt felfogások érvényesül(het)nek – érthetően és jogosan.

- 4. A MAB úgy látja, az alap- és mesterképzési **szakok** sokszor emlegetett sokaságának és szükséges **rendszerének összhangja ma még nem elemezhető érdemben**, mert az alapszakok első képzési ciklusa alig pár szakot érintően zárult le, és a mesterképzések döntő többsége is lényegében csak most indul. Az eltelt időszak, a "bolognai" szerkezetre történő átállás történései, az oktatás és a felhasználás együttes eredményességének tapasztalatai, korántsem elegendők ahhoz, hogy a rendszerről lényeges vonatkozásaiban előremutató képet alkothassunk, különösen nem alapvető változások végrehajtásához.*
- 5. Az azonban bizonyosan látszik, hogy **mind az alapszakok, mind a mesterszakok száma túlságosan nagy**, ilyen módon a szakok között az átfedések is nagyobbak a kellenél, kétséges, hogyan készítenek fel így a munkavállalásra, a képzési szerkezet magasabb szintjére lépésre, és egyben az értelmiségi létre. Megfogalmazódott, hogy **a két ciklus nem összehangolt előkészítése** mind az alap-, mind a mesterszakoknál komoly gondot okozott: sem a rendszer nem látszott világosan, sem az, hogy a korábbi 3-4-5 éves képzések ismeretanyaga, az azokban megcélzott kompetenciák és kimeneti követelmények hogyan oszoljanak meg, alakuljanak át a két új ciklus keretei között.¹ Ezt terhelte az intézményi és sze-*

¹ „A tapasztalatok azt mutatják, hogy a felsőoktatási szféra többsége nem értette meg a felsőoktatási rendszerváltást, ennek következtében a kompetenciák sem a KKK-kban, sem a szakindítási beadványokban nem megfelelőek. Szükséges „díszként” fityegnek a szakindítások és a tantárgyleírások elején. A tantervek, tananyagok erősen ismeretközpontúak és mérsékelten kompetencia alapúak. A képzési és kimeneti követelményeket minden területen felül kell vizsgálni. Több elemzés eredménye szerint a KKK-kban a tanulási eredmények (*learning outcomes*), formálisan jelennek meg. Leírásai funk-

mélyi egzisztenciák és (ellen)érdekek számos súlyos kérdése.² Az eredményt olykor kemény kritikával illetik.³

6. A felülvizsgálat során beérkezett intézményi véleményekből és javaslatokból készült NBB összeállítás számos általános és konkrét kérdést, észrevételt, ötletet és javaslatot tartalmaz, de – úgy látjuk – azokból eddig nem alakult ki koncepcionális elképzelés sem tartalmi, sem módszerbeli, sem szerkezeti tekintetben.⁴ A MAB a rá vonatkozó számos megjegyzést, kritikát és javaslatot felelősséggel, de továbbra is a minőség biztosításának igényével kezelni fogja.
7. A MAB előző testülete azzal kellett szembenézzen, hogy ilyen feltételek mellett az **alapszakok** megjelent rendszere, funkciója és tartalma hogyan értékelhető és minősíthető a mesterszakok perspektívájának ismerete nélkül. A jelen testület pedig azzal, hogy a gyakran túlszűfolt alapszakok után a rendszertelenül és időben jó másfél évre elhúzódott (és nyilván nem lezárult) **mesterszak** létesítések alkossanak-e rendszert, mennyire legyen ez tagolt vagy koncent-

ciótlanok, a teljes rendszeren belül inkoherensek, ellentmondásosak, jelen állapotukban képtelenek betölteni kimeneti szabályozó szerepüket.”

² „Számos problémát okoz a főiskola és egyetem közötti különbség megszűnése, a gyakorlat- és elmélet-orientáltság keveredése mind alap-, mind mesterszinten, illetve a gazdasági kényszer, hogy ti. az intézmények egy része főként a potenciális bevételek reményében kíván új szakokat indítani, sokszor a megfelelő szakmai feltételek hiányában.”

³ „Erőltetett menetben történt a bevezetés (következésképpen rengeteg hibával), lobbierdekek szerint és nem racionális alapon kerültek be, ill. maradtak ki szakmák a Bologna-rendszerből (már ami a kétféle szakosítást illeti). Nem érthető, miért pont az orvos, jogász illetve építészmérnök szak maradt ki. Egyébként a kétszintű képzés bizonyos területeken korábban is létezett. (...) Óriási hiba volt a tanárképzést bevonni. Az elitképzés a rendszerrel nem összeegyeztethető, azok a szakok, ahol a képzés jelentős hányada esik ide, nagy kárt szenvedtek – tipikusan ilyen a tudósképzés.”

⁴ „A szakszerkezetre vonatkozóan: ellentétben több javaslattal, melyek szerint a képzési rendszert a kétféle képzés bevezetését megelőző rendszerbe kellene visszaállítani, a felsőoktatást érintő reformot végig kell vinni, és meg kell szerezni azokat tapasztalatokat és eredményeket, melyeket elemezve a képzési rendszert javító változtatásokat – ha szükséges – lehet majd eszközölni a későbbiekben.”

rált, hogyan biztosítsa ne csak a szűk szakmai, hanem a „keresztirányú” szakmai továbbtanulást is.⁵ Ekkor még nem szövegtünk arról, hogy mennyiben tudja a MAB segíteni a szemléletváltást az ismeretközpontú oktatásból a kimenettel meghatározott, ismereteket, készségeket és képességeket nem csak papíron felmutató „student centred” képzés irányába, amit a Bologna-rendszer tételez, de a magyar gyakorlat kevésbé ismer és alkalmaz.

8. **Mindezeket – és a későbbieket – most nem a felelősök keresése miatt, mert ez a felelősség az intézmények, az MRK, a MAB, az OKM közös felelőssége, hanem azért szükséges elemzően és kritikusan megfogalmazni, hogy a majdani érdemi felülvizsgálat ezek ismeretében mentes lehessen a Bologna-rendszer tervezésének és bevezetésének hazai „gyermekbetegségeitől” és jól megtervezett, átgondolt, sokoldalú, a tapasztalatokat gondosan mérlegető döntések születhessenek. A MAB csak az adott rendszeren belül működhet és működik, meghatározott feladatokkal, adott lehetőségekkel és definiált korlátokkal – de független szakértői testületként mindig a minőség elsőbbségével.**
9. **A MAB javasolja a szakrendszer működésének nem csak véleményekre, hanem valós adatokra alapuló rendszeres és komplex elemzését. Ehhez követhető mintát jelent a Bologna Follow Up Group által végzett monitoring tevékenység (évente több folyamatkövető, áttekinthető, tervező ülés; kétfévente nemzeti jelentések bekérése, összefoglaló és értékelő Bologna jelentés készítése). Fontos, hogy erről itthon „mindenki” tudjon és rendszeres, nyilvános oda-vissza kapcsolat működjön.**
10. **A többciklusú, lineáris képzési rendszer bevezetése az európai felsőoktatásban eredetileg 29, mára 46 ország közös elhatározása volt. A megvalósítás – Európa kulturális és nemzeti sokszínűségéből követke-**

⁵ „Az alap- és mesterszakok egymásra épülése a gazdaságtudományi területeken egy paradoxon. Ha valaki ugyanazon a mesterszakon folytatja tanulmányait, mint amelyiken a BA-t szerezte, akkor valószínűleg csaldótt lesz. A mesterszak ez esetben viszonylag kis hozzáadott értékkel bír majd, míg ha keveri az alap és mesterszakokat, akkor jobban jár, de ezt az intézmények általában nem támogatják.”

zően – ugyancsak sokszínű lett. Ezzel együtt jól érzékelhetően alakul az **Európai Felsőoktatási Térség**, s minden ellentmondásával együtt is e folyamatok nem látszanak visszafordíthatónak.⁶

11. A magyar rendszert illetően a MAB úgy véli, a 14 képzési terület és a kb. 140 alapképzési szak között külön kategóriaként beiktatott **50 képzési ág diszfunkcionálissá, így mellőzhetővé vált** azzal, hogy a felvételi jelentkezések nem az eredeti tervek szerint képzési ágra, hanem közvetlenül szakra történnek. (A mesterképzéseknél eleve nem látszott indokoltnak és nem is jelent meg a szakok képzési ághoz történő besorolása.) Ha nem is mindig egyértelmű háttérrel, de a MAB elkészítette és alkalmazza a doktori képzésben rendszeresített tudományágak és a mesterképzési szakok törvényben előírt megfeleltetését. **Javasoljuk a képzési ág kategória megszüntetését.**
12. Az **alapképzési szakok száma** képzési területenként természetesen változó, de olykor nagy különbségek vannak a lefedett ismeretanyag mennyisége, horizontális szélessége és szakmai mélysége tekintetében, **jelentős inhomogenitás** tapasztalható.⁷

⁶ „A Bologna-rendszer legfőbb erőssége abban az eltökéltségben jelölhető meg, hogy jó teljesítményt nyújtson a hazai felsőoktatási rendszerváltásban, középpontban a lineáris képzési modellel és struktúrával; hogy a lineáris modellhez kidolgozott képesítési követelmények, a hozzájuk igazodó kreditrendszer a hallgatói mobilitást szolgálja.

A másik erősségét az önreflektív képességei jelentik. Feladatának tekinti egy olyan hatékony szervezeti kultúra létrehozását, amely az értékelést, az ellentéteket, a konfliktusok kezelését folyamatosan felhasználja az önértékelés, az önmegismerés és az önfejlesztés működtetésére. Erősségének tekinthető, hogy a linearitás okán gazdaságosabbá teheti a felsőoktatás működését.

A Bologna-rendszer alapvető gyenge pontját az jelenti, hogy a felsőoktatás szereplőinek (oktatók, hallgatók) jelentős része nehezen érti a rendszer eleveinek, követelményeinek lényegét. Nincs tisztában azokkal az attribútumokkal, jellemző tulajdonságokkal, amelyek a rendszert fenntartják, amelyeken a rendszer áll. Ez magyarázható az informálás, a megfelelő tájékoztatás elmaradásával, de nem teszi elfogadhatóvá a jelenséget.”

⁷ „Nehezen feloldható ellentmondás feszül az alapszak két szerepe között: egyrészt a munkaerőpiacon eladható tudást ad, másrészt előkészít a mesterszakra.”

13. A **mesterképzésben** többségi vélemény szerint **sok és túl specifikus szak létesült** (s ezért a MAB is bizonyos felelősséggel tartozik), mások szerint az intézményi sajátosságok éppen ebben jelennek majd meg. E téren bizonyosan hatékony (szakmai és gazdasági) szűrőként működik majd a hallgatóság jelentkezése, később a munkaerőpiac fogadókészsége.⁸

14. A szakrendszer, mint minden rendszer, óhatatlanul kategorizál (rosszabb esetben „beskatulyáz”), és ez nehezíti a korszerű tudományban és gyakorlatban egyre terjedő és erősödő **interdiszciplinaritás** érvényesülését. Az ilyen jellegű, szakmailag megalapozott és minőséget biztosító kezdeményezéseknek a MAB igyekszik teret adni, azzal együtt, hogy az ilyen kezdeményezések a szakrendszerben ellentmondásokat is okoznak. Alapelvünk: az interdiszciplinaritás tartalmi legyen, szinergizmust eredményezzen és ne részelemek pusztá additív (érdek)halmazát.

15. A MAB szinte rendszeres kedvezőtlen tapasztalata a **szakirányok** terén fennálló jogi bizonytalanság, nagyfokú felfogásbeli heterogenitás és rendezetlen gyakorlat. Vannak önálló szakképzettséget biztosító szakirányok egyes (alap)szakokon belül, amelyeknek alig van – vagy gyakorlatilag nincs is – közös képzési hányada, tehát lényegében önálló, csak most szakirányként bújtatott szakok. Tisztább képet eredményezne, ha ezek a most szakirányokként kezelt szakok önálló szakként jelennének meg. (Ettől függetlenül az intézmények racionális párhuzamos tanterveket és órarendeket készíthetnek.) Szakirányok egyaránt vannak igen nagy, gyakran túlzó számban az alap- és a mesterképzési szakokon, ezek egy része jogszabályban, azaz a szak kkk-jában is nevesített és az oklevélben megjeleníthető, mások nem (legfeljebb betétlapban tükröződnek). Egy részükre kértek akkreditációt, másokra nem, s e téren a jogi bizonytalanság és a sokféle intézményi érdek és felfogás miatt a MAB sem tudott az akkreditáció során követke-

⁸ „A szakszerkezetek további egyszerűsítésre szorulnak. Átláthatóbbá tételük mind a hallgatók, mind pedig az oktatók érdeke. A túlzott specializáció, a bonyolult struktúrák éppen a képzési rendszer egyik erősségét az egyetemeken közötti átjárhatóságot (belföldi-külföldi) gyengítik.”

zetes felfogást érvényesíteni.⁹ Egyértelmű következtetésünk: **a szakirány ma nagyon eklektikus helyzetét funkcionálisan, tartalmilag és jogszabályilag is sürgősen rendezni kell.**

16. A MAB-nak a törvény szerint nem kell legyen, de testülete és bizottságai tagjainak bővebben vannak (itt és most is megfogalmazott) tapasztalatai és ennek alapján javaslatai arra, hogy mind a **felsőfokú szakképzéseket, mind a szakirányú továbbképzéseket harmonikusabban szűk-séges illeszteni az alap- és mesterképzésekhez.** Ezt a MAB olyan formában tapasztalja, hogy eddigi szakirányú továbbképzések gyakran mesterszakként jelennek meg, különösen ott, ahol a korábbi egyetemi szakanyaga az alapszakba koncentrált és így az ezt követő mesterszak „kiürült”. Elsősorban az intézmények feladata, hogy mindezt rendszerben gondolkodva tervezék meg. A szakirányú továbbképzés nyilvánvalóan csak társadalmi igényekre építve, a fizetőképes kereslet alapján szervezhető, pontosabban szervezendő.
17. Az új szakrendszer kétségtelenül legtöbb vitatott eleme az **egységes, de kétciklusú tanári mesterszak bevezetése.**¹⁰ Abban általános az egyetértés, hogy tanári végzettség és szakképzettség csak mesterszinten legyen megszerezhető¹¹, és hogy a közoktatás igénye a két szakképzettséggel bíró („kétszakos”) tanár, és jórészt elvileg abban is, hogy egységes (azaz 5-12. osztályban tanító) tanárképzést folytassunk. A

⁹ „Ha átgondoljuk az alapképzés célját és lehetséges kimeneteit, akkor két szakirány lenne célszerű: egy gyakorlat orientáltabb, főleg azok számára, akik az alapszak után ki akarnak lépni a rendszerből és egy másik, inkább az elméleti ismeretekre koncentrált szakirány azoknak, akik folytatni kívánják tanulmányaikat. Lényeges azonban, hogy az egyik, vagy a másik szakirány választása továbbra is nyitva hagyja mindkét lehetőséget. Ennek teljesülése csak nagyon gondosan megtervezett, jól felépített tantárgyi szerkezettel lehetséges.”

¹⁰ „A tanárképzés rendszerének a megalkotásában hiányzott a szélesebb szakmai konszenzus.”

¹¹ „A tanárszak mesterszinthez kötése a leglényegesebb strukturális változás a pedagógusképzés ezen elemének új típusú, „Bologna-kompatibilis” rendszerében. Ez remélhetőleg hozzájárul majd a felkészítés minőségének és a pálya presztízsének emelkedéséhez.”

legnagyobb vitát és ellenérzést a MAB-on belül és közismerten kívül is változatlanul a **képzés két ciklusa** okozza, hozzáteve, hogy a **két szakképzettség egyensúlya is hiányzik.** A (rövid megkülönböztetéssel) kompetencia alapú és az ismeretközpontú tanárképzés évszázados dilemmája – és küzdelme – tovább él, ami a mi rendszerünkben a **főiskola vs. egyetem** sajnálatos érdekellentétével párosul. Nincs megnyugtató konszenzus a **pedagógiai/pszichológiai és diszciplináris képzés** arányaiban sem. A kérdéskörben szép számmal és folyamatosan jelentek és jelennek még pro és kontra vélemények, így a MAB különböző bizottságaiban is. A rendszert kidolgozók, az azt törvénybe iktatók és a különböző felfogású szakmai (és nem érdekalapú) érvelők mellett és után a hallgatók fognak igazán dönteni: ha az alapképzésre nem jelentkezhetnek tanárszakra, mennyien, milyen irányban és arányban jelentkeznek a tanári mesterszakra és végeznek végül is tanárként.¹² Ez természetesen nem csak a képzés szerkezetén múlik,¹³ bár jelentős mértékben azon is, hanem a középiskolai oktatástól kezdve a hallgatók motivációján át a tanári pálya társadalmi, erkölcsi és anyagi megbecsüléséig. Ma elég sok aggasztó jel érzékelhető, elsősorban, de nem kizárólag a természettudományos tanárképzésben. A **kérdéskör kiemelt figyelmet igényel** minden, a képzésben érintett szervezet, a tanárokat alkalmazó iskolák és az (ön)kormányzat részéről.

18. A MAB akkreditációs tapasztalata szerint is az alapszakok KKK-iban többnyire a korábbi egyetemi képzés szemlélete és anyaga koncentráltódik, és jórészt hiányzik belőlük – természetesen csak ott hiányzik,

¹² „Külön gond a tanárképzés. Nem lehet közvetlenül tanárszakra jelentkezni. Nem-tanár (diszciplináris) szakra bekerülve a hallgatóknak csak töredék aránya (és jól teljesítő hallgató pedig csak elvétve) fogja a tanári szakirányt választani. A kevés jelentkező mellett további probléma az, hogy a „minor” szak esetében egyértelműen nincs garantálva, hogy megfelelő *szaktudású* tanárok fognak az egyetemről kikerülni.”

¹³ „A tanár szak rendszerében túlságosan sok a kivétel. Ez nehézséget okozott olykor a beadványok elbírálásában is, de ami ennél fontosabb, túl sok kivételes helyzetet is teremtett: a szükségletekkel és az oktatáspolitikai deklarációkkal ellentétben sok egyszakos tanár képzésére nyílik lehetőség.”

ahol ez szakmailag indokolt lenne – a korábbi főiskolai képzés gyakorlatias szemlélete. Ezért annak a Bologna-követelménynek, hogy az alapszakok egyaránt biztosítsák a mesterképzési ciklus megalapozását és a munkaerőpiaci alkalmasságot, gyakori vélemény szerint csak aránytalanul tesznek eleget. Ennek feloldása az „**academic**” és „**professional**” jellegű szakok kialakításával lenne lehetséges, azzal, hogy a kettős funkciót mindkét típus teljesítse, csak más-más arányban és irányban. Ezt akkor az akkreditációs követelményekben is tükröztetni lehetne. A munkaerőpiac részéről ilyen igények, együtt az államilag finanszírozott keretszámok elhelyezkedési lehetőségeket figyelembe vevő alakításával, a MAB releváns testületeiben és az általuk szervezett fórumokon igen erősen megfogalmazódtak.⁹

19. Ehhez a kérdéskörhöz tartozik a gyakorlatigényes szakok 7. félévi **külső gyakorlata**, illetve a tanárképzés 11. féléve. Ez ma még ellentmondásos megítélés (vagy előítélet) tárgya. Sikere nem kis mértékben az érintett intézmények „hozzáállásán” múlik: jó kapcsolatrendszerrel, jó szándékkal nagyon hasznos eleme lesz a képzésnek, fordított esetben sok gondot, sőt majdhogynem kárt is okozhat.¹⁴
20. Itt kell megjegyezni, hogy a magyar felsőoktatás erőforrás alapú képzési rendszert valósít meg. Sem maga a képző szféra, sem a tág értelemben vett **alkalmazói oldal**, bár gyakran keresi (a MAB is működtet ilyen bizottságokat), de – kevés kivételtől eltekintve – nem találta még meg azokat a közös fórumokat és módszereket, ami az utóbbi **szempontjainak, igényeinek** hatékony artikulációját és beépülését biztosítaná. Ez most ebben az első körben már aligha korrigálható (tudunkkal a jelen MRK összesítést sem értékeli a munkaadói oldal!), de annál inkább szükséges, hogy a **következő érdemi felülvizsgálat** (a szakszerkezettől a KKK-k tartalmáig) már jól előkészítetten minden oldal részvételével legyen majd megszervezve és lefolytatva. **Sürgős közös teendők viszont az új képzési rendszer, a ciklusok céljának és eredmé-**

nyének **minél szélesebb körű megismertetése** a társadalom minden érintett szegmensével – a tanulóktól a „multik”-ig.¹⁵ E nélkül csak kis eséllyel várhatjuk el, hogy a munkáltatói oldal megalapozottan fogalmazza meg véleményét, javaslatait.

21. Egy jól funkcionáló **ECTS kreditrendszer** egyrészt rugalmasságával, másrészt a mobilitást elősegítő „**transzfer**” lehetőségeivel fontos eleme a Bologna-folyamatnak, a (rész)tanulmányok elismerésének, az egyéni tanulmányi utaknak, a hallgatók és oktatók teljesítménye, illetve terhelése mérésének, a hazai rendszerben a KKK-k és a tantervek strukturálásának. Ez utóbbi sajátosságait a MAB a szaklétesítési és -indítási beadványok értékelése során értelmeszerűen alapelemként használja. Ugyanakkor a MAB tagjai is rendre tapasztalják, oktatótársaikhoz hasonlóan, hogy a hallgatók egy jelentős hányada nem ezen pozitív oldalak, hanem gyakran a lazítás, a halasztás, az időhúzás, a hallgatói státusz minél kényelmesebb fenntartásának lehetőségét látják benne és használják ki.¹⁶ Ez azzal együtt is igaz, hogy a programok, mint említettük, olykor maximalisták.¹⁷ Elvileg is fontosnak tartjuk leszögezni: **a minőség nemcsak az oktatókon, az infrastruktúrán (és a MAB-on), hanem a hallgatókon is múlik. E téren a hallgatói önkormányzatok felelősségét itt és most is megfogalmazzuk.** Különösen fontos ez amiatt is, hogy a felsőoktatásba érkező hallgatóság átlagos felkészültsége, tanulási szándéka és készsége – általános vélemény szerint egy kiváló kisebbségtől eltekintve – szinte folyamatosan romlik, aminek javítása a közoktatás és a felsőok-

¹⁵ „A Bologna-rendszer struktúrája, tartalma, lényege és célja csak nagyon szűk körben ismeretes még felsőfokú (régében) végzetek körében is. Minden lehetőséget meg kellene ragadni azért, hogy közérthető módon a társadalom rétegei felé azt elmagyarázhassuk.”

¹⁶ „A problémák jelentős része nem a Bologna-rendszer, hanem a tömegképzés következménye.”

¹⁷ [az egyik képzési ágban],... a képzés első 5 félévében a hallgatók félévenként 6-12 kollokviumot kénytelenek abszolválni, majd a 6. félévben egyszerre írnak szakdolgozatot, készülnek záróvizsgára és a mesterszintű képzés felvételi feltételeinek történő megfelelésre. Azt, hogy ez túlzott elvárás, az is bizonyítja, hogy kimutathatóan a Ba képzésre felvettek csupán 30%-a képes 6 féléven belül eleget tenni mindezen követelményeknek.”

¹⁴ „Fontos lehet az is, hogy a gyakorlati terep felkészült legyen a feladatra. Színvonalas mento-rokra és gyakorlatvezetőkre van szükség, esetleg tudományos fokozattal.”

tatás, de természetesen a társadalom (munkaerőkölcsőtől a médiáig) összefogását követeli meg.

II. A MAB az új képzési rendszerre történő átállásban

A szakrendszer felülvizsgálat tárgyában a Manherz Károly és Csirik János (NBB elnök) által írt levél arra is kéri a MAB-ot, hogy

„az áttekintés röviden térjen ki a testület új képzési rendszerre történő átállás folyamatában játszott szerepének, tevékenységének, működésének, a szakértői hálózat tájékozottságának, a szakértőknek az átalakulási folyamatban vállalt szerepének értékelésére, valamint a testület második, külső nemzetközi értékelése alapján megfogalmazott, a magyar felsőoktatás fejlődése szempontjából fontos, a testület munkájának átalakulását is igénylő kérdésekre.”

A MAB képzési ági bizottságai és a MAB testülete a MAB szerepét és működését az új képzési rendszerre történő átállásban a következőképpen látja.

A MAB szerepe az átállásban

22. A Bologna-rendszerre történő átállás az OKM, az FTT és a MAB vezérlete alatt történt. A **minisztérium** szerepe ebben a folyamatban a „faltörő kosé” volt: **keresztülverni** a felvállalt változtatásokat akkor is, ha a folyamat **feltételei nem mindenben állnak rendelkezésre, a lefutása nincs végiggondolva és a következményei nem mindenben láthatók előre**. Ez meg is történt. Az FTT feladata lett volna a képzési rendszer – az átalakítási folyamat – hozzáigazítása a munkaerő-piaci elvárásokhoz. Ez nem történt, de nem is történhetett meg, mert az ehhez szükséges elemzések nem álltak az FTT rendelkezésére. A **MAB szerepe** a folyamatban a **külső minőségbiztosítás, s ezen keresztül egyfajta kiegyensúlyozás, egyensúlytalanság megteremtése** volt az induló szakok minőségének tekintetében. Ezt a feladatot a MAB az adott premisszák mellett és időszakonként igen nehéz működési körülmények közepette **nagyjában-egészében teljesítette**.

23. Fontos szerepet játszott még a Bologna (alap)szakszerkezet kialakításában a korábbi Magyar Rektori Konferencia és a Főiskolai Főigazgatók Konferenciája, va-

lamint a Művészeti Egyetemek Rektori Széke, az általuk létrehozott és koordinált szakmai bizottságok révén, továbbá a Nemzeti Bologna Bizottság (NBB), melyet az oktatási miniszter a csúcs koordináció szervezetéül hozott létre. Az NBB munkájában a MAB is résztvevett.

24. Az átalakulási folyamatban azonban az intézményi **anyag-, presztízs- és hatalmi érdekek sajnos erősebbnek bizonyultak az értékeknél**, a nemzetközileg elfogadott alapelveknél és céloknál. A magyar átalakulás a felsőoktatás **képzési szerkezeti reformjára koncentrált, s lényegében zárójelzte a Bologna folyamat olyan fontos elemeit**, mint pl. a hallgatói (és oktatói) mobilitás, a kreditrendszer pozitív kihatású működése, az európai dimenzió (pl. a kurrikulumok tekintetében), az életen át tartó tanulás (LLL), a szociális dimenzió. Még a képzési szerkezeti Bologna elemhez szorosan kapcsolódó nemzeti képesítési keretrendszer (National Qualification Framework) sem került kidolgozásra Magyarországon, s a képzési kimenetek (learning outcomes) rendszerbe építése is csak formálisan történt meg.

25. A **MAB óriási munkát végzett** a Bologna átállás tekintetében, s **nagyban hozzájárult a többciklusú képzés elindításához**. A folyamat elején, 2003-ban, a MAB – emiatt nem kevés támadást is állva – a kellő részletességgel kidolgozott jogszabályi környezet hiányában indította el az új típusú szakok véleményezését, az ezek kialakítására vonatkozó (akkreditációs) szabályokat is megalkotva, pl. a szakburjánzás lehetőségének gátat vető szaktávolság-elvárások rendszerbe illesztésével.

26. A MAB szerepe az átmenetben nemcsak ezért volt meghatározó. A képzési rendszer ilyen nagyfokú átalakításakor, ami a képzési területek jelentős részénél nálunk tradíció és előzmény nélküli, feltétlenül szükség van egy olyan grémiumra, amely segíti a **diplomák legalább közelítő egyenértékűségének biztosítását**.

27. A MAB szerepe azért is alapvető jelentőségű, mert szinte **az egyetlen független, a különböző nézőpontok és érdekek kiegyensúlyozására, objektív állásfoglalásra képes szervezet**, azzal együtt is, hogy benne a felsőoktatásban működő és érdekelt egyének tevékenykednek.

28. Az átmenet során a MAB-ra **gyakran igen erős nyomást gyakoroltak a felsőoktatási intézmények** beadványaik kedvező véleményezési eredménye érdekében. A spektrum a „baráti” telefonálástól a sajtócikkeken át a szakértőket (és a MAB-ot általában) ért burkolt vagy explicit fenyegetésig terjed.
29. A MAB szerepének megítélése a felsőoktatási közvéleményben **ellentmondásos**. Értethető persze, ha egy nem támogatott szakindítási kérelem kezdeményezője elégedetlen a MAB munkájával. Arra is volt azonban nem kevés példa, hogy a MAB véleményének figyelembevételével az intézmény átdolgozta beadványát, s az így már jobb minősége révén támogatásra talált.
30. Hozzátehetjük, hogy a rövid idő alatt rengeteg anyag elbírálását végző képzési ági bizottságok és a MAB munkája **következetesebb lehetett volna, ha előre átgondolt rendszerben és ütemezésben történik a szakok indítása, vagyis az azonos szakok véleményezésére együtt kerül sor.** (Stratégia- és koordináció hiány, lásd fentebb.)
31. A MAB (és az intézmények) munkáját az is nehezítette – és ez a MAB külső megítélésének ellenmondásosságához is fontos adalék! –, hogy a **jogszabályi környezet** kidolgozása késésben volt, s a megjelent jogszabályok sem voltak sajnos tökéletesek. Elég itt arra a tényre utalnunk, hogy a 2005-ös új **Felsőoktatási törvényt** négy év alatt – bár kisebb-nagyobb horderejű ponton – de nem kevesebb, mint **18-szor módosították!**
32. Ugyancsak lényeges tény, hogy a fent említett **érdek-dominancia** eredményeként az **alapszak szerkezet több olyan nyilvánvalóan problémás sajátossággal született, melyek a szaklétesítési és -indítási véleményezésben is szükségképpen megjelentek, s a szakmai közvélemény e sajátosságok inherens voltát feledve a MAB-on kéri számon a megoldás hiányát.** Ilyen akut probléma forrás pl. a kommunikáció és médiatudomány egyidejűleg önálló szakként (a társadalomtudomány képzési területen) és szakirányként (a szabad bölcsészet szak részeként a bölcsészettudományban) való definiálása, általában a szakirányok nem egységes, nem rendszeres kezelése (lényegében szakként működő, önálló szakképzettséghez vezető szakirányok, „zárójeles” szakirányok, lásd fentebb), vagy a tanárképzés pedagógiai és diszciplináris oldalának nem lezárt küzdelme. **Ezek a csaták nem, vagy nem a felek kölcsönös meglepedésére dőltek el annak idején, s ezért tartanak máig a harcok, a MAB véleményezést sem kímélve.** Az ilyen jellegű problémák megoldására a MAB-nak nincs sem lehetősége, sem hatásköre.
33. Hasonlóképpen, még a MAB bizottságaiban is vitatott kérdés, hogy a magyar rendszer a **képzési és kimeneti követelmények** megalkotásával nem túl kötött-e, nem kellene-e nagyobb teret engedni a sokszínűségnek, az intézmények szabad kezdeményezéseinek. Olyan szakok/szakirányok indulhassanak, amelyek hordozzák az adott egyetem, főiskola minden más intézménytől eltérő specifikus képzési erőit, vagy, éppen ellenkezőleg, a KKK-kat kéne feszebbre venni, s a hozzájuk igazodást szigorúan ellenőrizni a MAB véleményezés során?
34. Az új szakok létesítésének folyamatához célszerű lenne **újra definiálni a MAB és a FTT szerepét a társadalmi szükségletek megállapítása tekintetében.** A dolog nem választható mechanikusan ketté, a MAB-nak is van szerepe a társadalmi hasznosság és szükség megítélésében. Célszerű lenne a két szervezet szorosabb és rugalmasabb együttműködésének jogi feltételeit biztosítani, ennek alapján kétoldalú konzultációkat folytatni. Egy-egy új szak létesítése tekintetében a társadalmi hasznosság vizsgálatához ad hoc jellegű felkérések is elképzelhetők az FTT-ből a MAB-hoz és viszont.
35. A törvény lehetőséget ad a **miniszternek, hogy döntésében eltérjen a MAB szakértői véleményétől.** Az egységes felsőoktatási minőségfelfogás és gyakorlat kialakulása érdekében szükséges, hogy ennek a döntésnek a **szakmai indokolását nem csak az intézmény, hanem a MAB is megismerje, és későbbi gyakorlatában hasznosítsa.** E nélkül csak további ellentmondások alakulhatnak ki és az intézmények nem kívánatos kettős mércét tapasztalhatnak – netán használhatnak ki. Ezen túlmenően a MAB testülete iránti megbecsülés vagy ennek hiánya is tükröződik abban, ha ezt a

minisztérium vezetése – jelenlegi álláspontja szerint – nem kívánja biztosítani.

36. A MAB Bologna átmenetben végzett munkáját a fent említett tényezőkön túl **kifejezetten nehezítették a szervezetre ebben az időszakban rótt extra működési feladatok, a 2006. július 1-jével történt közhasznú szervezetté átalakulás, ennek számos szervezeti és adminisztratív vonzatával, valamint 2007 nyarán a kényszerű költözés és az elhelyezési- és munkakörülmények ebből fakadó romlása. Utóbbiak közül e helyütt példaként csak a plénum üléseire alkalmas konferenciaterem elvesztését említjük.**
37. A teljes mérleg megvonásához hozzátartozik a MAB **finanszírozása is. Míg a MAB az új Felsőoktatási törvényben rögzített feladatainak (beleértve a fenti átalakulást) eleget tett, addig a költségvetési törvény, így az OKM sem 2007-ben, sem 2008-ban nem biztosította a MAB számára az Ft-ben előírt 2 ezrelékes finanszírozást. A felsőoktatás költségvetési támogatása 2003-2008 között közel 50%-kal emelkedett. A MAB-é ezzel szemben 2003 óta nem emelkedett, de a 2003-2005-ös 220 M Ft körüli összegről 2006-07-re 200, 2008-ra 210 M Ft-ra csökkent, ami **abszolút értékben is csökkenést jelent!** Az éves OKM-MAB támogatási szerződés megkötésének módja és időzítése garantált működési nehézséget jelent a MAB számára. Költségvetési támogatásunk első részlete 2007-ben március 28-án, 2008-ban május 19-én érkezett számlánkra! (Ilyen késedelmet egyetlen felsőoktatási intézmény, de maga az OKM sem él meg vagy viselne el.) Túlélésünket – a rendkívül feszes gazdálkodás és a már-már sértően alacsony tisztelet- és szakértői díjak mellett – csak a szakindítási véleményezésekért kapott bevételeink tették lehetővé, de ezek 2010-ben már nem lesznek, így a jelen gyakorlat folytatása fizetésképtelenséget eredményez.**
38. A Bologna átmenet ugyancsak sajátos finanszírozási jellemzője, hogy **felsőoktatási intézmények** az elmúlt években a bolognai típusú szakok kidolgozásához alkalmanként (szakonként) többtíz-több száz (!) millió, összesen **többmilliárd forintnyi** pályázati pénzt kaptak a HEFOP pályázatok keretében. A MAB, az **összes** kidolgozott új szak véleményezéséért, mely korábbi nor-

mál éves terhelésének immár öt éve a többszörösére rúg, egyetlen egy ízben, 2005-ben, **mindössze 20 M forint** pótlólagos támogatást kapott, sem előtte, sem azóta, semennyit.¹⁸ Pedig, 2008-ig bezáróan, összesen **2.787 db, a MAB-ba benyújtott véleményezési ügyről** van szó.

A MAB működése

39. A Bologna folyamat immár 46 ország által elfogadott dokumentumai jól megalapozott elvárásokat támasztanak a nemzeti felsőoktatási minőségbiztosítási rendszerekkel szemben. E dokumentumokkal összhangban szilárd meggyőződésünk, hogy **Magyarországon is szükség van kormányoktól, politikától független, elfogulatlan szakemberekből álló szervezetre, melynek egyik fő feladata a minőség őrzése a felsőoktatás terén.**
40. A MAB-ot, a működési feltételek hiányosságai, a finanszírozási és humán erőforrásbeli korlátok ellenére **magas színvonalú akadémiai vezetés és professzionális adminisztratív-szakmai apparátus** jellemzi. Munkánk mindkét vonatkozásban nemzetközileg is elismert. (2008-ban nemzetközi külső értékelés nyomán megerősített ENQA tagság, vezető tisztségek betöltése nemzetközi minőségbiztosítási szervezetekben, szakértői tagság külföldi ügynökségekben, rendszeres külföldi eseti szakértői munka.)
41. Nem helyes azonban, ha a MAB túlzottan **bürokratikusá válik, és már-már hatósági szereplőként** jelenik meg. A fent részletezett feltételek közepette, a jogszabályi változások, a rendkívüli munkaterhelés, az időhiány, az intézményi nyomásgyakorlási próbálkozások mellett a szakindítási véleményezések során a MAB határozatokban olykor előfordultak az akkreditációs **követelményeknek tett engedmények, illetve helyenként a követelmények túlzott szigorral való érvényesítése.** Ehhez az is hozzájárult, hogy az intézmények gyakran ma-

¹⁸ Itt jegyezzük meg, hogy az előkészítést végző OKM munkatársak „jóvóltából” a felsőoktatás minőségfejlesztését célzó TÁMOP pályázati konstrukció sem elérhető a MAB számára. A tárgyra vonatkozó Nemzeti Bologna Bizottsági módosító javaslat is hatás nélkül eltűnt az OKM hivatalnoki útvonalon...

- guk igénylik a részletes feltételrendszert („checklist”), hogy biztosan előkészíthessék a kedvező szakértői véleményt.
42. A **képzési ági bizottsági véleményezés** alaposágát a legalább két írásban értékelő bíráló mellett a jövőben egy-egy **az adott ügyet referáló KÁB tag** felkérésével kívánjuk erősíteni. Egy ilyen további **tartalmi – értékelő lépés beiktatása** segít megítélni az írásos vélemények megalapozottságát és feltárni az esetleges különbözőségeik okát.
43. A **szakakkreditációs követelmények változásait** részben a jogszabályi változások indukálták (pl. 1 oktató – 1 intézmény szabály), más esetekben az intézmények kezdeményezték (pl. az oktatói kreditterhelési határok változtatása), s természetesen az is előfordult, hogy a MAB a véleményezések gyakorlati tapasztalatai alapján pontosította, finomította a követelményrendszert (pl. az idegen nyelven oktatók nyelvtudásának igazolása). Az Ftv. fent említett 18-szori módosításához képest a MAB követelmények (ennél jóval kevesebbszeri) változását nem tartjuk indok nélkülinek és túlzónak, de elismerjük a vele járó eseti kényelmetlenségeket.
44. A személyi feltételek ellenőrzésénél tapasztalható, hogy a szakindítási beadványok **nem eléggé bizonylatoltak**. Sajnálatos, hogy **nem épült ki és számunkra nem elérhető a valótilan nyilatkozatokat kiszűrő országos adatbázis (FIR)**. Így a korán jövő programok előnyben vannak a későbbi jövővel szemben. Megnyugtatóbb lenne, ha a MAB **autentikus nyilvántartások** alapján ítélné meg a személyi követelmények teljesülését. Hasonlóképpen a tantárgyfelelősség, kredit-terhelés ellenőrzése is biztonságosabb alapokra kellene támaszkodjon.
45. Az adminisztrációs terhelést csökkentendő és a véleményezési eljárást is segítő, javasolható a beadványok **elektronikus benyújtása**. Ez a megoldás, különösen ha egy megfelelő adatbázis is kiépítésre kerül, az adatok egyértelműségét, időtállóságát biztosítaná és a valótilan adatok kiszűrését is segítené.
46. A MAB véleményezésben a **háromszintű döntéshozatalt** (KÁB-ok, kollégiumok, plénum) az immár 15 éves gyakorlat alapján jól beválnak tekintjük. A **kollégiumoknak** fontos szerep jut az **összehangolásban**, a
- MAB döntések **konzisztenciájának** biztosításában. A **diszciplináris és a tanárképzési bizottságok** véleményének harmonizálása esetenként nehéz. (Lásd a nem lezárt csatákról fentebb mondottakat!)
47. A KÁB javaslat magasabb döntési szinten való megváltoztatása esetén különös figyelmet kell szentelni a végső döntés alapos indoklásának. E téren kétségtelenül voltak esetenként hiányosságaink. A **döntések indoklásának kellően részleteseknek kell lenniük**, még támogató vélemény esetén is.
48. Megfontolásra érdemesnek tartjuk annak a – más országokban alkalmazott – gyakorlatnak a bevezetését, mely szerint egy **szakindítási véleményezés feltételes (elő)akkreditációt jelent**, s az **véglegessé akkor válik**, amikor az első képzési ciklus után a MAB helyszíni vizsgálat keretében (párhuzamos/diszciplináris akkreditációs eljárásban) pozitívan értékeli a szak tényleges működését, a képzési kimenetet, a kitűzött célok, valamint az elő-akkreditációs eljárásban tett jobbító javaslatok megvalósulását.
49. Kívánatos, hogy egy szak sikeres akkreditációját követően **ne csupán 8 év múlva** kerüljön sor a következő értékelésre, hiszen nemhogy 8 év múlva, de olykor már a szak tényleges indításakor más a helyzet, mint ami a MAB számára beadott akkreditációs anyagban állt.

A MAB szakértőinek felkészültsége

50. A felkért külső szakértők többsége szakmailag **jól felkészült**, az adott szakterület elismert képviselője, erre különös gondot fordítunk. Am a szakértők sok esetben – nem utolsósorban az átalakulás fent jelzett problémái miatt – **nem egyformán fogták fel feladataikat**, illetve a bírálat nyilvános szempontrendszerét **nem egységesen alkalmazták**. Esetenként a szakértői bírálatok egymásnak ellentmondóak, de olykor a szakértők ugyanazt a helyzetet is különbözőképpen ítélik meg, hogy ti. valamilyen hiányosság eléri-e azt a mértéket, ami a beadvány elutasítását kell, hogy eredményezze, vagy sem. Előfordulnak szűkszavú, lakonikus rövidségű bírálatok is. Ez nem a MAB gyakorlatának specialitása, ez minden szakértési gyakorlatban (pályázatok

bírálat, cikkek lektorálása) rendszeresen előfordul.

51. Kívánatos ezért a szakértők kiválasztási, felkészítési és ellenőrzési rendszerének áttekintése, a szükséges minőségjavító változtatások megtétele.

- Az intézmény-akkreditációs eljárásban alkalmazottakhoz hasonlóan szükséges a szakértői tevékenységre való **külön felkészítés a szakindítási bírálatok tekintetében is.**
- A nyilvánvalóan **nem megfelelő, nem kellően megalapozott és részletes, vagy elfogult bírálatot készítő szakértőket nem szabad újabb feladatra felkérni.**

A MAB – Minőségfejlesztési bizottsága koordinálásában – megkezdte egy 2009 őszi szakértői felkészítő-tájékoztató nap szervezését.

52. Az írásos szakértői bírálatok anonimitásának fenntartását – a fenti minőségjavító lépések megtétele mellett – a felsőoktatás jelenlegi magyarországi kontextusában szükségesnek tartjuk.

53. A MAB képzési ági bizottságai által elfogadott **szakértői bírálatokat**, a szakértői anonimitás fenntartásával, az eddigiekhez hasonlóan a jövőben is az érintett intézmény rektorának rendelkezésére bocsátjuk.

54. A külső szakértőkkel szembeni fokozott elvárásoknak való megfelelés, a szakértők felkészítésben való aktív részvétele természetesen csak **megfelelő javadalmazásuk biztosítása mellett lehet reális célkitűzés.**

A MAB véleményezés objektivitása, összeférhetetlenség szabályozása

55. A MAB véleményeket összességében, messze döntő többségében **elfogulatlanak, kellően objektívnak, bár olykor nem szigorúan következetesnek tartjuk. A bizottságok, a plénum összetétele, a kiegyensúlyozott delegálási szabályok, a széles intézménytípusi lefedettség az objektivitást szolgálják. Az több esetben is előfordulhat, hogy különböző szakmai felfogások különböző következményekhez vezetnek, de ezt természetesnek tartjuk és vállaljuk. A MAB külső megítélését (elsősorban a magánfőiskolák körében) e téren sajnos rosszabbnak tapasztaljuk, mint amilyen a valós helyzet.**

56. Az **összeférhetetlenség** szabályozása megfelelő. (A MAB 2000-ben nemzetközileg az elsők között alkotta meg **Etikai Kódexét**, melyet több külföldi minőségbiztosítási ügynökség azóta is mintaként használ.) Helyenként persze igen nehéz az **érintettségek, elfogultságok kiszűrése.** Gondot jelent az összeférhetetlenség a kis, viszonylag **kevés helyen művelt szakterületek** esetében, ahol különösen nehéz megoldani, hogy a szakértő ne legyen az azonos, vagy nagyon hasonló képzésben érdekelt „versenytárs”. Mindebből az következik, hogy a **vélemények szubjektivitása** a kérelmek javára és hátrányára is **megnyilvánulhat, s olykor érvényre is juthat.** A bírálók többségében azonban objektíven véleményeznek. (De hát a MAB véleményezés nem a beadvány betűinek egyszerű megszámlálását jelenti.)

57. A **külföldi szakértők bevonása lehetséges, azonban csak részleges, speciális esetekben** alkalmazott megoldás lehet. S itt nemcsak a nyilvánvaló nyelvi és finanszírozási nehézségekről van szó, hanem döntően arról, hogy a külföldi szakértő általában nem rendelkezik a papírra vetett szavak mögötti tartalom megítéléséhez szükséges helyismerettel, s a magyarországi felsőoktatási kontextus sem napi rutin számára, nem beszélve a szabályozás (KKK-k, jogszabályi és MAB követelmények) számára viszonylag idegen voltáról. Az ismeretségek, kollegiális kapcsolatok továbbá itt sem zárhatók ki, egy külföldi kolléga általában kevésbé kritikus, nem szívesen vállal konfliktust.¹⁹

58. Meg kell őrizni, sőt számos helyen különös gonddal biztosítani kell a képzési ági bizottsági munka **bizalmas jellegét**, minden KÁB tagnak be kell tartania a vonatkozó szabályokat. Itt jelenik meg leggyakrabban az intézményi érdekeltség – minimum az információszerzés és -terjesztés szintjén. A Bologna átmenet kapcsán végzett szakindítási véleményezések során sajnos többször is előfordult, hogy nem nyilvános, **döntésselkészítő információ került ki** egy-egy bizottságból. Az érintett intézmények ilyen esetekben különös előszeretettel pró-

¹⁹ Ezt bizonyítja a PhD dolgozatok értékelése, ahol szinte minden külföldi értékelés *summa cum laude* – „nem olyan jók, mint amilyenek mi vagyunk, de nem adunk *rite* és pláne nem elutasító véleményt”.

báltak élni a születendő MAB döntésekre való nyomásgyakorlás eszközével. A MAB e tekintetben igen szigorúan kíván a jövőben fellépni, a MAB SzMSz-t, az eljárásokat, az Etikai Kódexet bizonyíthatóan nem betartó bizottsági tagjainktól – nevük nyilvánosságra hozása mellett – meg fogunk válni.

A MAB szervezete

59. A **MAB szervezeti struktúrája** (külső szakértők – KÁB-ok – kollégiumok – Plénum, titkárság) **alapvetően alkalmas** feladatai ellátására. A képzési területenként/áganként szervezett szakmai bizottságok és a funkcionális (egyetemi tanári, doktori stb.) bizottságok rendszere hatékony munkamegosztást tesz lehetővé, s ugyanakkor alapvetően biztosítja az olykor előforduló megítélési különbségek harmonizálását, a MAB döntések konzisztenciáját. (Lásd még a MAB működése fejezetet.)
60. A KÁB-ok tekintetében a MAB-on kívül és a MAB-on belül is felvetődtek egymásnak ellentmondó javaslatok, a **bizottságok számának csökkentésére és növelésére egyaránt**. Néhányan kevesebb állandó bizottság mellett kisebb, ad hoc jellegű interdiszciplináris bizottságok felállítását javasolták, mások túl szélesnek találják egy-egy jelenlegi bizottság profilját, s ezért több állandó, jobban specializált bizottság működtetését tartják kívánatosnak. (Több konkrét javaslatot is kaptunk felsőoktatási intézményektől egy-egy új állandó bizottság felállítására.) A felvetések mérlegelése alapján a MAB úgy látja, hogy a **jelenlegi szerkezet alapvetően e tekintetben is megfelelő**, nincs nyomós indok sem a bizottságok számának jelentősebb növelésére, sem csökkentésére, ezt elsősorban az ügyszámgyakorosság függvényében indokolt mérlegelni.
61. **Javítható viszont a KÁB-ok tagjainak kijelölési folyamata**, az adott szakterület széles lefedettségét, az intézménytípusok és a szakterületet jellemző különböző megközelítések, paradigmák kellő reprezentáltságát biztosítandó. Ugyancsak igen lényeges, hogy a bizottságokban megfelelő számú (és aktív részvételű!) **felhasználó oldali**, a gazdasági-társadalmi szférát jól képviselő szakértő és ugyancsak aktív hallgató is le-

gyen. A jelenlegi testület javaslatot fog tenni az új ciklusban felállítandó bizottságok **még kiegyensúlyozottabb összetételének** biztosítására.

62. A tanári mesterszakok egységesnek elképzelt értékelési gyakorlata kettészakadt a szakbizottságok működési eljárása miatt. Körültekintően átgondolandó a többi kollégium mintájára egy **tanárképzési kollégium** működtetése, a tanári mesterszak minden képzési komponense képviselőinek arányos részvételével, hiszen a tanárképzést tekintve azt a kérdést kell komplexen megítélni, hogy az adott intézmény képes-e, s milyen minőségben, nem általában, hanem az adott szakképzettség(ek)gel bíró tanárok képzésére.
63. A **MAB tagok** delegálási folyamatában némi finomhangolást tartunk szükségesnek.
- A munka folyamatosságának, a szervezeti emlékezet tartósságának biztosítására a több országban és testületben már jól bevált **átfedéses megújítást** javasoljuk alkalmazni. (Azaz ciklusonként a MAB tagok fele lenne új tag, fele a második ciklusát vinné.)
 - S végül nagyon kívánatos volna, hogy a delegálási folyamat a **delegáló szervezetek közötti egyeztetéssel, összehangolással** működjön a szakterületek, intézménytípusok, nemek és a felhasználók kiegyensúlyozott megjelenése érdekében. Ne fordulhasson elő, hogy egy ciklusban pl. 4 közgazdász MAB tag legyen (mint jelenleg), ezzel óhatatlanul kikényszerítve tanácskozási jogú tagok bevonását, a testület létszámának növelését.

A MAB jelen állásfoglalásában nem kíván az egyes szakokra, KKK-kra vonatkozó konkrét javaslatokat testületileg véleményezni.²⁰ Azt kéri, hogy e kérdésben is legyen egyértelmű oktatáspolitikai álláspont, s annak alapján a hozzá érkező beadványokat továbbra is a minőség szempontjai alapján értékeli.

²⁰ Az előkészítés során a képzési ági bizottságokban megfogalmazott, számos esetben igen megalapozott és fontos javaslatokat külön eljuttatjuk az Oktatási és Kulturális Minisztériumhoz, a Nemzeti Bologna Bizottsághoz és a Magyar Rektori Konferenciához.

Javaslatok:

1. A képzési terület – képzési ág – szak – szakirány egységes elvi és jogi rendezése.
2. Az „academic” és „professional” irányultságok megvalósíthatóságának elemzése.
3. A konkrét javaslatok eldöntéséhez egységes oktatáspolitikai álláspont kialakítása.
4. A szakrendszer működésének folyamatos, véleményekre és adatokra épülő komplex elemzése: Magyar „Bologna Follow Up Group”.
5. Az új szakok létesítésének folyamatához a MAB és a FTT szerepének újra definiálása a társadalmi szükségletek és az intézményi tervek összhangja érdekében.
6. Amennyiben a miniszter (nevében eljáró szakállamtitkár) a MAB szakértői véleményétől eltérő döntést hoz, legyen tájékoztatói és indoklási kötelezettsége.
7. A MAB központi költségvetési finanszírozását a jelenleg hatályos törvénynek meg-

felelően, gyors és kiszámítható módon kell biztosítani.

8. Az oktatók nyilvántartására szolgáló központi adatbázis teljes feltöltését és aktualizálását biztosítani kell, s ki kell alakítani a MAB számára a véleményezésekhez szükséges megfelelő hozzáférési lehetőséget.
9. Javasoljuk a MAB tagok delegálási folyamatának finomszabályozását illetve koordinálását, a szakterületek, intézménytípusok, nemek, felhasználók kiegyensúlyozott megjelenése érdekében.
10. A MAB tagságának megújításában az átfedéses elv bevezetése.

A MAB testülete nevében: Bazsa György elnök

Melléklet:

Az egyes képzési ágakat, szakokat érintő konkrét MAB javaslatok

Melléklet A MAB állásfoglalása a szakrendszer felülvizsgálata kapcsán c. anyaghoz**Az egyes képzési ágakat, szakokat érintő konkrét észrevételek, javaslatok**

A szakrendszer felülvizsgálata kapcsán a MAB képzési ági bizottságai a következő konkrét javaslatokat ajánlják megfontolásra.

1. A jelenlegi alapszak szerkezetet részleteiben meg kell vizsgálni, s döntést hozni arról, hogy – képzési területenként – **valóban szükség van-e ennyi alapszakra**. Különös figyelmet kell fordítani a szakokra jellemző **túlzott specializációra**, mely gyakran szakirányokban, illetve szakirányként bújtatott szakokban jelenik meg. (Mindez a mesterszakokra fokozottan érvényes.) **Kevesebb, erősebben alapozó jellegű, általánosabb alapszakokra lenne szükség. Ezt a munkaadói oldal folyamatosan hangsúlyozza és kéri – eddig nem sok sikerrel!**
2. A **szakirányokat** nem szabadna túlságosan tágra hagyni. Attól lesz igazi a specializáció, ha azzal a 30 kredittel szűk szakismereti kört fed le a szakirány. A mai gyakorlat ettől sok esetben eltér. Az egy szakhoz tartozó **szakirányok közötti távolság** biztosítására több figyelmet kellene fordítani.
3. (Bölcsész) A bizottság egyetért azokkal a törekvésekkel, amelyek alapszinten a **szakok önállósodását** célozzák. Egyúttal határozott véleménye, hogy a mesterszinten kialakult szakburjánzás megállítandó, s ebben a MAB-nak is van feladata.

4. Felül kell vizsgálni, **mely szakokon indokolt, s melyeken nem a kétféle képzés**. Az alap- és a mesterszakokat csak együtt szabad korrigálni.
5. A szakszerkezetek további **egyszerűsítésre** szorulnak. Átláthatóbbá tételük mind a hallgatók, mind pedig az oktatók érdeke. A túlzott specializáció, a bonyolult struktúrák éppen a képzési rendszer egyik erősségét az intézmények közötti átjárhatóságot (belföldi-külföldi) gyengítik.
6. A kétféle képzés bevezetésének célja a **közös európai felsőoktatási térség** kialakítása volt. Megállapítható, hogy a megvalósult magyar képzési szerkezetnek **ezt a célt csak részben sikerül megvalósítania**. A Magyarországon végzett hallgatók csak kisebb-nagyobb nehézségek árán – olykor még így sem – tudnak becsatlakozni valamely európai felsőoktatási intézmény képzésébe, a magyar intézmények közötti **mobilitás, szakváltás, kreditátvitel** pedig jóval nehezebb (nehezebb, mint a korábbi képzési rendszerben). A kreditek magyarországi leértékelése (ugyanazon tárgy 4-5 kredit értékű külföldön, 1-2 kredit értékű idehaza) tovább növeli a különböző rendszerek közötti eltérést, és nehezíti a mobilitást, áthallgatást.
7. Végiggondolandó a **„felzárkóztatás”** kérdése, a **középiszkolai hiányok pótlása** az

- alapképzés szerkezetében. Mielőbbi világos megfogalmazásra szorul az alapképzés célja és jövődöbéli munkaerőpiaci helye. Bizonyos szakokon a képzés eredménye akár technikai jogosítvány kiadása is lehet, bizonyos többletanulással.
8. Néhány felsőfokú szakképzési szak kivételével, a **középfokon megszerzett szakmai ismeretek** (OKJ 54 és alatta) nem jelentenek beszámítási alapot a felsőoktatásba, ami a szakképzés és a felsőoktatás rendszerének összehangolását jelenthetné. A képzési szintek közötti a párbeszéd és egyeztetés hiánya nem harmonizál az európai országok többségének gyakorlatával sem.
 9. Kérdés, hogy az új, háromszintű felsőoktatásban az **érdemi különbség** nem a középiskola és a BA/BSc között, hanem a BA/BSc és az MA/MSc között húzódik-e majd. Utóbbi eset az egész rendszer jelentős újragondolását igényli. Ha ugyanis többszöri nekifutás után a korábbi főiskolák mesterképzési jogosítványt szereznek, akkor ez a **magasabb minőségű oktatást** célzó MA/MSc rendszer színvonalának szükségszerű csökkenését hozza magával a jövőben. Jobb lenne, ha „jó iparosként”, kielégítő színvonalú alapképzésből megélhetnének bizonyos intézmények, nagy hallgatói létszámok befogadása mellett, mások pedig minőségi képzésből is fennmaradhatnának.
 10. (Biológia) **Elitképzés – tudósképzés.** A Bologna-rendszerben kifejezetten rosszat teszünk a tehetséges diákokkal. Az első 3 évben lerontjuk a képzést a leggyengébbek színvonalára, emiatt, és az időkorlátok következtében nem megfelelő az általános alapozás, ezt megsínyli a mesterképzés is. Teljesen **felesleges a legjobbak esetében kétfelé vágni a képzés folyamatát.** Jó felvételi rendszerrel kiválaszthatóak lennének azok a hallgatók, akik érdemesek az 5 éves képzésre. Számukra egy **jól felépített 5 éves egyetemi képzés** keretében lényegesen magasabb színvonalú oktatást lehetne biztosítani. Lehetne **külön 3 éves BSc képzés** és 5 éves mesterképzés. A BSc képzés legkiválóbb végzettjeinek kéne lehetőséget biztosítani arra, hogy sikeres felvételi vizsgával és egy speciális felzárkóztató kurzussal az 5 éves képzésbe becsatlakozhassanak.
 11. Az **„elitképzést”** az új rendszer **csaknem ellehetetleníti.** Főiskolák jogosítványt kapnak mesterképzésre (többszöri nekifutásra, de megkapták), bizonyos nagy múltú és nemzetközileg jegyzett kutatást folytató egyetemek pedig – a finanszírozhatóság érdekében – óriási hallgatói létszámok fenntartására kényszerülnek, ami csökkenti a „tutorial” rendszerre fordítható szabad kapacitást, azaz jelentősen gyengíti a minőségi képzést.
 12. **A magyar felsőoktatás finanszírozásában meglévő mennyiségi szemlélet, a minőségi képzés ellen ható finanszírozási elvek és mechanizmusok sürgősen felülvizsgálandók.**
 13. Az **FSZ-ek, a szakirányok és a szakirányú továbbképzések** – mint képzési formák – nem szervesültek igazán a Bologna-rendszerbe, az Ftv is csak esetlegesen kezeli ezeket, nem tekinti a rendszer alapvető elemeinek. Célszerű lenne **újradefiniálni – pontosítani** ezek funkcióit (ha szükség van rájuk), ill. az alap és mesterszakokkal való viszonyuk tisztázása szükséges.
 14. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a felsőoktatási szféra többsége nem értette meg a felsőoktatási rendszerváltást, ennek következtében a tanulási eredmények (learning outcomes), a **kompetenciák** sem a KKK-kban, sem a szakindítási beadványokban **nem megfelelőek** csak formálisan jelennek meg. Szükséges „diszként” figyelni a szakindítások és a tantárgyleírások elején. A tantervek, tananyagok erősen ismeretközpontúak és mérsékelten kompetencia alapúak. Továbbá a kompetencia validálása, mérése nagyon fontos volna, ez a magyar Bologna megoldásunkból szinte teljesen hiányzik. Ehhez más oktatástechnológia és más számonkérési metodikák szükségesek. **A képzési és kimeneti követelményeket ebből a szempontból minden területen felül kell vizsgálni.**
 15. A KKK-k **fontos elemei** a követelmények egységesítésének, jelentőségük azonban nem abszolútizálható. Fontos **rendszeres felülvizsgálatuk, újragondolásuk**, hogy ne gátlói, hanem előmozdítói legyenek a pozitív irányú változásoknak. Számos példát láttunk arra, hogy az **intézményi hagyományok** nehézkessé tették egyes intézményekben a KKK-nak való teljes értékű megfelelést. Sőt felmerült, hogy a KKK **uniformizál** bizonyos, korábban sokszínűbb képzést. Az egységesítés miatt nincsenek intézményi specifikumok. A „ver-

- senynek” a KKK-k és az ezt kényszerűen követő MAB követelmények szabnak gátat. Célszerű volna intézmény-specifikus szakok létrehozása. Pl. műszaki felsőoktatási intézmények másféle marketing vagy logisztika szakot létesíthetnének, mint azok, ahol nincsenek mérnöki karok. Különbözhetne a bölcsész és a közgazdasági háttérű szociológusképzés stb.
16. A KKK-k túlságosan **leszűkítik a rendszer átjárhatóságát**. Szakterületi paradoxon, hogy pl. a közgazdasági mesterszakok nem ismerik el a gazdaságtudományi BA szakok 180 kreditjét.
17. A szakszerkezet „magyar unikummá” vált a tekintetben, hogy a 3+2+2 felosztásban az első szakaszban, az alapszak szintjén **egyszerre próbálta** a hagyományos ötéves képzés tudásanyagát megjeleníteni az alapképzésben, miközben amellet, hogy a hallgatónak alapképzési szintű oklevelet ad, nemcsak a **munkaerőpiacra**, de a **mesterszintre** is előkészít (horribile dictu még a PhD képzést sem veszítve szem elől). Ennek eredményeképp a képzés első 5 félévében a hallgatók félévenként 6-12 kollokviumot kénytelenek abszolválni, majd a 6. félévben egyszerre írnak szakdolgozatot, készülnek záróvizsgára és a mesterszintű képzés felvételi feltételeinek történő megfelelésre. Azt, hogy ez túlzott elvárás, az is bizonyítja, hogy az alapképzésre felvettek csupán 30%-a képes 6 féléven belül eleget tenni mindezen követelményeknek.
18. Az alapszakos képzések egyik fontos célkitűzése volt a **munkaerő-piaci igényeknek** való jobb megfelelés. Klasszikus **bölcsész** szakokon azonban ennek megvalósítása **majdnem lehetetlen**, ráadásul egyszerre kell a mesterképzésre is felkészíteni a tehetséges hallgatókat.
19. (Építő-építész terület) A tantervekben(ből) háttérbe- vagy kiszorultak a gyakorlati ismereteket nyújtó tárgycsoportok (kivitelezés-szervezés, építéstechnológia, építésgépesítés, munkavédelem stb.), mintha a képzés egyedüli célja az MSc-re való felkészítés lenne. Bizonyos szakirányok esetében (pl. a magasépítési szakirány) olyan **tantárgyak** is háttérbe szorultak (pl. épület-szerkezetan vagy magasépítés), mely tárgycsoportok esetében biztos munkahelyi tudást sajnos már csak az építőmérnöktől lehet és kell elvárni. A **gyakorlatorientált képzés kiszorult az alapképzésből**, a de-
- larált elvek ellenére a rendszer nem támogatja a gyakorlati ismeretekkel és mérnöki diplomával rendelkező hallgatók kibocsátását. Szükség lenne a Bolognai-rendszer keretén belül, a meglévő szakokkal párhuzamosan, azokkal nem ellentmondásban egy olyan „szakirány-mentes” építőmérnöki alapszakra, mely ezt az ipari igényt is kielégíti. Ennek folytatása lehet valamely szakmérnöki képzés, műszaki ellenőri képzés, felelős műszaki vezetői képzés, stb.
20. (Építő-építész terület) Az alapképzések KKK-i lehetnének **részletesebbek**, különös tekintettel a szakirányú **MSc szakokra történő bejutás** tisztázásában, ill. a tervezői, szakértői, műszaki ellenőri, felelős műszaki vezetői **jogosultságok** egyértelmű és általános érvényű, az MMK vagy más testületek (Iparkamara, VOSZ, stb.) által definiált módon történő megjelenítésével.
21. (Gazdasági) Vannak olyan alapszakok, amelyeknél **túlterjeszkednek a szakmai tárgyak**. A kereskedelem–marketing alapszakon pl. a hallgató szinte csak marketinget tanul. Nehezen elképzelhető, hogy átfedések és üresjáratok nélkül. Egyfajta kedvezőtlen „technokrácia” túlteng az alapszakoknál.
22. (Gazdasági) **Indokolatlan a 6. félév utáni egybefüggő szakmai gyakorlat**, feleslegesen növeli a képzési időt, hiszen nem csatol vissza a hallgatók megszerzett gyakorlati tapasztalata a képzésre. Csak a diplomavédésen látszik a hatása, ha egyáltalán látszik. Legalább azoknál a hallgatóknál, akik mesterszinten folytatják tanulmányaikat, lehetővé kellene tenni, hogy évközi gyakorlattal, részletekben is teljesíthessék a KKK-ban jelzett gyakorlati követelményeket.
23. (Gazdasági) Az **alap- és mesterszakok egymásra épülése a gazdaságtudományi területeken egy paradoxon**. Ha valaki ugyanazon a mesterszakon folytatja tanulmányait, mint amelyiken a BA-t szerezte, akkor valószínűleg csalódott lesz. A mesterszak ez esetben viszonylag kis hozzáadott értékkel bír majd, míg ha keveri az alap és mesterszakokat, akkor jobban jár, de ezt az intézmények általában nem támogatják. (Mesterséges akadályokat építenek be a szakok közötti szabad áramlás útjába.)
24. (Agrár) Az alapszakok tanterveiben a **tantárgyak száma túlzott**, a tantárgyak **nincsenek összehangolva a mesterképzéssel**.

25. (**Agrár**) Gyenge pont az alapképzésekbe beleerősített **7. félévi gyakorlati képzés**. Ennek tematikája, helye, pénzügyi rendszere nem átgondolt. Nehezen fogadhatók be a hat féléves BSc képzésben végzettek az MSc képzésbe. Megoldás lehet – erre van is nemzetközi példa – a **nyolc féléves BSc képzés bevezetése**.
26. (**Agrár**) Az agrár munkaerőpiacon **nincs meg a határozott elkülönítés a BSc és MSc szakokat végzettek vonatkozásában**. Ennek következménye kettős: olyan állásokat (kreatív, tervező, irányító stb. munkakör) is betöltenek BSc végzettek, amelyekre nem alkalmasak és viszont, valamint az MSc képzés nem megfelelő presztízse és munkaerő piaci elismertsége miatt nincs elegendő számú jelentkező a nappali MSc képzésekre. Ezt sürgősen szabályozni kellene a politikumnak. Az MSc képzéseket át kellene tekinteni 3-4 év múlva.
27. (**Agrár**) A korábbi 5 éves egyetemi képzésben volt létjogosultsága a szakirányoknak. A jelenlegi BSc rövid, alapozó ismereteket nyújtó, gyakorlatorientált, az MSc képzés rövid és egyébként is specializált. Ezért **szakirányok csak kivételesen indokoltak**. Ami szóba jöhet az a specializáció, amely lehetőséget nyújtana arra, hogy egy adott intézmény a saját erősségét tudná a hallgatók számára közvetíteni.
28. **Óriási hiba volt a tanárképzést bevonni a Bologna rendszerbe**. A tanárképzés teljesen inkompatibilis a bevezetett kétféle rendszerrel. Az egységes tanárképzés értelmetlen: másképpen kell tanítani a felsős általános iskolai tanulókat és a gimnazistákat. A jelenlegi rendszerben az alapképzési diploma nem ad oktatási képesítést, a mesterszakon pedig a túlságosan (felesleges) sok pedagógiai kredit miatt nem jut elég energia további szakmai tárgyra. Az ún. második tanári szakot megalapozó 50 kredites képzés „komolytalan”. A végeredmény rosszul képzett tanár. Mindez tovább erősítheti a tanári pálya presztízscsökkenését. A tanárképzés rendszerét sürgősen és alapvetően újra kell gondolni. Véleményünk szerint osztatlan öt éves képzésre van szükség. („Könnyen középiskolai angoltanárrá válhat valaki úgy, hogy nem találkozott Shakespeare nevével, nem olvasta egyetlen darabját sem. Ugyanakkor például egy 15-ször 90 perces kurzuson hallgatta az „írásbeli tesztek értékelése” című tárgyat.”)
29. (Orvos) Minőségi problémákat vet fel a **kétszakos tanárképzési szerkezet**. Ha a testnevelő-edző alapszak mellé közismereti tárgyat vesz fel a hallgató második szakként, akkor a testnevelő-edző alapszak 180 kreditjéből 130 kreditet teljesít és felvesz a második szakon 50 kreditet. Az ilyen hallgatók úgy léphetnek be a testnevelő M szakra, hogy hiányos sportszakmai ismeretekkel rendelkeznek, amely színvonalcsökkenést fog okozni. Ugyanakkor a másik szakon is alulképzettek lesznek, mert ott 50 kredit alapszakos képzés után lépnek be a másik M szakra. Az M szakon az első tanári végzettséghez 30-40 kredit mennyiségű képzés társul. A második szakképzettséghez 40-50 kredit. A helyzet „tükörképe” is elgondolkodtató. Pl.: matematika alapszakos hallgató felveszi az 50 kredit testnevelő alapszakot, és ezután belép az M szakra!
30. Az új képzési rendszer ráadásul kivégezte a **korábbi tanárképző főiskolákat** is: ezek, bár jól tudnának általános iskolai tanárokat képezni, képtelenek megfelelő mesterszakok indítására, ezért kiszorulnak a tanárképzésből. Vissza kell állítani a duális tanárképzést. Ezzel együtt az egyetemek és főiskolák régi szerepét is visszaállítanánk: az egyetemek a középiskolai tanárokat, a főiskolák pedig az általános iskolai tanárokat képeznék. A tanárképzésben a korábban jól működő főiskolai, egyetemi képzés megfeleltethető lett volna a Bologna rendszernek.
31. A rendszer bevezetése a **tanárképzésre** nagyon rossz hatással van. Az alapszakokról kikerülők alig választják a tanár szakot. Néhány év múlva **nagyon nagy tanárhiány lesz**, ha ilyen marad a tanárszakot választók aránya. Különösen a hátrányosabb helyzetű régiókban kell jelentős szaktanárhiánnyal számolni.
- Fentieket (28-31. pontok) a diszciplináris bizottságok döntő többsége fogalmazta meg (Biológia, Föld-körny, Irodalom, Informatika, Kémia, Matematika, Nyelv). Ellentétes vélemény a Pedagógiai-pszichológiai és a Tanárképzési bizottság részéről a 32-34. pontban:
32. (Ped-pszich) Ellentétben több javaslattal, melyek szerint a képzési rendszert a kétciklusú képzés bevezetését megelőző rendszerbe kellene visszaállítani, a **felsőoktatá-**

- si reformot végig kell vinni, és meg kell szerezni azokat tapasztalatokat és eredményeket, melyeket elemezve a képzési rendszert javító változtatásokat – ha szükséges – lehet majd eszközölni a későbbiekben.*
33. (Tanár) *A tanárszak mesterszínhez kötése remélhetőleg hozzájárul majd a felkészítés minőségének és a pálya presztízsének emelkedéséhez. Éppen ezért rendkívül zavarónak tartjuk azt a helyzetet, ami a természettudományos képzésen belül kialakult: több ízben már a szaktudományos modul keretében az **alapképzés korai** időszakában „**tanári szakirány**” címen elkülönítve tanítják a tananyag egy sajátosan megszürt változatát. Ezzel mintegy egészen korai tanári szakosodásra készítetik a hallgatókat, akik így előrehozott döntés révén és tartalmi (kontra)selekción formájában találkoznak. Ez a gyakorlat szöges ellentétben van a „Bologna-típusú” képzés alapvető elveivel. Olyan nehézségek adódtak e gyakorlat következtében, amelyeknek szerepük lehet abban, hogy a 2008 őszén lehetőségessé vált mesterszakra történő jelentkezéskor a természettudományos szakterületen a tanárszakot alig választották, és a 2009 őszére vonatkozó előrejelzések ugyanezt a tendenciát vetítik előre. Az így folytatott tanárképzés nem lesz bizonyító erejű az új rendszer eredményességét vagy eredménytelenségét tekintve.*
34. (Tanár) *A tanár szak rendszerében túlságosan sok a kivétel: a szükségletekkel és az oktatáspolitikai deklarációkkal ellentétben sok egyszakos tanár képzésére nyílik lehetőség. Ez azonban nem a szerkezet hibája: a vonatkozó rendelet a „pedagógusképzésben” részt vettek (és nem csak a már tanár szakkal rendelkezők) számára nyitja meg ezt a lehetőséget. Az intézmények pedig saját gazdasági érdekeiket mérlegelve elég sok ilyen kikaput nyitottak. Ez a helyzet nem lesz megfelelő a közoktatásnak, de nincs összefüggésben a tanárképzés megváltozott struktúrájával, csupán a rendeletalkotók következetlenségéből fakad.*
35. (Jogi) *A jogi és igazgatási képzési terület pillanatnyi állapota sajátos egyensúlytalanságot mutat. Ez abban mutatkozik meg, hogy a „jogi” képzési ághoz csak az egyseges jogász szak tartozik, míg a BA szakok mindegyike az „igazgatási” képzési ágat fedi le. A jogászképzés osztatlansága miatt a „második jogi mester” szak felvé-*
- tele nem lehetséges, ami a képzési struktúra továbbfejlesztésének is akadály.*
36. (Jogi) *Át kell tekinteni a **foglalkozások rendszerének** és a képzések rendszerének illeszkedését.*
37. *Alapos vizsgálat tárgyává kell tenni a **munkáltatók elvárását** általában a szakstruktúrával, s különösen a mesterszakok helyével és kínálatának spektrumával kapcsolatban.*
38. (Jogi) *A bizottság javasolja az Európai és nemzetközi igazgatás mesterszak elnevezését Európai és nemzetközi igazgatási névre módosítani.*
39. *A természettudományos alapképzésben a „**Természetismeret**” szakot indokolatlannak tartjuk.*
40. (Nyelv) *Érthetetlen, félrevezető és korrigálandó, hogy a **magyar alapszakon** felvehető általános nyelvészeti szakirány neve „nyelvtechnológia”, hiszen semmi köze sincs a (számítógépes nyelvészethez is nevezett) nyelvtechnológiához. Ugyanezen szakirány neve például az angol BA-n belül elméleti nyelvészet. Nagyon fontosnak tartanám a „nyelvtechnológia” szakirány elnevezés „elméleti nyelvészet”-re vagy „általános nyelvészet”-re való változtatását.*
41. (Társad.tud.) *Újra kellene gondolni a kreditek megosztását: túl kevés az általános **társadalomtudományi alapozás**, valamint alacsony a **választható szaktárgyak** aránya.*
42. (Társad.tud.) *Különösen a **regionális- illetve civilizációs jellegű mesterszakok** esetében (Latin-Amerika, Mediterráneum, Közel-Kelet stb.) felvetődik e szakok képzési ági besorolásának a kérdése, hogy ti. legyen-e egy-egy régió vagy civilizáció kapcsán egyfelől több (például bölcsész- illetve társadalomtudományi jellegű) mesterszak, vagy helyette integrált, több képzési ágra is kiterjedő szak kerüljön megalapításra. Sőt: indokolt-e egyáltalán új, önálló mesterszak létesítése, vagy pedig elegendő egy már létező mesterszak (fenti esetekben nemzetközi tanulmányok) szakiránya, vagy – kialakítva az egyéves 60 kredites mesterszakok akkreditálásának keretfeltételeit – ilyen “másod-mester” formájában lenne inkább indokolt fenti régiókat oktatni.*
43. (Orvos) *A középfokú OKJ 54 **ápoló szakképzést** OKJ 55 szintre kellene emelni ahhoz, hogy lineáris rendszerben illeszkedni*

tudjon a Bologna folyamathoz. Ez gyakorlatilag az OKJ változtatásán túl komoly tananyag tartalmi változtatást nem igényelne, csupán a képzés belső szerkezeti átalakítását. Ezáltal 120-150 kredites (kb. 1512-1890 kontaktóra nappali munkarendben) felsőfokú szakképzés jönne létre, melyből 40-60 kredit automatikusan beszámításra kerülhetne az ápolói fokozatba (diplomás ápoló), amivel a jelenlegi 240 kredites képzés – azok számára, akik rendelkeznek ezzel a FSZ-el - rövidülhetne.

44. (Orvos) Azonnali változtatási javaslatok az alapszakok szerkezetében

- A szakterület 4 szakirányos „Orvosi laboratóriumi és képalkotó diagnosztikai analitikus” szakjának kettéválasztása.
- Az új „Orvosi laboratóriumi diagnosztikai analitikus szak” meglévő szakirányainak kibővítése – az új munkaerőpiaci kihívások miatt - hisztológiai és citológiai analitikus szakiránnyal.
- A szakirányú szakképzettségek önálló megjelenítését,
- Mindkét szaknak 240 helyett 210 kreditessé alakítása.

Az azonnali változtatási javaslatok összegzése:

orvos- és egészség-tudomány	egészségtudományi	ápolás és betegellátás (ápoló, dietetikus, gyógytornász, mentőtiszt, szülésznő szakirányokkal)*	240
		egészségügyi gondozás és prevenció (népegészségügyi ellenőr és védőnő szakirányokkal)*	
		egészségügyi szervező (egészségbiztosítás, egészségügyi ügyvitelszervező, egészségturizmus-szervező szakirányokkal)*	210
		orvosi laboratóriumi és képalkotó diagnosztikai analitikus (orvosdiagnosztikai laboratóriumi analitikus, képalkotó diagnosztika, orvosi kutatólaboratóriumi analitikus, optometria szakirányokkal)*	240
		orvosi laboratóriumi diagnosztikai analitikus (orvosdiagnosztikai laboratóriumi analitikus, orvosi kutatólaboratóriumi analitikus, hisztológiai és citológiai analitikus szakirányokkal)	210
		orvosi képalkotó diagnosztikai analitikus (diagnosztikai képalkotó analitikus, optometrista szakirányokkal)	210

45. (Orvos) Az alapszak szerkezet hosszabb távon kialakítandó struktúrája:

Orvosi laboratóriumi diagnosztikai analitikus alapszak:

- orvosdiagnosztikai laboratóriumi analitikus szakirány
- orvosi kutatólaboratóriumi analitikus szakirány
- hisztológiai és citológiai analitikus szakirány

Orvosi képalkotó diagnosztikai analitikus:

- diagnosztikai képalkotó analitikus szakirány
- optometrista szakirány

Egészségügyi szervező alapszak

- egészségbiztosítási szakirány
- egészségügyi szervező szakirány
- egészségturizmus szervező szakirány

Ápolástudományi és sürgősségi ellátás alapszak:

- ápoló szakirány
- szülésznő szakirány
- mentőtiszt szakirány

Dieto- és fizioterápia alapszak

- gyógytornász szakirány
- dietetikus szakirány

Egészségügyi gondozás és prevenció alapszak

- közegészségügyi-járványügyi ellenőr szakirány
- védőnő szakirány

46. (Orvos) A sporttudományi képzési terület képzési ágainak elnevezése – SPORT, TESTKULTÚRA –problematikus. Javasoljuk a képzési ág elnevezését TESTKULTÚRÁ-ra módosítani.

47. (Orvos) A **testnevelő-edző** alapszakon probléma, hogy nincsenek szakirányok.

Szakirányokat nem, csak ismeretköröket engedélyezett a minisztérium (testnevelői, edzői). A szakirány speciális alapképzettségére utal, a diplomába is bekerül, ezért javasolt az ismeretkörök átminősítése szakiránnyá.

48. (*Orvos*) Egyik differenciált ismeretkörnek **sincs piaci értéke**. Az edzői ismeretkör választása esetén ugyan egy lezárt, régi értelemben főiskolai szintű, ám bizonytalan értékű és besorolású (szakedző? sportedző? sportoktató?) diplomát kap a hallgató, amelynek felvevő piaca a mai társadalmi-gazdasági viszonyok között alig van. A testnevelői ismeretkört választók helyzete egyszerűen kilátástalan. Egyharmaduk az MSc-ben folytathatja, kétharmaduk valójában szakképzettség nélkül marad, csak végzettsége lesz. A Bologna-folyamat egyik fontos kitétele, hogy minden kimeneti szinten a végzettség mellé szakképzettséget is kell adni azért, hogy a hallgató kimehessen a munka világába. A tanárképes alapszakok esetében ez az elv sérül, hiszen csak végzettséget és kvázi-szakképzettséget ad a hallgatók kétharmadának, akik nem tudnak azzal elhelyezkedni. Ennek kapcsán a jövőben akár perek elé is nézhet a minisztérium és a képző intézmény, mert a hallgató a pénzéért értéktelen, sehol nem használható diplomát kap, amiről a bemenetkor nem tájékoztatták őket!
49. (*Orvos*) A **rekreációs szervezés és egészségfejlesztés** alapszakra történő felvételnél a testnevelés kötelező érettségi megkövetelése sokat ártott a szaknak. Probléma továbbá, hogy ez a BSc két korábbi önálló szak fúziója, és ez a két szak még nem ért össze, és ezt késleltetik a szakon belüli kommunikációs problémák, szemléletbeli különbségek és az egyeztető fórumok hiánya. A kétszintű képzéssel a kibocsátásra kerülő egészségfejlesztők és rekreáció szervezők a közoktatás mellett (ott sem oktatási feladatot töltenének be) a szociális, az egészségügyi, a turizmus, wellness, fitness, nagyrizikójú intézményekben és az NGO-ban helyezkedhetnek el, valamint munkahelyi egészségfejlesztőként, rekreátorként. A BSc szak erősen gyakorlatorientált, és a három év lezárása után a gyakorlatban azonnal alkalmazható kompetenciákkal rendelkező szakembereket bocsát ki a képző intézmény.

Probléma, hogy a szociális intézmények rendszerébe mai napig nem került be az egészségfejlesztő, rekreáció szervező szakvégzettség, noha a képző intézmények közösen egyeztetett formában léptek fel. Bár mindenki, a kormány, az egészségügy, és a tudomány is az egészségfejlesztésről, a rekreáció szükségességéről beszél, ennek gyakorlati következménye a fent felsorolt intézményekben nem igazán és kellő mértékben szervesül.

50. (*Irodalom*) Az alapképzésre megállapított **max. 6 félév képzési idő merev időkeret**, a gyakorlat nem igazolta, hogy az ismerettartalmak az adott idő alatt elsajátíthatók. (vö. magas kontaktóraszám). Van példa arra is másutt (főleg az Egyesült Államokban), hogy az alapképzés ideje 4 év. Az alapképzés jelenlegi ellentmondása nálunk épp a belezsúfolt ismerettartalmak mennyiségéből és kényszerrendezett szerkezeti szabályzásából adódik, így nem képeseket tenni a BA eredeti funkcióinak: azoknak is erősen korlátozza a mozgásterét, akik általános képzési érdeklődéssel vesznek részt az alapképzésben, s ugyanígy azokat is, akik már az alapképzésben is tudatosan igyekeznek speciális érdeklődési irányokat kialakítani.
51. (*Irodalom*) A jelenlegi **kreditszámítási** szisztéma két neuralgikus pont vonatkozásában érett változtatásra: a **rugalmasabb tantárgykialakítás (modularitás)**, valamint a **munkaterhelés differenciáltabb meghatározása**, számításba vétele tekintetében.

A) Ajánlatos, hogy a kreditszámok megadása rugalmasabban értelmezett 'tantárgyanként' történjék. Egy tantárgy állhat egy vagy több oktatási egységből (előadás, szeminárium stb.). A tantárgyak kreditértékének megadása az alábbi elvek szerint történik.

A tantárgyak kreditértékének meghatározásakor minden esetben részletezni kell, hogy a hallgatói munkavégzés milyen elemekből áll, és melyik elem hány munkaórát vesz igénybe.

A tantárgyi kreditek kialakítása az alábbi hallgatói munkatípusokon alapul:

- a tanórákon való részvétel (egyféléves, kétórás kurzus esetén: 28 óra);
- a tanórara való felkészülés: könyvtári kutatás, szövegolvasás, szakirodalom feldolgozása (egyféléves, kétórás kurzus esetén: 32–60 óra);

- szemináriumi jegy feltételét képező referátum, zárthelyi, egyéb szemináriumi munka (30–60 óra);
- konzultáció (1 óra konzultáció = 1 munkaóra);
- kollokvium vagy több tantárgyat, illetve modul záró vizsga (30–90 munkaóra).

A kurzus egy kredites, ha egyetlen olyan egyféléves, heti kétórás kurzusból áll, amely egyéb hallgatói munkát nem igényel (pl. fonetikai gyakorlat);

A kurzus két kredites, ha csak részvételt és (32 munkaóránál nem több) órai készülést igényel; A kurzus legalább három kredites, ha órára való készülést és önálló hallgatói aktivitást (referátum/zárthelyi ill. vizsga) is igényel.

90 munkaórát (3 kredit) csak több kurzusból álló tantárgyhoz, illetve modulhoz tartozó záróvizsgánál lehet elszámolni.

(Ezek a kurzushoz rendelt munkamennyiségek csak elvi jelentőségűek, hiszen, a tantárgy itt vázolt fogalmának megfelelően, gyakorlatilag összetettebb tantárgyszerkezetbe illeszkednek, lásd alább.)

B) Ez az elszámolási rendszer erősen korlátozza a kreditekkel való manipuláció lehetőségét. Egy olyan irodalomtörténeti kurzust például, amelyhez jelentős kötelező olvasmányi követelmény tartozik, eleve nem lehet „megúszni” anélkül, hogy erre a tanórán való részvétel kreditértékén túl (egy félév, heti két óra: 1 kredit) minimum 2 kredit (60 munkaóra) biztosítva legyen; ehhez jön még a szemináriumi munka/vizsgára való készülés kreditje; egy ilyen kurzus tehát *nem tud* 4 kreditnél kevesebb lenni (gyakorlatban inkább több). Ha egy ilyen kurzus egy 2 óra előadás + 2 óra szeminárium szerkezetű tantárgyba illeszkedik, akkor a tantárgy minimum 6 kredites lesz (a kötelező olvasmány olvasása mindkét kurzushoz kapcsolódik).

52. (Irodalom) A tanórák és a tanórán kívüli hallgatói munka viszonya

A) A kreditszámítás neuralgikus pontja a Felsőoktatási törvény 33. §-ában előírt félévenkénti minimum 300 tanóra, amely – lévén a diplomamunka 20 kredit – összesen 100, tehát félévenként 25 kreditre vetődik rá. Mivel a 300 tanóra mint munkaóra eleve 10 kredit, az összes további hallgatói munkára 15 kredit jut, az arány tehát 1:1,5 – ami rendkívül kevés önálló hallgatói munkát jelent; egy tanórára másfél egyéb munkaóra esik, amibe beletartoz-

zik a tanórákra való felkészülés, a szemináriumi jegy feltételeinek megszerzése (referátum, zh), a tutorális tevékenység, a konzultáció és a kollokviumra/záróvizsgára való készülés. (Egy 2x2 órás tantárgyhoz – 56 óra, 1,9 kredit – általában 84 munkaóra – 2,8 kredit – egyéb munka rendelhető, ami egy ilyen tantárgy 4,7-es kreditátlagát jelenti.)

NB. A konzultáció elvileg beépíthető a tantervbe és így tanórának minősíthető, ezzel csökkenthető a 300 tanóra, ez azonban látzatmegoldás, mert ahhoz, hogy ilyen módon érdemben csökkenjen a tantermi órák száma, a konzultációk számát értelmetlenül és a gyakorlatban megvalósíthatatlan mértékben meg kell növelni, lévén, hogy ezek az órák ugyanúgy csak egy-egy munkaóráként számolhatók el, mint a tantermi tanórák; ráadásul egyéb hallgatói munkát nem lehet hozzájuk rendelni. (Egy konzultációs óra csak egy munkaóra lehet, se több, se kevesebb; ezt azért kell megjegyezni, mert volt olyan tanterv, amely az 1200-as óraszámot úgy csökkentette 225 konzultációval, hogy ezekhez nem rendelt kreditértéket, ami megengedhetetlen.)

A konzultációkkal való trükközés tehát csak a jelenlegi ellentmondásos és zavaros helyzet fenntartását szolgálja; tudjuk, hogy azok a tantervek, amelyek nagy számú konzultációval számoltak, eleve arra spekuláltak, hogy ezeket (legalábbis túlnyomó részüket) úgysem tartják meg, s ezt úgysem ellenőrzi senki. Egyéb hallgatói munka – könyvtári munka, levéltári gyakorlat – nem minősíthető tanórának, vagyis nem építhető be a tantervbe és így tanóráként nem számolható el (ez azért említendő, mert korábban, a magyar nyelv és irodalom KKK konzorciális tervezésének szakaszában, ilyen javaslat is született).

B) Megfontolást érdemel tehát a tanóra/egyéb hallgatói munka viszonylatában az 1:1,5 arány (vagyis a félévenkénti 300 tanóra) megváltoztatásának lehetősége. A német egyetemeken ez az arány 1:3 körül mozog; hozzá kell tenni, hogy ebben olyan formáknak is nagy szerepük van, mint a házidolgozat, a kutatószeminárium, a tutorális tevékenység, illetve a nagyobb egységeket (modulokat) lezáró, nagy kreditszámú, szigorlat jellegű záróvizsgák. Az 1:3-as körüli arány tehát nem csupán a tanórán kívüli hallgatói munka mennyiségének növelését, hanem a struktúra változtatását – az önálló hallgatói munka spektrumának szélesítését – is feltétele-

zi. Kérdés, hogy a jelen struktúra indokolja-e, s ha igen, milyen mértékben az arány megváltoztatását, illetve hogy van-e mód a hallgatói munka spektrumának szélesítésére. Megjegyzendő: az illetékes kormányrendelet (79/2006), amely szerint „[a] kreditérték meghatározásakor [az] összes hallgatói tanulmányi munkaóra a tanórákat és az egyéni hallgatói tanulmányi munkaórákat is tartalmazza”, a nappali tagozaton éppen 1:3-ban adja meg a két oldal arányának maximumát („A teljes tanulmányi időre meghatározott átlagos egyéni hallgatói tanulmányi munkaóra nem haladhatja meg a tanórák számának teljes idejű képzésben a háromszorosát”); más kérdés, hogy félveként 300 tanóra mellett esély sincs ennek az aránynak a megközelítésére.

Az arány megváltoztatása azért is komolyan megfontolandó, mert

a) a tanári óraszámok csökkenésével jár, vagyis csak akkor van realitása, ha a törvény egyúttal csökkenti az egyetemi oktatók minimálisan kötelező óraszámát a megtartott tanórák terén, beszámítva a hallgatókkal való foglalkozás egyéb formáit. Ellenkező esetben a változás elfogadása jelentős oktatói létszámleépítést von maga után.

b) a tantárgyak kreditszámának 5 fölé növelése a tantárgyfelelősség volumenét is érinti; a szakindítási feltételeket tartalmazó dokumentum legújabb változata 5 kredites tantárgyi átlaggal számol (25 kredit/5 tantárgy, 35 kredit/7 tantárgy; AE és vendégoktatóknál 4 kredites tantárggyal is számol a tervezet, kevessebbel nem). Ennek kezelése azonban viszonylag egyszerű, hiszen ha a tantárgy kreditértékét a többlet hallgatói tanulmányi munka növeli, ez nem ró többletterhet az oktatóra, vagyis a tantárgyfelelősségi kreditérték a tanári terhelés emelése nélkül növelhető – változatlan tantárgyszám mellett. Lehet persze, hogy a tantárgyankénti tanári terhelés mértékének mérésére árnyaltabb módszer szükséges.

c) a tanórák csökkenése hatással van az egész tantervi struktúrára.

53. (Irodalom) A fent leírt két pont közötti viszony elkerülhetetlennek mutatja az MA 1200-as össz-tanóraszámának csökkentését. Amennyiben ugyanis komolyan veszszük a kreditszámítás fent leírt elveit, lehetetlen az egy tanórára jutó egyéni hallgatói tanulmányi munkaidőt 1,5 órában maximalni. Amiből az is következik, hogy a

törvény megalkotásakor a félvekénti 300-as tanóraszám megállapítása a kreditszámítás paramétereinek teljes figyelmen kívül hagyásával történt.

Megjegyzendő továbbá, hogy a kialakult struktúra, a már futó képzések alapján megállapíthatóan, az európai összehasonlítást is megnehezíti és gátolja a hallgatók mobilitását. Például az ERASMUS-programban vagy egyéb ösztöndíjas képzésekben résztvevő hallgatók külföldön végzett tanulmányainak itthoni beszámításakor csak az itthoni kreditérték rendelhető hozzá a kinti egyetemen végzett tanulmányok elismeréseként (pl. 6–8 kredit helyett 2–3), ami ellentmond a kreditrendszer egyik alapelveinek (ugyanazért a munkáért mindent ugyanannyi kredit jár) illetve gondot okoz a magyar egyetemeken tanulmányokat végző külföldi hallgatók tanulmányainak későbbi elismerésében a nálunk szerzett, az anyaintézményükével összevetve csekély számú kredit.

54. (Szabad bölcsész) a jelenlegi szabályozás nem teszi lehetővé a **szabad bölcsészet szakra való belépést.** A 289/2005. kormányrendelet szerint (§12. (5) a)) a tanári szakra való belépés feltétele egy minimum 110 kredit szakspecifikus ismeretet tartalmazó szak elvégzése, mely alól kivételt jelentenek a második tanári szakképzettségként választott, de első tanári szakképzettségként is választható szakok, melyekre 50 kredit előtanulmány után is be lehet lépni (§13.(6)). A 15/2006. OKM rendelet szerint az etikatanár és filozófiatanár szakok kizárólag második tanári szakképzettségként választhatók, ennél fogva kötelezően társítandók valamilyen első tanári szakképzettséget adó szakkal. Csakhogy az iméntiek alapján az első tanári szakra való belépés feltétele a 110 kreditnyi előtanulmány, mellyel a szabad bölcsész alapszakot végzettek nem rendelkeznek – kivéve ha első tanári szakként az ember és társadalom műveltségterületi tanári szakot választják. Példa: egy filozófia szakirányos, szabad bölcsészet szakos hallgató alapszakja mellett elvégez egy 50 kredites történelem minort. A szabad bölcsészet szak és a filozófia szakirány alapján választhatja a filozófiát második tanári szakjának. A történelem azonban nem lehet az első taná-

ri szakja, hiszen itt nem teljesíti a bemeneti feltételeket. – A probléma legegyszerűbb módon úgy oldható meg, ha a filozófia- és az etikatanár szakok első tanári szakképzettségként is választhatók lesznek. (A példában szereplő filozófia szakirányos, történelem minort végző szabad bölcsészet szakos hallgatónak így a filozófia lesz az első, a történelem pedig a második tanári szakja.)

55. (Szabad bölcsész) A tapasztalatok alapján javasoljuk a **szabad bölcsészet alapszak KKK-jának módosítását**:

(1) Szabad bölcsészet szakirány törlése. A szabad bölcsészet önmagában nem zárt, kompakt tudásterület. Egy ilyen szakirány azt jelentené, hogy a hallgató lehetőséget kap arra, hogy egyetlen területen se szerezzen behatóbb ismereteket. Ezt a szakirányt ezért nem is indítanak a felsőoktatási intézmények.

(2) A szakirányok (esztétika, etika, filozófia, stb.) beemelése a 120 kreditbe. A jelenlegi KKK szerint a hallgatónak választania kell, hogy vagy egy 50 kredites szakirányt vesz fel, vagy egy másik szak szakterületi ismereteit hallgatja 50 kredit értékben. Ez egyrészt indokolatlanul behatárolja a hallgató lehetőségeit arra, hogy milyen mesterképzésben vehet majd részt – ti. vagy filozófiából teljesíti az 50 kreditnyi előtanulmányi követelményt, vagy történelemből. Másrészt, megakadályozza a szabad bölcsészet szakról a tanárszakra való

jelentkezést: ha valaki történelem-filozófia szakos tanár akar lenni, akkor valamelyik tárgyból nem tesz eleget az előtanulmányi követelménynek. – A probléma legegyszerűbben úgy oldható meg, ha az általános szakterületi ismeretek 85-95 kreditjének keretében kötelezővé tesszük valamelyik szabad bölcsészet szakos szakirány elvégzését. (Másik megoldási lehetőség: az általános szakterületi ismeretek kreditértékének lecsökkentése 35-45 kreditre, s a differenciált szakmai ismeretek kreditértékének felemelése 100 kreditre.) A megoldás során mindenképpen meg kell engedni azt a lehetőséget, hogy a szabad bölcsészet hallgatók akár két szabad bölcsészet szakirányt is választhassanak.

(3) Az elméleti nyelvészet szakirány felvétele. Erről már döntés született, s a 289/2005 sz. kormányrendeletben az elméleti nyelvészet már a szabad bölcsészet szak szakirányai között szerepel. A KKK-ban ez azonban nincs feltüntetve.

56. (Szabad bölcsész) Javasoljuk a **média és kommunikáció alapszak KKK-jának** olyan kiegészítését, amely jobban érvényesíti a tudományos megalapozás és a koherencia szempontjait.
57. (Informatika) Szükségesnek tartjuk a **gazdaságinformatikus alapszak KKK-nak** 6.5. pontjában a minimális kreditértéknek **95 kreditről 60 kreditre történő módosítását**.

Javaslatok a MAB stratégiája aktualizálásához és a felsőoktatási törvény módosításához

2009/3/III. sz. MAB határozat (09.03.27.)

Háttér és alapvetés

Az akkreditációt – az intézmények külső minőséghiatalosítását – a rendszerváltás után a magyar felsőoktatás vezetői kezdeményezték és azt az 1993-as felsőoktatási törvény lényegében máig érvényes felfogásban legitimálta. Az elmúlt másfél évtizedben a MAB meghatározó szerepet töltött be a magyar felsőoktatás minőségének biztosításában és fejlesztésében. Az időközben elindult Bolognai-folyamat egyre meghatározóbb elemévé vált a minőségbiztosítás ügye, aminek ma meghatározó dokumentuma a „Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area” (ESG). Mind a magyar felsőoktatási törvény, mind az ESG – és ennek megfelelően a

MAB, másodszor is megújított ENQA tagsága révén is – jól tagoltan határozza meg az intézmények és az akkreditáló szervezetek feladatait a minőségbiztosítás és fejlesztés terén. Az elvi és jogi háttér a így rendelkezésünkre áll.

A magyar felsőoktatásban a rendszerváltás után minden tekintetben extenzív folyamatok indultak el: négyszeresére nőtt a hallgatói létszám, számos új intézmény alakult, rengeteg új szak létesült és indult, az infrastruktúra jelentősen bővült, a költségvetési támogatás és saját bevételek is nőttek. A többciklusú Bologna-rendszer részben racionalizálni akarta az addigra elburjánzott szakok rendszerét, ugyanakkor megnyitotta a főiskolák számára a mester- és a doktori képzés lehetőségét. Az oktatói létszám nem tartott lépést ezzel az expanzióval,

annak szükségleteit részben külső (főleg kutatóintézeti) szakemberek „másodállásos” bevonása (saját intézményben és az elszaporodó kihelyezett képzésekben), részben az oktatók többszörös foglalkoztatása („IC-professzorok”) révén próbálta kielégíteni. Mindez egyre nagyobb hangsúlyt adott a minőség problémájának, amire a felsőoktatás-politika részben fontos deklarációkkal, részben néhány intézkedéssel pozitívan reagált, de a minőséggel kapcsolatos lényeges kérdések máig válaszra várnak. Ilyen többek között a bejövő és a bent lévő hallgatóság felkészültsége, aktivitása, ambíciója, motiváltsága, teljesítménye.

Az expanzió az utóbbi években már nem (volt) folytatható, sokkal inkább feladatok-feltételek, kereslet-kínálat egyensúly keresése vált (volna) szükségessé. A demográfiai apályra, a források csökkenésére az intézmények jelentős része nem racionális egyensúlykereséssel, nem átgondolt küldetés és feladat meghatározással, hanem ellenkezőleg: továbbra is expanzív profilibővítéssel, olykor agresszív beiskolázási akciókkal, a felvételi követelmények egészen alacsony szinten tartásával, s csak kisebb részben minőségorientált lépésekkel reagált és reagál. A Bologna-rendszer bevezetése csak bonyolította az amúgy sem egyszerű helyzet megoldásainak keresését és máig nehezíti mind a mennyiség és minőség, mind az érdekek és értékek egészséges arányának megtalálását. Úgy látjuk, az intézményekben a külső és belső feltételrendszer hatására erősödik a menedzsmentkultúra, de ehhez képest lassú a minőségkultúra kialakulása. Külön gond, hogy a túldimenzionált „divatszakkakkal” szemben határozottan gyengült a gazdaságban közvetlenül hozzáadott értéket termelő szakterületek oktatási pozíciója, ide értve ezek közoktatási megalapozottságának súlyos problémáit.

A MAB ilyen körülmények között kulcsszerephez jutott, de egyben igen nehéz helyzetbe is került. Eredendően is a minőséget szem előtt tartva már az expanziós szakaszban is erős szelekcióra kényszerült, elsősorban a minőségi személyi feltételek említett korlátai okán, másrészt a Bologna-folyamat nem kellő előkészítettsége miatt rendszerszemléletet nehezen tudott érvényesíteni, s egyedül kapta a magyar felsőoktatásban a nemleges döntések meghozatalának jogát és köteleességét. Olyan nemleges döntéseket, melyek intézményi és ennek következtében személyi egzisztenciális érdekeket sértettek és sértenek, emiatt aránytalanul és mélt-

tánytalanul nagy hányadban terhelődött és terhelődik rá a felelősség ebben a komplex rendszerben. Pusztán véleményt formálni mindig kisebb felelősség, mint ezek után a döntéseket is meghozni.

A MAB stratégiáját, s ennek alapján rendszerét, módszereit, eljárásait ehhez a hazai és európai helyzethez kell most igazítani.

Az európai igazodáshoz a MAB ENQA tagságának megújítása aktuális és minden tekintetben jó alapot, és megnyugtató eredményt szolgáltatott. A MAB már korábban döntött arról, hogy az ESG-t elfogadja és alkalmazza, ennek realizálását fokozatosan előkészítette, elkezdte és folytatja. A magyar felsőoktatási törvény az ESG-vel nem volt és nincs ellentmondásban, sőt, de az összhangot explicit formában és néhány tekintetben világossá kell tenni.

Ezekhez kapcsolódik a MAB stratégiájának aktualizálása. Ennek főbb elemei a következők:

- A minőségbiztosítás és fejlesztés ügyének elsődleges letéteményese, megvalósítója és felelőse maga a felsőoktatási intézmény. Ez átfogó intézményi minőségkultúrát igényel, aminek felfogásban, programban, szervezetben és tevékenységben kell megnyilvánulnia, de célja és értéke a nem önmaga, hanem a „termék”, a végzetek minősége.
- A minőség ugyanakkor a fenntartók, a felsőoktatásban érdekeltek (stakeholders) és az akkreditációs szervezetek (ittthon a MAB) közös ügye és felelőssége.
- A minőséget mind a tevékenység feltételeiben (input), mind a képzési-kutatási-vezetési folyamatban, mind az eredményekben (output) biztosítani kell, a hangsúlyt fokozatosan az utóbbira helyezve
- Mind belső, mind külső minőségértékelésre szükség van (lásd ESG I. és II. fejezet). Célszerű a belső minőségbiztosítás súlyának növelése, célállapotként a meta-akkreditáció: a külső minőségbiztosítás csak az intézményi minőségügyet értékeli, aszerint, milyen garanciát és eredményességet biztosít a programokban és az intézmény működésében.
- Európai (és részben nemzetközi) szinten már érvényesül, hogy az egyes intézmények és programjaik elfogadottságát a nemzeti akkreditáló szervezetek akkreditációja (ENQA vagy a Register/EQAR tagsága) biztosítja. Ennek a MAB folyamatosan eleget tesz.

Javaslatok

ENQA tagságunk megújítása egyrészt körültekintő önértékelést igényelt, másrészt a látogató bizottság javaslatokat fogalmazott meg, amire a MAB „Intézkedési terv” megfogalmazásával válaszolt. Ezek és az ESG alapul vételével fogalmazzuk meg javaslatainkat.

1. A Felsőoktatási törvényben – miként több tekintetben Európai Unió tagságunkat – javasoljuk a minőségügy vonatkozásában az ESG-t, annak alapelveit röviden megjelölni.
2. A vázolt expanzív, túlméretezett felsőoktatási rendszerben a MAB nem engedhet minőségi követelményeiből, sőt határozottabban kell ellenálljon nem kellően megalapozott expanzív törekvéseknek. Ehhez kérjük az OKM és az MRK egyetértését, együttműködését és támogatását is.
3. A MAB szervezete:
 - a. Nem javasoljuk a MAB létszámának jelentős változását, viszont a felsőoktatási delegáltak többsége mellett szükségesnek tartjuk, hogy a felhasználói szférát (a szakmákat, és nem intézményeket) gyakorló felhasználók képviseljék. Indokoltnak tartjuk a felelős, beszámoltatható hallgatói képviselőbiztosítását is.
 - b. Célszerűnek tartjuk a tagok kb. felének megbízását a második ciklusra, ami a MAB működésének folytonosságát, egyúttal frissülését is biztosítja.
 - c. A delegáló szervezetek közötti előzetes egyeztetést javaslunk, hogy a testület összetétele szakmailag, intézménytípusok szerint kiegyensúlyozott legyen.
 - d. A MAB bizottsági rendszerét az elmúlt évek ügyszámaiból és a szakmai kompetenciákat, az Ftv-ben megadott tudományterületeket is figyelembe véve tartjuk célszerűnek egyszerűsíteni (a következő ciklusban).
 - e. A MAB képzési ági és intézménylátogató bizottságaiba nagyobb súllyal kell a felhasználói szférát, minőségbiztosítási szakembereket és a hallgatókat bevonni. (Ehhez a MAB Minőségfejlesztési bizottsága kidolgozza a feltételeket.)
 - f. A Felülvizsgáló bizottság jogkörét és eljárási rendjét úgy javasoljuk a törvényben módosítani, hogy megszűnjön a jelenlegi aránytalanság a több lépésű előkészítésben megszülető 29 fős

plénum határozatok és a 3 fős FvB felülvizsgáló bizottság jogköre között. Ennek kialakítása átgondolt tárgyalásokat igényel.

4. Jogszámban is megjeleníteni javasoljuk – a közelmúltban kialakult gyakorlattal és az ESG felfogásával összhangban – az elkülöníthető **intézményi és a párhuzamos szakakkreditációt**.
 - a. Az intézményakkreditáció súlyponti eleme az intézményi minőségbiztosítási program tervszerű működése és eredményessége meghatározóan a kimenet (learning outcomes, pályakövetés stb.) oldaláról. Külön-külön értékelni kell az intézmény minőségbiztosítási, értékelési és minőségfejlesztési tevékenységét. Az akkreditációs eljárásban szerepet kell kapjanak az audit-jellegű, a segítő és a javaslattevő elemek.
 - b. A párhuzamos szakakkreditációk keretében következetesen kell értékelni és elismerni a kiválósági helyeket, amit idővel azok anyagi elismerése is kell kövessen.
 - c. Általános vélemény és tapasztalat, hogy a 8 éves akkreditációs periódus hosszú, ennyi idő alatt az eredeti feltételek és körülmények (az oktatóktól kezdve a tantervig) szinte mindig lényegesen megváltoznak. 5 éves akkreditációs periódust javasolunk – anyagi feltételeinek biztosításával együtt.
5. A MAB **feladatait** elvileg és gyakorlatilag csökkenteni, az intézményeket növelni indokolt, úgy és amennyiben az intézményekben a minőségbiztosítási és értékelési rendszer ezeket a feladatokat át tudja venni és felelősen, nem csökkenő színvonalon, utólag értékelhetően biztosítani képes. A MAB a bevezetőben leírtak alapján úgy látja, hogy ez kis lépésekben kezdődhet meg, mert az intézmények zöménél ma az egzisztenciális érdekek felülírják a minőség ügyét.
 - a. Előzetes MAB véleményezés nélkül létesíthessenek az intézmények karokat, ha a kormányrendeletben rögzített feltételeket teljesítik és azokat az Oktatási Hivatal felé is hitelesen dokumentálják. A MAB ezeket csak az intézményi akkreditáció során értékeli.
 - b. Intézményi hatáskörbe kerüljön a külföldön folytatott (kihelyezett) képzések indítása, ugyancsak később is értékel-

- hető indulási és aktuális dokumentációval.
- c. Előkészíthető egy olyan akkreditációs rend, amelyben az adott intézmény egy-egy behatárolt képzési területre /ágra kap akkreditációt. Ez első lépésben lehetőséget ad az intézménynek ezekhez tartozó mesterszakok saját hatáskörben történő indítására, ami később – a tapasztalatok függvényében – az alapszakokra is kiterjeszhető. Egyúttal a kimeneti teljesítményt is mérő szakakkreditációt szigorúan és jogkövetkezmenyekkel kell megszervezni.
- d. A MAB úgy véli, hogy az egyetemi tanári kinevezések jelenlegi véleményezési és eljárási rendje nem sérti az intézményi autonómiát, a MAB kizárólag jogi következmény nélküli szakértői véleményt ad, ami a szenátus, illetve a második körben a miniszter számára nem kötelező, viszont biztos szakmai háttérrel és országos (érvényes javaslatunk alapján még nemzetközi) összehasonlítást is biztosít. Ennek megszüntetését a MAB semmiképp sem javasolja, sőt a szakértői véleménytől való eltérés indoklásának előírását a törvényben is szükségesnek tartja. (Ez annál is inkább indokolt, mert a különböző akkreditációktól eltérően az egyetemi tanári kinevezés nem vonható vissza.)
- e. A doktori iskolák akkreditációja a MAB létrehozásának meghatározó indoka és eleme volt, a minőség biztosítása érdekében az intézmények tudományos autonómiájuk e részét „fel- és összeadták”. Ennek országosan egységes feltételrendszerét és eredményességét – az előző évben végzett általános értékelés tapasztalatai alapján – változatlanul szükségesnek tartjuk. Az ODT és a MAB által létrehozott nyilvános elektronikus adatbázis jogi háttérének egyértelműsítését kezdeményezzük.
6. A MAB **eljárásrendjében** javasolt változások.
- a. A 2008. decemberi törvénymódosítás értelmében az összeférhetetlenségi szabályokat a MAB SzMSz-ében pontosította és rendszeressé tette.
- b. A beadványok bírálatának szakmai tartalmát, a bírálók feladatait egy szakértési kézikönyvben kell és fogjuk pontosítani.
- c. Létrehozzuk – az eddigi MAB tevékenységre és az érintettek önkéntességére alapozva – a bírálói adatbázist. Abban olyanok szerepelhetnek, akik szakmai tekintéllyel és bírálói tapasztalattal bírnak, vállalják az évi egyszeri felkészítést, és elfogadják, hogy az általuk megismert és elfogadott útmutatók alapján a kért határidőre készítik el elfogulatlan véleményüket.
- d. A bírálók névsora és az adott ügyben a képzési ági bizottságok által elfogadott (megalapozottnak ítélt) vélemények nyilvánosak lesznek, de az adott bírálat elkészítője a hatályos törvénynek megfelelően továbbra is anonim marad.
- e. Következetessé tesszük azt a gyakorlatot, hogy amennyiben az első körben a két bírálat ellentmond egymásnak, egy harmadik bíráló felkérése kötelező. Őt célszerű a képzési ági bizottság tagjai közül felkérni, s egyben az ügy bizottsági előadójának is megbízni.
- f. Javasoljuk, hogy jogszabály rögzítse, hogy a MAB nem támogató véleményének kézhezvétele után mennyi időn belül lehet felülvizsgálati eljárást kezdeményezni az OH-nál, illetve a miniszternél. (Javaslatunk: 3 hónapon belül lehessen felülvizsgálati eljárást kezdeményezni, mivel a felülvizsgálati kérelem nem az eredeti beadvány átdolgozását, csak a MAB indoklásának értékelését igényli.)
- g. Támogatjuk, hogy az intézmények bármely, az európai regiszterben szereplő ügynökségtől is beszerezhessenek szakértői véleményt, ha az a magyar akkreditációs követelményekre épül. Többféle akkreditációs követelményt nem tartunk elfogadhatónak, a minőség nem lehet sem ügynökség, sem fenntartó függő.
7. A MAB **finanszírozását** illetően: a MAB zökkenőmentes működésének lehetőségét biztosítandó kérjük, hogy a MAB központi költségvetési támogatásának mértéke mellett a Felsőoktatási törvény a támogatás évi első részlete folyósításának idejéről is rendelkezzen. Javaslatunk: a támogatás évi első részlete évente február 15-ig érkezzon meg a MAB számlájára. Az előző évi tá-

mogatás felhasználásáról szóló MAB beszámoló OKM általi elfogadása az új pénzügyi évvel így is szoros kapcsolatban

marad, hiszen az OKM-nek inkasszó joga van a MAB számlája felett.

A MAB testülete nevében:

Bazsa György, a MAB elnöke

A MAB SzMSz módosítása

2009/3/IV. sz. MAB határozat (09.03.27.)

(2007/3/III. sz. határozat módosítása)

A plénum vita és észrevételek után a módosított Szervezeti és Működési szabályzatot egyhangú-

lag elfogadta és jóváhagyásra megküldte az oktatási és kulturális miniszternek.

SZEMÉLYI HÍREK

Intézmény-akkreditációs értékelést végző látogató bizottságok tagjai

2008/9/XIII/1. sz. MAB határozat (08.12.05.)

2008/09-ben sorra kerülő intézmények		Javaslattevő LB elnök	Javasolt LB tagok
BME	Építészmérnöki Kar	Páczelt István MTA r. tag, ME	Bachman Zoltán DLA, PTE Bélyácz Iván akadémikus, PTE Berényi Dénes akadémikus, ATOMKI Friedler Ferenc DSc, PE Vargáné Szűcs Edit PhD, DE
	Építőmérnöki Kar		
	Gazdaság- és Társ.tud.-i Kar		
	Gépészmérnöki Kar		
	Közlekedésmérnöki Kar		
	Természettudományi Kar		
	Vegyésmérn. és Biomérnöki Kar		
	Villamosmérn. és Informatikai Kar		
Széchenyi Egyetem (Győr)	Állam- és jogtudományi Kar	Fodor István Ericsson Magyarországi korábbi elnöke	Gaál Zoltán CSc, Pannon Egyetem Gyulai József akadémikus, MTA Műsz. Fiz. és Anyagtud. Kutatóint. Király Miklós PhD, ELTE ÁJK dékán Topár József BME
	Gazdaságtudományi Kar		
	Műszaki Tudományi Kar		
	Egészségügyi és Szociális Intézet		
ZMNE	Hadtudományi Kar	Rédey Ákos DSc, PE	Holló József CSc, Hadtörténeti Intézet és Múzeum Greiner István CSc Richter G. Zrt. Hegyesi József CSc Keszthelyi Gyula PhD, nyá. dandártábornok Koczor Zoltán CSc, BMF
	Katonai Műszaki Kar		
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Moholy Nagy Művészeti Egyetem Magyar Képzőművészeti Egyetem Színház- és Filmművészeti Egyetem		Baán László Szépművészeti Múzeum főigazgató lemondása után Gaál Zoltán PE	Colin Foster DLA, PTE dékán Kerek Ferenc DLA, SZTE dékán Solti Péter jogász BKF főtitkára Trencsényi László CSc ELTE
Debreceni Ref. Hittudományi Egyetem Evangelikus Hittudományi Egyetem Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem		Várszegi Asztrik főapát	Lukács László PhD, Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Karasszon István PhD, KRE Fabiny Tamás PhD, evangélikus püspök Hegedűs Pál PhD, CEU Veress Gábor DSc, PE
Dunaújvárosi Főiskola (Dunaújváros)		Sima Dezső DSc, BMF	Zám Éva CSc, EKF Zárda Sarolta CSc, GDF Veresné Somosi Mariann CSc, ME
EKF (Eger)	Bölcsészettudományi Főiskolai Kar	Fodor György egy. tanár, rektor, PPKE	Polónyi István egy. tanár, DE KTK Szabó Antal főisk. tanár, NyF Tanárképző Int. Koczor Zoltán CSc, BMF
	Tanárképz. és Tudástechn. Kar		
	Természettudományi Főiskolai Kar		
	Gazdaság- és Társadalomtud. FK		
Rendőrtiszt Főiskola		Máthé Gábor CSc, KRE	Imre Miklós CSc, BCE KTK Bálint Julianna PhD, SzIE YMFK
Magyar Táncművészeti Főiskola Budapest KortársTánc Főiskola		Zsuráfszki Zoltán művészeti vezető Honvéd Együttes	Diószegi László CSc, Teleki Alapítvány Török Jolán Nemzeti Táncszínház ig. Kozma Tamás DSc, DE
Kodolányi János Főiskola (Székesfehérvár)		Hauser Zoltán CSc, EKF	Majdán János rektor, EKF (Baja) Hidvéginé Molnár Judit Turizmus Zrt. Kovács Árpád főisk. docens, PTE

Változás bizottságokban

Változás a *Doktori bizottság* személyi összetételében

2008/9/XIII/2/1. sz. MAB határozat (08.12.05.)
A Doktori bizottság személyi összetételében javasolt változás: A hitéleti képzések speciális jellege miatt Szabó Gábor, a Doktori bizottság

elnöke javaslatára az új tag: **Szuromi Szabolcs** PhD egyetemi tanár, PPKE Kánonjogi Posztgraduális Intézet.

Változás a *Művészeti bizottság* személyi összetételében

2008/9/XIII/2/2. sz. MAB határozat
A tagságáról elfoglaltság miatt lemondott Babarczy László helyett a bizottság Droppa Judit, a Művészeti bizottság elnöke által java-

solt, színházművészi területet képviselő új tagja: **Földényi F. László** DSc egyetemi tanár, SzFE

Változás a *Hadtudományi és haditechnikai ad hoc bizottság* személyi összetételében

2008/9/XIII/2/3. sz. MAB határozat (08.12.05.)
A Hadtudományi és haditechnikai ad hoc bizottság egy tagja, Horváth Mátyás meggyengült egészségi állapota miatt a bizottsági tag-

ságáról lemond. A nemrég 2 taggal kibővített bizottság így 9 tagú lesz, a ráháruló feladatok elvégzésére így is alkalmas, új tag jelölése nem szükséges.

Változás a *BME-t látogató bizottságban*

2009/2/XIII/1. sz. MAB határozat (09.02.27.)
Berényi Dénes akadémikus (ATOMKI) visszamondta a korábban vállalt tagságát. Páczelt

István LB elnök javaslatára az LB új tagja **Rácz Béla** DSc, tszv. egy. tanár, SzTE TTK Optikai és kvantumelektronikai tsz.

Változás az *EKF-et látogató bizottságban*

2009/2/XIII/2. sz. MAB határozat (09.02.27.)
Polónyi István egy. tanár, DE KTK visszamondta a korábban vállalt tagságát. Fodor

György LB elnök javaslatára az LB új tagja **Iker János** PhD, NyME SEK, Pedagógiai Szolgáltató Központ igazgatója.

Változás a *táncművészeti főiskolákat (MTF és BKF) látogató bizottságban*

2009/2/XIII/3. sz. MAB határozat (09.02.27.)
Kozma Tamás DSc, egy. tanár DE (az LB minőségügyi szakértője) visszamondta a korábban vállalt tagságát. Zsuráfszky Zoltán LB el-

nök javaslatára az LB új tagja **Kovács Árpád** főisk. docens, PTE PMMK Mérnöki menedzsment tsz.

Változás a *művészeti egyetemeket (LFZE, MOME, MKE és SzFE) látogató bizottságban*

2009/3/XI/1. sz. MAB határozat (09.03.27.)
A 2008/7/XI/1. sz. MAB határozattal elfogadott Baán László más fontos feladatai következtében mégsem tudja vállalni az LB elnöki tiszte-

helyette a MAB elnöke által az LB elnökének javasolt személy: **Gaál Zoltán** CSc (kémia-tudományok), habil. (közgazdaságtudomány) egyetemi tanár, Pannon Egyetem.

Egyetemi Tanári Kollégiumban történt személyi változás

2009/3/XI/2. sz. MAB határozat (09.03.27.)
Az Egyetemi Tanári Kollégium elnökének kezdeményezésére, hivatkozva a MAB SZMSZ IV.2.1.10. pontjára (új SZMSZ-ben IV.4.1.13.) a MAB elnöke javasolja Török Ádám (PE) fel-

mentését az Egyetemi Tanári Kollégiumi tagság alól. (Az ET kollégiumi ülések több mint 50%-án nem jelent meg.) Helyette javasolt ET Kollégiumi tag: **Kerekes Sándor** DSc, egyetemi tanár, BCE.

DOKTORI ISKOLÁK

Doktori szabályzatok véleményezése

2009/3/V/1. sz. MAB határozat (09.03.27.)
A MAB által megvizsgált 25 doktori szabályzathoz fűzött észrevételeket a plénum támogat-

ta, azokat az általános véleményezéssel és a DOSZ kiegészítő megjegyzéseivel a doktori iskoláknak megküldi.

Doktori iskolák létesítésének és működésének 2009. január 1-jétől érvényes akkreditációs követelményei 4. sz. melléklet módosítása

2009/3/VI/2. sz. MAB határozat (09.03.27.)
A plénum a 2009. január 1-jétől érvényes doktori iskolák létesítésének és működésének akkreditációs követelményeinek 4. sz. melléklet-

tének: **a mesterszakok tudomány / művészeti ági besorolása** módosítását alábbiak szerint jóváhagyta:

Tudományág/művészeti ág	Mesterszak
építészmérnöki tudományok	építész
	ingatlanfejlesztő építészmérnöki
	tervező építészmérnöki
	urbanista építészmérnöki
	szerkezettervező építészmérnöki
építőmérnöki tudományok	bánya és geotechnika mérnöki
	előkészítés-technikai mérnöki
	földmérő- és térinformatikai mérnöki
	földtudományi mérnöki
	hidrogeológus mérnöki
	infrastruktúra-építőmérnöki
	létesítménymérnöki
	olaj- és gázmérnöki
	szerkezet-építőmérnöki
	településmérnöki
építőművészet	építész
	építőművész

*Szürke háttér a módosítás.

Törzstagi megfeleléségi módosítások

MAB határozat	Kód	Tudományág	DI vezető	Eredeti helyzet	Módosítás	Hatályos
2009/1/VII/1/2392	162	Neveléstud.	Csapó Benő	Pukánszky Bélának nincs végzettje, feltételes	Már van végzettje, megfelel.	2009.08.31.

Törzstagi megfeleléségi felülvizsgálat

Határozat	név	döntés	Int.	DI	Tudományág	kelt	hatályos
2008/9/XI/1/2384.	Csendes Tibor	megfelel	SzTE	195	Informatikai tud.	2008-12-05	2016-12-31
2008/9/XI/1/2385.	Csirik János	megfelel	SzTE	195	Informatikai tud.	2008-12-05	2016-12-31
2008/9/XI/1/2386.	Ésik Zoltán	megfelel	SzTE	195	Informatikai tud.	2008-12-05	2016-12-31
2008/9/XI/1/2387.	Fülöp Zoltán	megfelel	SzTE	195	Informatikai tud.	2008-12-05	2016-12-31
2008/9/XI/1/2388.	Gécseg Ferenc	megfelel	SzTE	195	Informatikai tud.	2008-12-05	2016-12-31
2008/9/XI/1/2389.	Gyimóthy Tibor	megfelel	SzTE	195	Informatikai tud.	2008-12-05	2016-12-31
2008/9/XI/1/2390.	Móricz Ferenc	megfelel	SzTE	195	Informatikai tud.	2008-12-05	2016-12-31
2008/9/XI/1/2391.	Nagy Béla	megfelel	SzIE	66	Allatorvostud.	2008-12-05	2009-08-31
2009/2/XII/1/1/2393	Gadányi Károly	megfelel	NyME	196	Nyelvtudományok	2009-02-27	

Határozat	név	döntés	Int.	DI	Tudományág	kelt	hatályos
2009/2/XII/1/1/2398	Kocziszky Éva	nem felel meg	NyME	196	Nyelvtudományok	2009-02-27	
2009/2/XII/1/1/2394	Kiss Endre	nem felel meg	NyME	196	Nyelvtudományok	2009-02-27	
2009/2/XII/1/1/2399	Mátrai Zsuzsa	nem felel meg	NyME	196	Nyelvtudományok	2009-02-27	
2009/2/XII/1/1/2396	Pusztay János	megfelel	NyME	196	Nyelvtudományok	2009-02-27	
2009/2/XII/1/1/2397	Tallár Ferenc	nem felel meg	NyME	196	Nyelvtudományok	2009-02-27	
2009/2/XII/1/1/2395	Kocsis Mihály	megfelel	NyME	196	Nyelvtudományok	2009-02-27	
2009/2/XII/3/1/2410	Maródi László	megfelel	DE	198	Klinikai orvostud.	2009-02-27	2017-02-28
2009/2/XII/3/1/2409	Hunyadi János	megfelel	DE	198	Klinikai orvostud.	2009-02-27	2017-02-28
2009/2/XII/3/1/2414	Szekanecz Zoltán	megfelel	DE	198	Klinikai orvostud.	2009-02-27	2017-02-28
2009/2/XII/3/1/2411	Sipka Sándor	megfelel	DE	198	Klinikai orvostud.	2009-02-27	2017-02-28
2009/2/XII/3/1/2407	Bodolay Edit	megfelel	DE	198	Klinikai orvostud.	2009-02-27	2017-02-28
2009/2/XII/3/1/2415	Zeher Margit	megfelel	DE	198	Klinikai orvostud.	2009-02-27	2017-02-28
2009/2/XII/3/1/2413	Szegedi Gyula	megfelel	DE	198	Klinikai orvostud.	2009-02-27	2017-02-28
2009/2/XII/3/1/2408	Dankó Katalin	megfelel	DE	198	Klinikai orvostud.	2009-02-27	2017-02-28
2009/2/XII/3/1/2412	Szegedi Andrea	megfelel	DE	198	Klinikai orvostud.	2009-02-27	2017-02-28
2009/2/XII/4/1/2424	Sikos T. Tamás	megfelel	SzIE	199	Regionális tud.	2009-02-27	
2009/2/XII/4/1/2419	Halmi Péter	megfelel	SzIE	199	Regionális tud.	2009-02-27	
2009/2/XII/4/1/2427	Villányi László	nem felel meg	SzIE	199	Regionális tud.	2009-02-27	
2009/2/XII/4/1/2417	Csáki György	nem felel meg	SzIE	199	Regionális tud.	2009-02-27	
2009/2/XII/4/1/2416	Benkő János	nem felel meg	SzIE	199	Regionális tud.	2009-02-27	
2009/2/XII/4/1/2418	Enyedi György	megfelel	SzIE	199	Regionális tud.	2009-02-27	
2009/2/XII/4/1/2425	Szabó Lajos	megfelel	SzIE	199	Regionális tud.	2009-02-27	
2009/2/XII/4/1/2423	Romány Pál	megfelel	SzIE	199	Regionális tud.	2009-02-27	
2009/2/XII/4/1/2421	Knoll Imre	megfelel	SzIE	199	Regionális tud.	2009-02-27	
2009/2/XII/4/1/2420	Káposzta József	nem felel meg	SzIE	199	Regionális tud.	2009-02-27	
2009/2/XII/4/1/2422	Nagyné Molnár Melinda	nem felel meg	SzIE	199	Regionális tud.	2009-02-27	
2009/2/XII/4/1/2426	Tóth Tamás	nem felel meg	SzIE	199	Regionális tud.	2009-02-27	
2009/3/X/1/2429	Cser László	megfelel	BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstud., informatikai tud.	2009-03-27	2017-03-31
2009/3/X/1/2430	Deák István	megfelel	BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstud., informatikai tud.	2009-03-27	2017-03-31
2009/3/X/1/2436	Nováky Erzsébet	megfelel	BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstud., informatikai tud.	2009-03-27	2017-03-31
2009/3/X/1/2428	Abaffy József	megfelel	BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstudományok, informatikai tudományok	2009-03-27	2017-03-31
2009/3/X/1/2434	Hofmeister Tóth Ágnes	megfelel	BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstud., informatikai tud.	2009-03-27	2017-03-31
2009/3/X/1/2435	Kovács Erzsébet	megfelel	BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstud., informatikai tud.	2009-03-27	2017-03-31
2009/3/X/1/2432	Görög Mihály	megfelel	BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstudományok, informatikai tudományok	2009-03-27	2017-03-31
2009/3/X/1/2439	Vita László	megfelel	BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstud., informatikai tud.	2009-03-27	2017-03-31
2009/3/X/1/2433	Hideg Éva	nem felel meg, a professzori követelményeknek nem tesz eleget	BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstud., informatikai tud.	2009-03-27	
2009/3/X/1/2438	Vastag Gyula	megfelel	BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstud., informatikai tud.	2009-03-27	2017-03-31

Határozat	név	döntés	Int.	DI	Tudományág	kelt	hatályos
2009/3/X/1/2431	Gábor András	nem felel meg, a tudományos tevékenység folyamatosságának és a professzori követelményeknek nem tesz eleget	BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstudományok, informatikai tud.	2009-03-27	
2009/3/X/1/2437	Tasnádi Attila	megfelel	BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstud., informatikai tud.	2009-03-27	2017-03-31
Váncza József formailag nem felel meg, kutatóintézetben főmunkatárs			BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstud., informatikai tud.	2009-03-27	
Mezgár István formailag nem felel meg, kutatóintézetben főmunkatárs			BCE	193	Gazdálkodás- és szervezéstud., informatikai tud.	2009-03-27	

Támogatott doktori iskola létesítések

Határozat	intézmény	DI	döntés	Tudományág	vezető	kelt	hatályos
2008/9/XI/2.	SzTE	195	megfelel	Informatikai tudományok (képfeldolgozás, számítógépes grafika, mesterséges intelligencia, programozási nyelvek elemzése, szoftverfejlesztés)	Csirik János	2008-12-05	2016-12-31
2009/2/XII/2/2/196	DE	197	megfelel	Elméleti orvostud., klinikai orvostud.	Antal Miklós	2009-02-27	2017-02-28
2009/2/XII/3/2/197	DE	198	megfelel	Klinikai orvostudományok	Maródi László	2009-02-27	2017-02-28
2009/3/X/2/199	BCE	193	megfelel	Gazdálkodás- és szervezéstud., informatikai tud.	Cser László	2009-03-27	2017-03-31

Nem támogatott doktori iskola létesítések

Határozat	intézmény	DI	döntés	Tudományág	vezető	kelt
2009/2/XII/1/2/195	NyME	196	nem akkr.	nyelvtudományok	Gadányi Károly	2009-02-27
2009/2/XII/4/2/198	SzIE	199	nem akkr.	Regionális tudományok	Sikos T. Tamás	2009-02-27

DI-vezetőváltások

Int.	DI	Tudományág	Régi vezető	Új vezető	Az új vezető szül. éve	A váltás oka	Határozat
SzIE	62	növénytermesztési és kertészeti tud.	Virányi Ferenc	Heszky László	1945	A régi vezető nyugdíjba vonul	2008/9/XI/3/1
SzIE	70	agrárműszaki tud.	Szendrő Péter	Farkas István	1951	A régi vezető nyugdíjba vonul	2008/9/XI/3/2

PÁRHUZAMOS AKKREDITÁCIÓS ÉRTÉKELÉSI HATÁROZATOK

A színház- és táncművészeti szakok párhuzamos értékelő akkreditációs jelentése

2009/3/VII/1-11. sz MAB határozat (09.03.27.)
A plénum az 5 intézményben végzett szakok párhuzamos értékelését lezáró akkreditációs jelentést megjegyzésekkel egyhangúlag jóváhagyta. A határozatokban foglalt szakok akkreditációjának hatálya: **2017. március 27.** Intézkedési tervek intézményenként:

Színház- és Filmművészeti Egyetem

- Az SZFE a következő években szembeállítva a minősített oktatók korfaproblémájával. Milyen stratégiát dolgoz ki az egyetem a megoldásra?
- A bizottság az LB-val egyetértve a színház- és táncművészeti szak elméleti képzésének megerősítését javasolja.
- Milyen kurzusrenddel alakítja át a képzést?

Magyar Táncművészeti Főiskola

- A célul kitűzött egyetemé válás tükrében feltétlenül szükséges lenne kidolgozni egy rövid és hosszú távú stratégiát a minősített oktatók jövőbeni biztosítására.
- A speciális képzés miatt az összecsiszított középiskolai és főiskolai képzés miatt a nyelvi képzés megoldására milyen elképzelést fogalmaz meg a főiskola.

Budapest Kortárs Tánc Főiskola

- Kidolgozásra javaslandó a képzések szakelméleti vonatkozásában az oktatói háttér rövid és hosszú távú stratégiája, valamint az intézmény belső döntésétől függően - néhány tantárgy esetében - az áthallgatás lehetőségének megteremtése.
- Megfontolandó az intézmény belső adminisztrációjának színvonalasabbá és korszerűbbé tétele a közeljövőben.
Milyen intézkedést tesznek az intézmény könyvtárának és a digitális hozzáférhetőségek bővítésére, fejlesztésére, hogy elérjen egy főiskolán elvárható szintet.

Kaposvári Egyetem

- A bizottság a színház- és táncművészeti szak elméleti képzésének megerősítését javasolja.
- Ismertessék az elméleti oktatás színvonalának emelését biztosító tananyag tartalmi és oktatói tervét.
- Vázolják fel szakmai és gazdasági hatékonyság szempontjaiból a színész és alkalmazott látványtervező képzés közös elméleti és gyakorlati oktatási moduljainak kialakítását.

A jelentés teljes szövege a MAB honlapján olvasható: www.mab.hu (Határozatok menüpont, Párhuzamos értékelési jelentések).

SZAKLÉTESÍTÉSI ÉS SZAKINDÍTÁSI VÉLEMÉNYEZÉSEK

Támogatott alapképzési szak képzési és kimeneti követelmények

Kód	Benyújtó	A kérelem címe	Határozat száma
Bk164	BCE	<i>szőlész-borász mérnöki</i> alapszak létesítés	2009/1/VIII/1.

Támogatott mesterszak képzési és kimeneti követelmények

Kód	Benyújtó	A kérelem címe	Határozat száma
Bk136szakir	PTE	<i>alkotóművészet és muzikológia</i> (elektronikus zenei médiaművész szakirány) alapszak létesítés	2008/9/X/1.
Mk435átd	ELTE	<i>összehasonlító irodalom- és művelődéstudomány</i> (összehasonlító irodalomtörténet, műfordítás, színházstudomány, feminista irodalomkritika szakirányok) mesterszak létesítés	2008/9/X/14.
Mk446	ELTE	<i>szemiotika</i> mesterszak létesítés	2008/9/X/15.
Mk459	ELTE	<i>kriminológia</i> mesterszak létesítés	2008/9/X/16.
Mk438	PPKE	<i>barokk tanulmányok</i> (magyarországi irodalom és művelődés, magyarországi történelem és művelődés, magyarországi lelkiségtörténet, művészettörténet, angol irodalom és művelődés, francia irodalom és művelődés, német irodalom és művelődés, olasz irodalom és művelődés, spanyol irodalom és művelődés szakirányok) mesterszak létesítés	2008/9/X/17.
Mk462	ELTE	<i>Latin-Amerika tanulmányok</i> mesterszak létesítés	2009/2/XI/3.
Mk460mód	KRE	<i>nyelvtudományok</i> (szakirányok: történeti nyelvészet, leíró nyelvészet, nyelvi változatok, beszéstudományok, kognitív nyelvészet, szövegtan és stilisztika) mesterszak létesítés	2009/2/XI/4.
Mk470	MOME	<i>fotográfia</i> mesterszak létesítés	2009/2/XI/5.
Mk465	MOME	<i>animáció</i> mesterszak létesítés	2009/3/IX/4. (megjegyzéssel támogatva)
Mk468	MOME	<i>divat- és textiltervezés</i> mesterszak létesítés	2009/3/IX/5. (megjegyzéssel támogatva)
Mk471	MOME	<i>média design</i> mesterszak létesítés	2009/3/IX/6. (megjegyzéssel támogatja)
Mk473	MOME (&NyME)	<i>tervezőgrafika (tervezőgrafika, interaktív- és mozgógrafika</i> szakirányok) mesterszak létesítés	2009/3/IX/8. (megjegyzéssel, szakirányok nélkül támogatva)
Mk474	MOME	<i>üvegtervezés</i> mesterszak létesítés	2009/3/IX/9. (megjegyzéssel támogatva)

Nem támogatott mesterszak képzési és kimeneti követelmények

Kód	Benyújtó	A kérelem címe	Határozatszám
Mk434	BCE	<i>komparatív helyi fejlesztési tanulmányok</i> mesterszak létesítés	2008/9/X/12.
Mk445	BCE	<i>politikai gazdaságtan</i> (közép- és kelet-európai politika és gazdasági tanulmányok szakirány) mesterszak létesítés	2008/9/X/13.

Kód	Benyújtó	A kérelem címe	Határozatszám
Mk461	ELTE	<i>Közép-Európa multidiszciplináris</i> (kultúratudomány, kisebbségi tanulmányok, diplomácia szakirányok) mesterszak létesítés	2009/3/IX/3.
Mk472	MOME	<i>tárgyalgotás</i> (szakirányok: <i>kerámia, üveg, fém</i>) mesterszak létesítés	2009/3/IX/7.

Támogatott alapképzési szakindítási kérelmek

Kód	Benyújtó	Kérelem címe	Határozatszám
Bs1103szakir	EKF	szabad bölcsészet alapszakon <i>kommunikáció- és médiatudomány</i> szakirány indítása	2008/9/X/2.
Bs1107	SzAGKHF	<i>kántor</i> alapszak indítás	2008/9/X/7.
Bi358átd	SzF	<i>nemzetközi gazdálkodás angol nyelven</i> (külgazdasági-vállalkozási, európai vállalkozásfejlesztési szakirányok) alapszak indítás	2008/9/X/8.
Bi362	SzF	<i>turizmus-vendéglátás angol nyelven</i> (vendéglátás szervezése, egészségturizmus szakirányok) alapszak indítás	2008/9/X/9.
Bs1109	SzHF	<i>kántor</i> alapszak indítás	2008/9/X/10.
Bi429	DE	<i>gazdálkodási és menedzsment angol nyelven</i> alapszak indítás	2009/1/VIII/2.
Bs1111	DE	<i>nemzetközi gazdálkodás</i> (külgazdasági-vállalkozási, EU-integráció, világgazdasági szakirány) alapszak indítás	2009/1/VIII/4.
Bs1112	DE	<i>mechatronikai mérnök</i> (épületmechanikai, biomechanikai szakirány) alapszak indítás	2009/1/VIII/5.
Bs1106mód	ME	<i>igazgatásszervező</i> alapszak indítás	2009/1/VIII/6.
Bs1113	EKF	<i>csecsemő- és kisgyermeknevelő</i> alapszak indítás	2009/2/XI/1.
Bs1114	NymE	<i>társadalmi tanulmányok</i> alapszak indítás	2009/2/XI/2.
Bi32	DE	<i>vegyésmérnök angol nyelven</i> alapszak indítás	2009/3/IX/1.
Bs1115mód	ZMNE	<i>nemzetközi tanulmányok</i> alapszak indítás	2009/3/IX/2.

Nem támogatott alapképzési szakindítási kérelmek

Kód	Benyújtó	A kérelem címe	Határozatszám
Bs1105	KE	<i>vadgazda mérnök</i> alapszak indítás	2008/9/X/3.
Bs1104	NymE	<i>matematika</i> (tanári szakirány) alapszak indítás	2008/9/X/4.
Bs1093	SOTER	<i>nemzetközi tanulmányok</i> (nemzetközi szervezetek, EU-integráció szakirányok) alapszak indítás	2008/9/X/5.
Bs1102	SOTER	<i>nemzetközi igazgatási</i> (nemzetközi intézményi igazgatás, nemzetközi vállalatok igazgatása szakirányok) alapszak indítás	2008/9/X/6.
Bs1094	WSÚF	<i>nemzetközi tanulmányok</i> alapszak indítás	2008/9/X/11.
Bs1108	DE	<i>sportszervező</i> alapszak indítás	2009/1/VIII/3.

Támogatott mesterszak indítási kérelmek

Kód	Benyújtó	Kérelem címe	Határozatszám
MsMi940	BME	<i>műanyag- és száltechnológiai mérnök magyar és angol nyelven</i> mesterszak indítás	2008/9/X/19.
Ms894mód	DE	<i>anyagtudomány</i> (nanoanyagok szakirány) mesterszak indítás	2008/9/X/20.
Ms798	ELTE	<i>egyiptológia</i> mesterszak indítás	2008/9/X/24.
Ms933	ELTE	biofizikus mesterszak indítás	2008/9/X/25.

Kód	Benyújtó	Kérelem címe	Határozatszám
Ms789átd	KRE	<i>történelem</i> (gazdaság-, társadalom- és népességtörténet, politikai rendszerek katonai konfliktusok, vallás-, egyház- és művelődéstörténet szakirányok) mesterszak indítás	2008/9/X/26.
Ms805átd	KRE	<i>vallástudomány</i> (valláselmélet, vallástörténet szakirányok) mesterszak indítás	2008/9/X/27.
Ms939	ME	<i>geográfus</i> (geoinformatika szakirány) MA indítás	2008/9/X/30.
Ms964	NymE	<i>környezettudomány</i> (környezeti monitoring szakirány) mesterszak indítás	2008/9/X/32.
Mi192	PE	<i>közgazdasági elemző angol nyelven</i> mesterszak indítás	2008/9/X/33.
Ms854	PE	<i>vidékfejlesztési agrármérnök</i> mesterszak indítás	2008/9/X/34.
Ms896	PE	<i>takarmányozási és takarmánybiztonsági mérnök</i> mesterszak indítás	2008/9/X/35.
MS949	PPKE	<i>klasszika-filológia</i> (klasszika-filológia, antik örökség szakirányok) mesterszak indítás	2008/9/X/37.
Ms941	SzIE	<i>ökotoxikológus</i> mesterszak indítás	2008/9/X/38.
Ms956	SzIE	<i>létesítménymérnök</i> mesterszak indítás	2008/9/X/40. (2012.12.31.-ig)
Ms809átd	SzTE	<i>német nyelv, irodalom és kultúra</i> mesterszak indítás	2008/9/X/41.
Ms898	EKF	<i>ember- és társadalom műveltségterületi tanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/42.
Ms917	EKF	<i>informatikatanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/43.
Ms918	EKF	<i>matematikatanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/44.
Ms919	EKF	<i>földrajztanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/45.
Ms935	PPKE	<i>franciatanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/51.
Ms951	PPKE	<i>mozgóképkultúra- és médiaismeret tanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/53.
Ms953	PPKE	<i>spanyoltanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/55.
Ms978	SE	<i>gyógytestnevelő tanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/57.
Ms945	SzTE	<i>romántanár/román- és nemzetiségiromán-tanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/60.
Ms946	SzTE	<i>szlováktanár/szlovák- és nemzetiségiszlovák-tanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/61.
Ms968	DE	<i>környezetgazdálkodási agrármérnök</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/7.
Ms979	DE	<i>biomérnök</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/9.
Ms965	ELTE	<i>andragógia</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/10.
Ms967	KE	<i>vidékfejlesztési agrármérnök</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/12.
Ms961	ME	<i>olaj- és gázmérnök</i> (olajmérnök, gázmérnök szakirányok) mesterszak indítás	2009/1/VIII/13.
MsMi973	ME	<i>hidrogeológus magyar és angol nyelven</i> MA indítás	2009/1/VIII/14.
Ms966	NymE	<i>esztétika</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/15.
Ms975	NymE	<i>vidékfejlesztési agrármérnök</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/17.
Ms992	NymE	<i>geográfus</i> (terület és településfejlesztés, geomorfológia szakirány) mesterszak indítás	2009/1/VIII/18.
Ms942	PPKE	<i>arabisztika</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/19.
Ms997	PTE	<i>ápolás</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/20.
Ms974	SzE	<i>európai és nemzetközi igazgatási</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/22.
Ms970	SzTE	<i>nemzetközi tanulmányok (Európa-tanulmányok szakirány)</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/23.
Ms971	SzTE	<i>politikatudomány (választási tanulmányok szakirány)</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/24.
Ms988	SzTE	<i>földtudomány</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/25.

Kód	Benyújtó	Kérelem címe	Határozatszám
Ms929	GyHF	<i>hittanár-nevelő tanár</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/27.
Ms963	NymE	<i>magyartanár</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/28.
Ms983	NymE	<i>vizuális- és környezetkultúra-tanár</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/29.
Ms936	PPKE	<i>filozófiatanár</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/34.
Mi54	BME	<i>kognitív tanulmányok angol nyelven</i> (Cognitive Models of Science, Psycholinguistics and Language-Processing, Cognitive Neuroscience szakirányok) mesterszak indítás	2009/2/XI/6.
MsMi977 kieg.	DE	<i>MBA magyar és angol nyelven</i> mesterszak indítás	2009/2/XI/7.
Ms962	ME	<i>alkalmazott nyelvészet</i> (gender-nyelvészet, idegen nyelvi nyelvpedagógia szakirányok) mesterszak indítás	2009/2/XI/10.
Ms987	ME	<i>logisztikai mérnök</i> (logisztikai folyamatok, logisztikai mérnöki szakirányok) mesterszak indítás	2009/2/XI/12.
Ms915kieg korr.	SE	<i>rekreáció</i> (sportrekreáció-sportturizmus, egészségmegőrzés-rehabilitáció szakirányok) mesterszak indítás	2009/2/XI/14.
Ms995A	BKTF	<i>tanári modul</i> mesterszak indítás	2009/2/XI/15.
Mi159	DE	<i>élelmiszerbiztonsági és minőségi mérnök angol nyelven</i> mesterszak indítás	2009/3/IX/11.
Ms999mód.	ME	<i>szociológia</i> (kisebbségsszociológia, kommunikáció és médiaszociológia szakirányok) mesterszak indítás	2009/3/IX/13.
Ms996	SzTE	<i>néprajz</i> (táncfolklorisztika-táncantropológia szakirány) mesterszak indítás	2009/3/IX/14. csak a magyar nyelvű képzés támogatása
Ms1013	EHE	<i>hittanár-nevelő tanár</i> mesterszak indítás	2009/3/IX/15.
Ms1004- 1005	MTF	<i>tanári modul</i> mesterszak indítás	2009/3/IX/16.
Ms1004	MTF	<i>táncművész-tanár</i> mesterszak indítás (klasszikus balett, néptánc, moderntánc, társastánc, divattánc, tánc történet és –elmélet szakképzettségek)	2009/3/IX/17.
Ms1005	MTF	<i>tánc tanár</i> (szakképzettségek: klasszikus balett, néptánc, moderntánc, társastánc, divattánc, tánc történet és - elmélet szakképzettségek) mesterszak indítás <u>magyar nyelven a képzés székhelyén, Budapesten</u>	2009/3/IX/18. csak a magyar nyelvű képzés támogatása és csak a székhelyen folyó képzés támogatása
Ms1006	PTE	<i>andragógus tanár</i> mesterszak indítás	2009/3/IX/19. megjegyzéssel támogatva
Ms1003	SE	<i>egészségfejlesztés-tanár</i> mesterszak indítás	2009/3/IX/20.

Nem támogatott mesterszak indítási kérelmek

Kód	Benyújtó	A kérelem címe	Határozatszám
Ms876	BCE	<i>politikai gazdaságtan</i> (közép- és kelet-európai politikai és gazdasági tanulmányok szakirány) MA indítás	2008/9/X/18.
Ms960	DE	<i>vegyésmérnök</i> mesterszak indítás	2008/9/X/21.
Ms957	DF	<i>anyagmérnök</i> (fém és kerámia, polimer és kompozit szakirányok) mesterszak indítás	2008/9/X/22.
Ms880	EKF	<i>nemzetközi tanulmányok</i> (regionális és civilizációs tanulmányok szakirány) mesterszak indítás	2008/9/X/23.
Ms852kieg	ME	<i>klasszikus hangszerművész</i> (gordonka szakirány) mesterszak indítás	2008/9/X/28.
Ms891	ME	<i>politikatudomány</i> (politika kultúra és kommunikáció, politikai eszme- és társadalomtörténet szakirányok) mesterszak indítás	2008/9/X/29.
Ms928	NymE	<i>környezetgazdálkodási agrármérnök</i> mesterszak indítás	2008/9/X/31.

Kód	Benyújtó	A kérelem címe	Határozatszám
Ms883	PPKE	<i>szlavisztika</i> (cseh, lengyel, szlovák, Közép-Európa-Visegrád tanulmányok szakirány) mesterszak indítás	2008/9/X/36.
Ms954	SzIE	<i>fordító és tolmács</i> (fordítói szakirány) MA indítás	2008/9/X/39.
Ms920	EKF	<i>természetismeret tanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/46.
Ms947	EHE	<i>hittektanár-nevelő tanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/47.
Ms958	NymE	<i>biológiatanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/48.
Ms959	NymE	<i>informatikatanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/49.
Ms934	PPKE	<i>angoltanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/50.
Ms937	PPKE	<i>etikatanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/52.
Ms952	PPKE	<i>olasztanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/54.
Ms897	PTE	<i>mérnökatanár</i> (mérnök informatikus szakképzettség) mesterszak indítás	2008/9/X/56.
Ms882	SzTE	<i>agrár-mérnökatanár</i> (mezőgazdasági mérnök szakképzettség) mesterszak indítás	2008/9/X/58.
Ms944	SzTE	<i>nemzetiségintézet-tanár</i> mesterszak indítás	2008/9/X/59.
Mi968	DE	<i>környezetgazdálkodási agrármérnök angol nyelven</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/8.
Ms950	KE	<i>regionális és környezeti gazdaságtan</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/11.
Ms969	NymE	<i>nemzetközi tanulmányok</i> (Európa-tanulmányok szakirány) mesterszak indítás	2009/1/VIII/16.
Ms976átd.	SE	<i>egészségügyi menedzser</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/21.
Ms717átd.	ZsKF	<i>kommunikáció és médiatudomány</i> (közéleti és közpolitikai kommunikáció, egyházi és vallási kommunikáció szakirány) mesterszak indítás	2009/1/VIII/26.
Ms984	NymE	<i>angoltanár</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/30.
Ms985	NymE	<i>némettanár</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/31.
Ms986	NymE	<i>olasztanár</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/32.
Ms991	NymE	<i>gyógytestnevelő tanár</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/33.
Ms980-982	SzIE	<i>(agrár-mérnök) tanári modul</i> mesterszak indítás	2009/1/VIII/35.
Ms980-982	SzIE	<i>agrár-mérnökatanár</i> (gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök szakképzettség) mesterszak indítás	2009/1/VIII/36.
Ms981	SzIE	<i>agrár-mérnökatanár</i> (természetvédelmi mérnök szakképzettség) mesterszak indítás	2009/1/VIII/37.
Ms982	SzIE	<i>agrár-mérnökatanár</i> (mezőgazdasági mérnök és mezőgazdasági szakoktató szakképzettség) MA indítás	2009/1/VIII/38.
Ms989	DE	<i>nemzetközi tanulmányok</i> (Európa-tanulmányok, regionalizációs és civilizációs tanulmányok szakirányok) mesterszak indítás	2009/2/XI/8.
Ms994	KRE	<i>anglisztika</i> (angol irodalom szakirány) MA indítás	2009/2/XI/9.
Ms972	ME	<i>környezetmérnök</i> (hulladékgazdálkodási, környezeti menedzsment, környezeti eljárás technika modulok) mesterszak indítás	2009/2/XI/11.
Ms948	PPKE	<i>pszichológia</i> (klinikai és egészségpszichológia szakirányok) mesterszak indítás	2009/2/XI/13.
Ms995B	BKTF	<i>táncatanár</i> (kortárcsáncatanár) mesterszak indítás	2009/2/XI/16.
Ms990	BKF	<i>kommunikáció- és médiatudomány</i> mesterszak indítás	2009/3/IX/10.
Ms993	EKF	<i>történelem</i> (Habsburg Birodalom-Osztrák-Magyar monarchia, Keletközép-Európa történetének komparatív vizsgálata szakirány) mesterszak indítás	2009/3/IX/12.

AKKREDITÁCIÓS ÉRTESÍTŐ

a MAGYAR FELSŐOKTATÁSI AKKREDITÁCIÓS BIZOTTSÁG
hivatalos lapja

Szerkeszti: a MAB titkársága
1061 Budapest, Király u. 16.
Telefon: 344-0314
Fax: 344-0313
E-mail: muharine@mab.hu
INTERNET: <http://www.mab.hu>

Felelős kiadó: Szántó Tibor
Szerkesztő: Muhariné Szabó Szilvia

© Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság

HU-ISSN 1416–5899

A nyomdai munkálatokat a CYPRESS Nyomdai Szolgáltató Kft. végezte
Felelős vezető: Ónodi Róbert

Megjelent: 2009. április hónapban

Terjeszti a MAB Titkársága